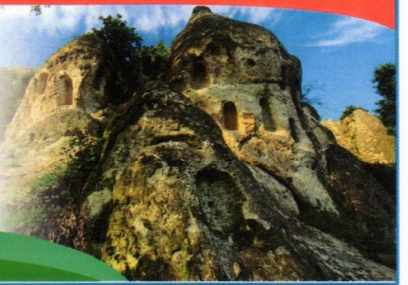

KAPTÁRKÖVEK

XVI. évfolyam, 1. szám (50. megjelenés) • Negyedévenként megjelenő bükkaljai folyóirat • 2024. március 15. • 1.000 Ft

Kossuth

„Boldog vagyok, mikor már-már a sír szélén állva arra gondolhatok, hogy ismertem, láttam őt testi szemeimmel, hallottam szavát, s láttam gyújtó szónoklatának csodás hatását; tanúja voltam az ő nagy tetteinek, annak az egész csodás kornak, melyet ma is és mindvégig Kossuth-világnak fognak nevezni.

Hálát adok Istennek, hogy éppen akkor oly korban s oly ifjúi erőben voltam, hogy azt a szent ügyet, melyet ő képviselt, ifjúi lelkesedéssel szolgálhattam, azt a nemes harcot én végigharcolhattam, és részesének tudhatom magamat annak a

dicsőségnak is, amely dicsóséggel a Kossuth-világ harcosait megdicsőítette a történelem.”

A sajókazai születésű, hajdani miskolci diák, Sáfrány Mihály honvéd tüzér hadnagy, református lelkipásztor szavai ezek. 1902-ben, Kossuth Lajos születésének 100. évfordulóján hangzott el ez az emlékbeszéd az ősz hadfi ajkáról, miközben - fia, Sáfrány Géza altábornagy visszaemlékezése szerint - „a gyenge testben új erő ébredt, a sápadt arc kigyúlt, a bágyadt szemek tűzfényben ragyogtak.”

Hajdu Imre

(folytatás 2. oldalon)

„... az én nevem óramutató; jelzi az időt”

Varázsa volt ennek a férfiúnak! Olyan megmagyarázhatatlan mágikus erővel bírt, mely keveseknek kiváltsága, s amely elevenen hatott, lobogott még halála után is.

„...mindaz, mi az ő földi lényét képezé, a sírban nyugszik – írta róla fia, Ferenc 1902-ben – de szelleme szerte száll a hazában; oda ült a nép tűzhelye mellé, ott sugallja a magyar anyáknak az örökké élő dalt... „ha még egyszer azt üzeni...”

Igen, Kossuth Lajos halála után is mindig üzent, s ezek az üzenetek lángra lobbantották oly sokszor, oly sok célért a magyar szíveket. Zászlajukra tűzték szinte minden évtizedben a nevének jelszavától kigyúlt arcok, az újra tűzfényben ragyogó szemek, s eközben az üzenét rációja valahol mindig elsikkadt. Miközben Kossuthot kiáltott a nép, nem értette, nem érthette az üzenetet. Hogy érthették volna, ha a vezetőik sem értették, vagy nem akarták érteni! Kossuth írta még 1882-ben az emigrációs iratai III. kötetének utószavában:

„Azt írta egy jó barátom Irataim két első kötete felől, hogy a mai Magyarország nem ért meg engemet. És igaza lehet. Hiszen én sem értem a mai Magyarországot. De a sors kereke forgandó. Még jöhet idő, amikor megért. S ha jó, lesznek fiai, kik most megtagadott irányhoz visszatérve, oly önzetlen hűséggel, de nagyobb tehetséggel és több szerencsével szolgálndják a magyar hazát, mint én igyekeztem szolgálni.”

Várjuk, reméljük ezt az időt. Most, a nagy hazafi halálának 100. évfordulóján különösképp. Mert tisztelegni, emlékezni ezerféleképpen tiszteleghetünk, emlékezhethetünk. Verssel, beszéddel, szoboravatóval és koszorúval, de Kossuth szelleméhez méltóan tettekkel lehet csak tisztelegnünk.

Földink volt. Bölcsőjét Monok ringatta, eszmélni, játszani Újhely tanította, politikusi pályára Patak vezette (mindenekelőtt Kövy professzor jóvoltából), a harchoz az edződést ugyancsak szülővármegyéjének, Zemplénnek köszönheti.

Életpályája, a forradalomban játszott vezető szerepe közismert. Könyvek, tanulmányok, cikkek száz száma jelentek meg erről az időszakról, munkásságának erről az időszakáról, munkásságának erről a legtermékenyebb szakaszáról, s nyilván halálának 100. évfordulóján tovább gyarapodik a publikációk száma. Mi most egy kevésbé közismert időszakának, a turini remeteéveknek mozaikszerű felidézésével kívánunk tisztelegni történelmünk egyik legnagyobb alakja előtt, egyúttal az „Olümposz hegyéről” lehozva emberközelségbe szeretnénk hozni a 100 éve elhunyt államférfit.

A szabadságharc bukása után az emigrációba kényszerült Kossuth sokfelé megfordult a világban. Előbb Vidinben, majd Sumlában, azt követően a kisázsiai Kiutahiába 1851-ben az amerikai kormány hajót küldött érte, Angliában diadalút várt rá, miként a Egyesült Államokban is. Onnan visszatérve Londonban telepedett le. Életének utolsó szakasza pedig Olaszországhoz kötötte. Turinban élt illetve egy ideig a közeli Baraccone di Collegno-ban. Ez az az időszak, amikor figyelme – sok-sok csalódása miatt – lankadt a politika, viszont nőtt a természettudományok iránt.

Maga írja „Sok gond és még több baj nyomja a lelkemet. Foglalkoznom kell, hogy a pillanatnyi önfeledésben enyhét találjak. Vonzalmaim a természet tanulmányozására vezetnek. Csak ez képes érdekelni, hogy önmagamról időnként megfeledkezzem. Emberekkel nem társalkodom. Annyira elszoktam tőlük, hogy már nagyon nehezemre esnék a társalgás. Szeretem, hogy már nem vagyok ennek a tehernek kitéve. Nem ismerek senkit Turinban, s azt hiszem, engem sem ismer már senki. A visszavonult ember hamar kiesik a társaság emlékezetéből. Nem zavar senki magányomban. Fiaimon, s lhász hű barátomon kívül nem látok soha senkit házamnál. Fiaimat is keveset. Feri jó reggelt mond, midőn déltájban reggelizni hivatalából hazaszalad. Aztán este szemközt ülve kergetjük le az ebédet, szóltanul...”

Különösen magányosnak érezte magát, amikor a városból kiköltözött Baraccone di Collegno-ba. Titkár tartására nem volt pénze, ezt a feladatot is lhász Dániel látta el. Ebéd után egy-egy órát vele biliárdozott, majd „egy órát lapokban böngészünk, egyet pedig a besique játékkal morzsolunk le.”

Ennek a Baraccone di Collegnoi háznak a vétele számára rossz üzlet volt. 1874. április elsején költözött ide, s két év múlva megállapította, hogy a 13 évvel ezelőtti „keserves angliai keresménye” 24 ezer frankkal kevesebb. Ennyivel ért kevesebbet a vagyona. Ebbe persze „besegítettek” a torinói bankok is. Ezért házát 1881-ben eladta, hogy a vételárból adósságait kifizesse. S mint panaszkolta, zsellérként újra beköltözött Turinba, egy parkos kerületben, a Via dei Mille-ben lévő emeletes házba.

Turinban nem volt ismerőse, nem bántotta és bosszantotta senki, semmi. Viszont annál több bosszúság érte hazulról, magányosoktól és pártjából. A párt mindenképpen hasznosítani akarta önmaga számára vezérét, ezért folyton felleptették képviselőnek, amiről ő maga mindig az utolsó pillanatban értesült, s izgatottan követelte jelölése visszavonását.

„A magánemberek, akik levelükkel felkeresték,

részben lelkes, gyakran egzaltált tisztviselők voltak – állapítja meg Szekfű Gyula. Megváltónak, második Jézusnak is címezgették – voltak ismeretlen tisztelői, akik ajándékokat küldtek neki, bort, sonkát, görögdinnyét, egy kalaposmester egy más fejhez való kalapot. Ajándékokat nem fogadott el, csak ha Helfy ajánlta az illetőt. A kalaposmesternek indulatosan válaszolt, de komoly emberek politikai természetű leveleire gyakran komoly választ is adott. Sokan keresték fel pénzkérő levelekkel, nemegyszer azzal, hogy váltsa be az illetőnek kezében lévő, atyjától maradt Kossuth-bankót, hiszen ő felelős érte. Egyszer felháborodásában megírta, hogy ne rajta, hanem Ferenc Józsefen keressék a kártérítést.”

Megromlott anyagi helyzete miatt már 1879-ben, 77 éves korában kénytelen volt eladni az ezután megírandó emlékiratait. Szekfű Gyula írja: „íróasztalhoz ült és haláláig föl sem kelt onnan, nem törődve szemének gyöngülésével, sem egyéb testi bajaival.”

Ő maga írja később, 1893. elején eléggé elkeseredetten: „Beteg nem vagyok, csak vak vagyok, siket vagyok, nem eszem és nem alszom és járni sem tudok.”

Romló anyagi helyzete mellett még egy dolog nagyon bántotta. Az 1879. évi L. törvénycikk a magyar állampolgárságról, a 31. paragrafusában elrendelte, hogy a tíz évig az ország határain kívül tartózkodó magyar elveszti állampolgárságát, melyet újból csak kérvényezéssel és eskütételével szerezhet meg. Bár a törvény e rendelkezése szerint csak tíz év múlva veszthette volna el állampolgárságát, Kossuth azonnal kitaszítottnak érezte magát.

Erre a fájdalmas érzésre némi gyógyírt jelentett, hogy 80. születésnapján szinte megmozdult az ország. A törvényhatóságok aranytollat, 32 vármegye üdvözlét küldött neki, mind több delegáció kereste fel, s egyre több város választotta díszpolgárául.

Miskolc város például 1886-ban, Budapest pedig Ferenc József minden ellenkezése ellenére 1892-ben.

1882-ben Miskolcra kereste fel Zelenka Pál evangélikus lelkész, aki így emlékezett vissza Kossuth apánkra: „prófétai alak, profétai öltözet, profétai hang és szó. Az a mélabús, zengzetes, érzelmektől rezgő, értelemben emelkedett hang: férfias komolyság és magyaros szívesség csodálatos harmóniája e nagy férfiú.”

1893. októberében Herman Ottó felesége kereste fel, aki maga is író volt, s hazatérte után hírlapban írta meg, hogy amióta hazatért, azóta is csak a reszkető kezű Kossuthot látja maga előtt, nagyító üveggel, amint kenyeréért dolgozik. Kéri hát a

szíveket, hogy adakozzanak, vegyék meg Kossuth könyvtárát, hogy a befolyt pénzből még élvezhesse azt az arasznyi nyugalmat, amely még hátra van neki.

Kossuth feljajdult a cikkekre, hiszen számára úgy tűnt, most már az egész világ előtt koldusként szerepel. A cikknek mégis meg volt a kedvező hatása, hiszen Herman Ottó és Eötvös Károly vezetésével létrejött egy bizottság, amely „bizalmas gyűjtést” rendezett a képviselőház és főrendház tagjai között. S a gyűjtés néhány nap alatt eredménnyel járt. (Megjegyzendő: a gyűjtés idején a másik függetlenségi párt elnöke Justh Gyula felajánlotta Kossuth emléktárgyainak megvételét kettőszázezer forintért, de ő nem volt hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni.)

Kossuth igen szép kort élt meg. „Addig élt, – jegyezte meg róla Szekfű Gyula – amíg eszmévé, érzéssé finomult, szinte levette testi valóságát. Amit az is elősegített, hogy távol élt Magyarországtól. Politikai elveitől függetlenül mindenki híve volt már, még Görgey is szelídebben beszélt róla. Egyetlen ellensége maradt, a király, aki mindvégig gyűlölettel gondolt az emberre, akinek honvédei tönkrementek az osztrák ármádiát, s aki miatt kényszerült az orosz cártól segítséget kérni.”

Ám ő sem békült meg soha Ferenc Józseffel. „Én Kossuth Lajos vagyok. Nekem Ferenc Józsefhez csak egy szavam lehet: Te osztrák császár! Te akadály a nemzetem boldogulásának, pusztulj, takarodj Magyarországból.”

Nem engedett a negyvennyolcból. Ebben (is) különbözött Deáktól. Barraconéban élt 1876-ban, amikor eljutott hozzá Deák halálának híre. Nagy részvétellel kísérte a nemzet, a „haza bölcsét” végső nyughelyére. Ugyanakkor mindenki Kossuth nyilatkozatát várta. Ez nem is késett. Barátjához, Helfy Ignáchoz írt levelében foglalt állást, mesterien megadva a halott barátnak, ami megilleti, s elmarasztva azért, ami ugyancsak az ő tette volt, a kiegyezésért.

Újra Szekfűt idézem: „Ő is, Kossuth, gyászolja testvériesen benső barátját és gyászolja, hogy nem mindig maradt az, gyászolja egykori mesterét, egykori bajtársát, a későbbi nemes ellenfelet, de mint polgár nem azt gyászolja, akit otthon gyászolnak, hanem azt, aki már 67-ben meghalt, gyászolja a hagyományát, melyet meg sem értenek azok, akiknek Deák nem akart vezére lenni, megmondván, „az ördög az uraknak vezére...””

Egy cipruságat is küld Kossuth Helfynek, hogy tegye le azt feltűnés nélkül a ravatalra, s „ha van két lét, s ha van kapocs a két lét közt, amit óhajtani természetes, bár hinni nehéz, Deák megérti majd, mit ízen neki a cipruság.”

(folytatás 4. oldalon)

Kossuth eme levelének a hatása otthon óriási volt. Lövei Klára, a szabadságharc egyik üldözötte jegyezte fel: „az utcákon csak a kormányzó úr levelét vásárolták, a hordárok csoportosan leültek a lépcsőkre, s az öregebb közülük fennhangon olvasá a hazafias hős szavakat. Hallottam hangsúlyozni: feladta (Deák) Magyarországot és belőle Lajthaniát csinált.”

1894. tavaszára Kossuth egészségi állapota sokat romlott. Az év elején „hurutláz”, influenza támadta meg, ami elősegítette a vég kifejtését. Az alattomos és kivédhetetlen érelmeszesedés végül is a veséjét támadta meg. Februárban, március elején sokat szenvedett. Alig tudott már lábra állni, akkor is csak két bottal tudott járni. A nagybeteg ágyánál fiai, testvére Ruttkayné Kossuth Lujza, Basso Arnoulx, az orvos tartózkodtak. Az utolsó napokban Ruttkayné odahívta Károlyi Gábort is, akit Kossuth kedvelt, és Eötvös Károlyt, aki az utolsó években a kormányzó pénzügyeit legjobban ismerte. És itt volt sok magyar újságíró is. Lyka Károly, a jeles művészettörténész például a Pesti Naplót tudósította.

„Nagypénteken Rétivel és Bródyval (*Réti István festőművész és Bródy Sándor író – a szerk. megj.*) leverten indultunk a Kossuth-ház felé. A betegszoba mellett az ebédlő nagy kerek asztala köré telepedtünk egy tucatnyian. A zöldernyős lámpa bágyadt fénye mellett izgatottan vártuk az orvos jelentését... Egyszerre nyílt a betegszoba ajtaja, de nem az orvos jött ki, hanem Aulich, az öreg titkár. Megállt a küszöbön, s elcsukló hangon csak annyit tudott mondani: meghalt...”

1894. március 20-át jelzett a naptár. 22 óra 55 percet mutatott az óra, amikor Kossuth Ferenc megállította az időmérőt.

Turin város a nagy halotthoz illő gyászpompával vett búcsút a kormányzó úrtól. Ugyanígy a többi olasz város is, ahol áthaladt a földi hamvakatszállító vonat. Mindenhol nagy tömeg, búcsúbeszéd, koszorúzás. Már Ausztrián keresztül jött a vonat, amikor „egyszer hirtelen fékezés után megállt vonatunk – írta a szerelvényen tartózkodó Lyka, - Állomásnak semmi nyoma. Mi történhetett? Tilos jelzőtábla állta utunkat, a közeli bakterház öre helyezte oda. Jó negyedórát vesztegeltünk így. A távolban a nap fényében egy sín pár csillogott, amely keresztezte a miénket. Egyszeriben rövid vonat robogott azon dél felé. Ferenc Józsefet vitte Abbáziába, ahol tanácskozása volt a hármasszövetség fejedelmeivel. Szinte szimbolikus találkozása a bécsi császárnak Magyarország kormányzó elnökével. Még egyszer, utoljára útját állta Kossuth Lajosnak.”

Hozzátehetjük: csak ideig óráig. A vonatot azt követően végig a hazán a magyar nép nagy-nagy

szeretete kísérte, miként a koporsót is április 2-án a Kerepesi temetőbe. Miskolc volt ott a vidéki városok közül legnagyobb küldöttséggel. A Soltész Nagy Kálmán polgármester vezette küldöttség a felsőzsolcai honvédemlékmű mellől a Szemere Bertalan miskolci sírjáról vitt földet a kormányzó úr sírjára. Ferenc József nem engedélyezte az állami temetést. Ennek ellenére a miniszterek egy része, az állami főtisztviselők, a császári és királyi hadsereg tisztjei - „nem hivatalosan” - lerótták kegyeletüket Kossuth Lajos koporsójánál.

Ha öntől, Kedves Olvasó, mondjuk egy külföldi megkérdezné: ki volt Kossuth Lajos? - akkor mit válaszolna?

Nagy magyar? Szabadsághős? Megyénk szülötte? Újhelyi magyar ember? Ügyvéd? Nagyszerű szónok? Forradalmi vezér? Kormányzó? Száműzött?

Igen, ez mind-mind ő volt, mint ahogy még nagyon sok más is. Legtalálhatóbb válasz erre a kérdésre – ki volt Kossuth Lajos? - maga Kossuth adta meg: „Az óramutató nem szabályozza az idő folyását, de jelzi, az én nevem óramutató; jelzi az időt, mely jönni fog, melynek jönnie kell, ha a magyar nemzet számára még tartottak föl jövőt a végzetek, és annak a jövőnek a neve: szabad haza Magyarország szabad polgárainak, annak a jövőnek neve: állami függetlenség.”

Hajdu Imre

Kossuth Lajos legsikerültebb ábrázolása.
A körrajzot 1841-ben Eybl Franz, a bécsi Vormärz
kiváló arcképfestője készítette

Kései sirató...

...avagy eltörött a hegedű

Ha nem is gyakorta, de időnként újra és újra minden emberben – legalábbis én úgy gondolom, hogy minden emberben, légyen az bárki – a tudatalattijából, mint ujjunk begyéből a vér, a szemünkből a könny, kibuggyan a filozófus. Vagy afféle.

S akkor, azokban a pillanatokban, percekben, vagy órákban, magunkba szállva – mintegy önvizsgálatot tartva – eltűnődünk magán a léten, annak célján és értelmén. Keressük a titkok kulcsát (persze soha nem találjuk meg), hogy például: miért érezzük ezt a teremtet világot minden szépsége ellenére tökéletlennek? Hisz amikor olyan csodálatos érzést, ösztönt, tudatot kaptunk a Teremtőtől, hogy tudunk szeretni, tudunk ragaszkodni a hozzánk hasonlókhöz, vagy legalábbis az emberek azon csoportjához, akiket szülőnek, testvérnek, gyermeknek, rokonnak, barátnak nevezünk, akkor miért büntet bennünket azzal, hogy a lét törékeny, s hogy az ember innen, e földi létből bármikor elszólítható? S akkor abban, aki itt marad, az örömezzet felváltja a bánat, és a mélységes fájdalomba, amit a másik hiánya, elvesztése vált ki, már-már maga is majdnem belehal.

S vívódik azzal a ténnyel is, hogy jó vagy rossz dolog-e az, amire az élőlények közül tudomásom szerint csak az ember képes. Nevezetesen, hogy tudunk emlékezni, s képesek vagyunk álmodni.

Nem egyszerű a felelet erre a kérdésre. Mert amiről nem tudunk, ami nincs az emlékezetünkben (lévén, ha nincs emlékezetünk!), az soha nem okoz lelki traumát. Igaz, az amnéziás lét sem szerez örömet.

Ám mi képesek vagyunk emlékezni és tudunk álmodni! S az emlékezetben, az álomban újra velünk van Ő, aki volt, aki létezett! Igaz, úgy, ahogyan volt, ahogyan létezett, hús-vér emberként, már soha nem lehet e földi létben. De az, hogy képesek vagyunk Őt visszaidézni, hogy a gondolataink képernyőjén újra képesek vagyunk megjelentetni, az azért öröm, mondhatnám, varázslat. Ám közben, ezzel párhuzamosan, szembesülünk a könyörtelen valósággal. Hogy a gondolatban, a szívben, a lélekben megjelenő kép, s minden, amit, mint egy filmet, fel tudunk idézni, gondolatainkban le tudunk vetíteni, nem más, mint szép illúzió. Pessimistán fogalmazva: önbecsapás, és ezzel együtt önpusztítás.

Mert egyik pillanatban gyógyír a fájdalomra emlékképünk halvány kontúrja, a másik pillanatban viszont újra felszakadó seb.

Hogy miért van bennünk, velünk mindennek – így ennek is – fénye és árnyéka, nem tudjuk. Igaz, a különböző vallások, sőt tudomány is ad megválaszolhatatlan kérdésekre feleletet, pontosabban magyarázatfélét, de teljes bizonyossággal számomra egyik sem fogadható el igazán. Legalábbis emberi ésszel nem! Talán van az egésze isteni magyarázat, de az már egy másik dimenzió, s számunkra felfoghatatlan.

Számunkra csak a hit marad. Annak a hite, hogy a Teremtőnek van veled, velem, veletek, velünk további terve. S ha ez így van, akkor... majd... egyszer... ismét... újra találkozhatunk.

Jó lenne, ezt gondolom ezen a karácsonyesti napon. Miközben e sorokat írom, eközben végig Rá gondolok. Rá, dr. Szedresi István orvos-ezredes barátomra, akinek ma, Szenteste érkezett meg a parancs, a behívó. Felettese égi szolgálatra vezényelte! A „hírt hozónak” Ő a rá jellemző udvariassággal csak annyit mondott: - Mehetünk, uraim! Teljesítsék kötelességüket!

Barátaim! Itt e Földön már nem szólal meg Pista barátunk oly kedves hegedűje, s gyönyörű hangján nem énekl nekem: „látlak-e még fecskemadár, lesz-e tavasz, lesz-e még nyár?” Eltörött a hegedű, elnémult az oly kedves hang.

Hallucinálok? Valahonnan messziről mintha mégis az Ő hangját hallanám. Igen, ez Ő, mit mondasz, mit üzensz? Várjál, s lassan mondd, hogy le tudjam írni! Mondhatod!

„Azt üzenem neked, Imre barátom, és általam mindenkinek, hogy az életnek bármilyen gyászos, zavaros és véges is, van értelme. Egyetlen értelme van: az emberi értelem. Ennyit tanultam két végtelen között az életben. Megtanultam és ezt üzenem.”

Pistukám! Köszönöm az „odaáti szót”. Hallgass, figyelj és álmodj továbbra is odaát! Aztán, ha úgy gondold és úgy érzed, üzenj újra nekünk!

És még azt akarom utánad kiáltani innen a múltó életből és siket időből, hogy neved, emléked még mindig és örökre – úgy átjárja életünket, akár a tavaszi szél a sötét erdőt.

Daruszögi H. Imre

Emlékezünk Orvosainkra

Dr. Szedresi István Endre 1943-2023

Vasutasból orvosezredes... Ezen szavakkal szerette magát leginkább bemutatni Dr. Szedresi István Endre, a nyugalmazott orvosezredes, aki 1943.04.22.-én született a Heves-megyei Tarnaszentmiklóson, a Föld Napján, amire roppant büszke volt.

GYERMEKKOR ÉS IFJÚKOR

Másfél éves volt - Gyuszi testvére 6 hónapos - mikor édesapjukat „malenkij robotra” elhurcolták Szibériába. 3 év után térhetett haza. Édesanyjuk nagy nehézségek és nélkülözések közepette nevelte őket. Általános iskolából az első két osztályt Hevesen járta, Hevesi József nótaszerzőnek volt a tanítványa. Megőrizte azt a kis „daloskönyvet”, amit jó tanulásáért kapott tőle az első év végén. További éveiben Mezőkövesd diákja volt, ahol érettségizett kitűnő eredménnyel 1961-ben.

ORVOSI PÁLYÁJA ÉS KATONAI SZOLGÁLATA

1961-ben jelentkezett Budapestre fogorvosi karra, ahová nem nyert felvételt édesapja 1956-os szerepvállalása miatt. Vasutas lett Nyékládházán, majd egy évvel később felvételt nyert a Debreceni Orvostudományi Egyetemre, ahol 1968-ban szerzett orvosi diplomát az Általános Orvos Karon. Harmadéves korában ösztöndíjat kötött a honvédséggel, és 33 évet töltött mundérban.

Katonaegészségügyi állomásai figyelemre méltóak voltak: ezredorvos volt Szabadszálláson, majd a Székesfehérvári Hadsereg Egészségügyi szolgálat főnökhelyettese, a Kecskeméti 2.sz Honvédkórház parancsnokhelyettese 13 évig, végül a Magyar Honvédség Egészségügyi Szolgálatfőnökség gyógyító katonai osztályának vezetője Budapesten. Leningrádban egy év továbbképzésen vett részt a Kirov Akadémián, elvégezte a hamburgi vezérkari akadémiai tanfolyamot, további vezetői ismeretekre tett szert a szlovéniai NATO-kiképzéseken. Ezek után Szervező és Katasztrófa Orvostani szakvizsgát tett, oktatott több szakvizsga-előkészítői tanfolyamon. 1998-ban orvosezredesként vonult nyugdíjba.

ÉLET A NYUGDÍJ UTÁN

Nyugdíjazása után az ANT SZ Fővárosi Intézeténél a Központi Ágygazdálkodási osztály

osztályvezetője volt 1999.január 1-től 2006. október 31-ig, ezután ügyeletes orvos 2013. december 31-ig. 1991-2001 között a Magyar Katonai Katasztrófa-orvostani Társaság tagja volt, 1992-1995 között főtitkárként tevékenykedett, 2001-2013 között a Népegészségügyi Tudományos Társaság tagja volt.

A honvédelmi minisztertől három érdem utáni kitüntetésben és egy dísztörben részesült, valamint öt idő utáni kitüntetést és még számos oklevelet kapott. A Magyar Úttörők Szövetsége Kiváló Úttörő-vezetői, illetve Úttörővezetői Érdeméremmel és mongóliai táborozással ismerte el munkáját, melyet szabadidejéből áldozott fel. Két gyermek édesapja, egy fia és egy leánya van. Egy fiú és egy lányunokájának nagyapja.

HAGYATÉKA ÉS VÉGSŐ NAPJAI

Egész életében hatottak rá a művészetek, főleg a zene és a szépirodalom, melyet maga is művelt. Vallotta, hogy az ember empátiás készségét növeli a művészetek iránti érzékenysége.

Több mint kétszáz írása, cikke, novellái, versei, nagy emberekkel való találkozásai vagy azokról való emlékezései maradtak utána. A kérdésünkre, hogy jelentessen meg ezekből könyvet, azt mondta: „a mai emberek nem olvasnak, ki olvasná el az én könyvemet?” Ebben valószínűleg tévedett...

Bibliográfiájában témák szerint összegyűjtötte írásait Matyóföldről, a Matyóföld Periodikába, a Mezőkövesdi Újságba, a Szülőföldünkbe, az Új ember családi magazinba, a Sziklaforrásba, a Kaptárkövek dél-borsodi folyóiratba, a Poroszlói Újságba, és még sok más lapba. Katonai munkássága során írt sok-sok jelentést, katasztrófatervet, melyek megjelentek a Magyar Honvéd újságban, a Budapesti Népegészségügyben, Közegészségügyben és még számos egyéb folyóiratban.

Rengeteg búcsúbeszédet írt és mondott különböző polgári és katonai temetésen. Az úttörőmozgalomban való aktív vezetői tevékenységéről is nagy szeretettel emlékezett meg visszaemlékezéseiben. Különösen sokat jelentettek számára a gyermekkori családi élmények, vallásos neveltetése, ezekről sok-sok visszaemlékezést írt.

Már 5 éve minden év szeptemberében találkoztunk volt évfolyamtársainkkal. A 2013-as

találkozó után volt évfolyamtársával, Dr. Árvai Judit poroszlói háziorvossal kapcsolatot teremtett, akivel 2014.január 15-től már a dél-borsodi és heves megyei vidékeket járta hegedűjével, hogy szívet-lelket gyönyörködtessen hegedűjátékával és éneklésével. Repertoárja sokszínű volt, legyen az bármilyen műfaj, mindent eljátszott. Szeretett a társaság középpontja lenni, mindenki kedvence volt, sugárzott belőle a szeretet.

Tagja volt a Matyóöldi Alkotók és művészpártolókegyesületének, írója a Matyóöldi periodikának, állandó szerzője a Kaptárkövek című negyedévenként megjelenő folyóiratnak, a Magyar Orvosírók és Képzőművészek Körének, ahol nagy sikerrel hegedült és énekelt. Fellépett Egerben az „Ismert egriek más szerepben” műsorban több alkalommal. Szomolyán a Rügyfakasztó Dalversenyen különdíjat nyert. Csáter Apó Pincéjénél Bogácson nyaranta zenélésével szórakoztatta a sok nemzetiségből álló hallgatóságot. Több éven át adventkor a poroszlói idősök otthonában kis előadásokat tartottak párjával, Juditkával, színt vittek az idős emberek életébe.

2022. augusztusában Covidos lett, utána kezdett hanyatlani egészsége, és bár mindennapi élete nehezebbé vált, dalos kedve és életvidámsága továbbra is megmaradt.

Utolsó heteiben olyan emberek vették körül, akiket szeretett, ha már csak rövid ideig nem jelentkeztek, hiányolta őket, várta őket a teraszon, a kapuban, és gyermekkori boldogságot érzett, mikor megérkeztek. Utolsó napjait nem kórházban, lélektelen körülmények között töltötte,

hanem poroszlói lakásukban, mikor december 19-én, párjának karjai között agyvérzés érte.

Öt napig eszméletlen volt, majd december 24-én szenteste átadta hívő lelkét a teremtőnek. Kihunytt minden csillag. Kialudt a láng. A szerelem még virraszt korhadtt fának ágán.

Az Úr Angyala őrizze álmát!

Dr. Árvai Judit

Dr. Árvai Judit

Kereslek...

Kereslek
éjszakai csendben.
Kereslek
álmok erdejében.
Kereslek
fájó ébredésben
Kereslek
kávét illatában.
Kereslek
gyümölcs zamatában.
Kereslek
fényben.
Kereslek
árnyékban.
Idők távolában,
Tűnt idők tavában,
Időtlen-időkben,
lelkek órájában.

Dr. Szedresi István Endre

Te se fogd ki a nagy halat!

Állok a Blahán a piros lámpáknál, előttem vagy 15 autó. Körbenézek. Egykoron sokat jártam erre. Félúton volt az Egyetem és a kollégium között. Még akkor a 19-es és a 68 -as villamos járt a Rákóczi úton, keresztbe meg a 4-es, 6-os villamos a Körúton. A Metróépítés „felásta” a teret, lassan jártak villamosok, ezért egyre többször jártunk gyalog az Egyetemre és vissza. Este már nem kellett sietni hazafelé, volt idő nézelődni.

A sokszori alkalom rögzítette azt is, amit csak most reflexesen próbálok keresni álltomban. Az esti neonvilágítások: EMKE bár, Éjjel-nappali közért, Szívjon időnként Daru cigarettát (hihetetlen, de egy neon daru alá ez volt kiírva), aztán a Nemzeti szálló, a Corvin áruház (épp akkoriban burkolták be, hogy az milyen modern, most meg kicsomagolva látható, hogy így sokkal szebb), és a Népszabadság székház, ahová belógtunk a Páter-nosztart kipróbálni (ez volt Pesten az első „szabadon látogatható”). Hát, -konstatálom, ebből már nincs itt semmi, minden átalakult és lekerült, miközben már gurulok a zöld lámpa irányába - igaz ez majdnem 60 év emléke.

A Népszabadság is megszűnt, pedig annak idején a párt emberei napi több százezres példányt erőszakoltak a családokra, s mindegy volt, hogy párttagok-e vagy sem, meggyőzték Őket. Borsodban két választás volt, Észak-Magyarország vagy Népszabadság (akkor még a Népszava Szoc. dem volt).

Ránkissorkerült, meg kellett valamelyiketrendelni. Apám racionálisan döntött, a Népszabadság 16 oldalas volt meg egy 8 oldalas vasárnapi melléklet, szemben a 12 oldalas Észak-Magyarországgal. Egyszerű a miért? Kellett a papír a venyige alá a kályhába begyújtáshoz, kellett anyámnak is az ablakpucoláshoz, a végső felhasználáshoz meg alaposan össze kellett gyűrni.

Persze előtte azért „művelte magát” az újságból apám, leginkább azonban felbosszantotta amit olvasott, főleg a sok harcos meg hazug propagandától. Na, hogy levezesse a mérgét, akkor jöttünk mi a hallgatóság megtestesítői, azaz a nekünk szóló „előadásában” leleplezte a hazugságokat, az igazságtalanságokat, s végén azzal a mondattal: de ezt ne mondjátok senkinek, mert abból bajunk lehet vagyis inkább lesz!

Csak vasárnaponként nem tartott előadást, mert a vasárnapi mellékletben írt viszonylag rövidke, számára a valóságot „közömbösítő” írásokat Tabi László „Pardon egy percre” címmel, és az apámnak igen tetszett, mert humoros, csipkelődő, szellemes is volt, de mindennek előtt igazat írt. Volt Tabi László írásai között egyszer az öregedésről, akkor

már tulajdonképpen saját magáról szólható írás. Leírta, hogy már nem szeret a volt osztálytársaival találkozni, mert az egyik kopasz, a másik nagy tokát eresztett, a harmadik erősen sántít, a negyedik meg ramatyul néz ki úgy egészében az egészségét illetően és olyan is van aki teljesen le van pusztulva. Ő egy-egy ilyen találkozás után hazamenve a tükörbe nézve megállapította, hogy bizony Ő még nem olyan öreg, mint az említettek volt. Jó, -gondoltam én- Tabi szerencsésebb volt az átlagnál, mert rajta nem látszott annyira a kor, - de mi ebben a poén? Erre is apám adta meg a választ egy szóban: Szellem! Mi a fene?

Akkor nem fejtette ki, hogy mire gondol, de jóval később, akarom mondani nem régen én is belenéztem a tükörbe és pont azt láttam, mint Tabi László, hogy tudniillik bármit mutat is a tükörképem, akkor sem vagyok vén trotty. Szétvált a testem és a lelkem? A szellem szónak ezek szerint ez a jelentése és én jól érzem így magam.

Sokan sokszor ok nélkül másokat okolnak az öregségük ürességéért, bár igaz ami igaz, hogy szóban a velünk törődő társadalom valójában megmarad a szavak szintjén, de mindenért akkor sem lehet okolni a mindenkori hatalmat. A panaszok fele helyett ideje lenne aktivizálni az izmokat és a szürkeállományt is úgy mint az egyszeri korosodó nyugdíjas, aki a kocsmában hallott kapitális halért újra vízre szállt, hogy majd Ő kifogja. A vízen friss levegő fogadta, hatalmas volt a csend, a Nap és a szellő cirógatta az arcát, s kezében volt a régi botja. Evezett, etetett, bedobott, leste a vizet és persze ugyanaz az üdítő környezet fogadta minden nap. Egy idő után annyira jól érezte magát, hogy már azért fohászkodott, hogy mások ki ne fogják az Ő nagy halát és egy idő után már abban reménykedett, hogy Ő maga se legyen képes kifogni a nagy halat. Tett is ezért, még pedig azt, hogy egy idő után, noha továbbra is etette a halakat, ám a zsinór végére már nem is kötött horgot.

Azt mondta: azért nem akarja kifogni a nagy halat, mert akkor már nem lenne értelme kijárni horgászni és azt a jót, amit most a vízen megélnem akarja elveszíteni és ahhoz a halnak maradnia kell a vízben szabadon.

Ez a módszer úgy látszik részben megoldhatná az elkeseredettséget, a feleslegesség érzetét, legyőzné a hiábavaló, üres órákat a szép korúak számára, ám de mit csinálnának a többiek, azok, akik nem a vízparton élnek, ráadásul nem is mindnyájan nyugdíjasok? Mit?... Hát elmennének szavazni, hogy a vízparton élők nehogy horgászhasznanak.

Dr. Kriston Mihály

Életet adni az álmoknak

Egy csendes szentistváni utcában lakik az álmokat kispasztikába alkotó Kovács Ildikó. Mikor belép hozzá a vendég, a gyermekek mesés álmvilágától eljut a felnőtt romantika szépségéig. Értékeit, amelyek különböző stílusú alkotások, szeretnénk bemutatni, mert úgy ítéljük meg, hogy egyedülálló ez a különös ihletésű mondanivaló, vagy gondolatok megjelenítése. Ahogy vall magáról:

„Budapesten születtem és éltem a nyolcadik kerületben tizennégy éves koromig, nagyon egyszerű körülmények között.

Nagyszüleim Szihalmón éltek, így mindig nagyon vártam a nyarakat, amiket náluk töltöttem. Ez a vidék a szabadságot jelentette nekem

Szerettem a napsütést, a mezítláb járást, a sok magunk kitalálta játékot a fűben, a Rima parton. Órákig tudtam keresgélni a sparheltből az útra öntött troszkák között, miután felfedeztem, hogy ősi fossziliák, kagylólenyomatok vannak bennük. Szerettem a varrógép hangjára ébredni, nagymamám szívesen varrt (bár nem volt varrónő) a helybélieknek és a családnak ruhákat. Én pedig alig vártam, hogy ürüljenek a cénamotringok, spulnik, mert ezekből készültek 'babáim', melyek a dobozházukban laktak, amit szintén házi alapanyagokból készítettem. (gyufásdoboz, samponos flakon, dugók egyebek...) Bár nem volt TV, sosem unatkoztam. Mára már tudom, kreatív, állandóan ötletelő alkatomat édesanyámtól örököltem. Első önálló vásárlásom is e kis falu vegyesboltjához fűződő emlék. (Itt mindent lehetett kapni, a felvágottól a háztartási kellékekig bezáróan.) Ajándékpénzecskeimből Jókai

„A huszti beteglátogatók”-ját választottam, mert

olvasni is nagyon szerettem, szeretek. Élénk emlék még, ahogyan viharok, égzengés idején nagymamámmal átmenekültünk a szomszéd rokonsághoz, és hallgathattam Pali bácsi régi történeteit, beugratós vicceit. Elgyönyörködve merülhettem a színesen-fénylő selyemfonalak csodálatában, ahogy a készülő matyó varrásokat nézhettem.

Szakmai végzettségemet tekintve dísznövénykertész vagyok.

Az általános iskola befejeztével épült fel új otthonunk Angyalföldön. Így költöztünk, és a szakmunkás iskolába Kőbányára már innen utaztam. A későbbiekben több évig a dísznövények közt dolgozhattam ebben a szakmában Pesthidegkúton, míg fel nem számolták a nagy kertészeteket Budapesten. Bár a korán kelést nem szerettem, és fizikailag is fárasztó volt ez a munka, a sok öröm és szépség, amiben részem lehetett, kárpótolt. Időközben munka mellett tettem le érettségi vizsgáimat.

Bár mindig szerettem rajzolni-festeni-gyurmázni, elindító, meghatározó első rajzom kamasz koromban egy filmplakát után készült. Nagyon szerettem-szeretem a zenét is, s egyik kedvenc musicalemhez rajzolt plakátot láttam egyszer az utcán. Mivel a plakátot nem tudtam megszerezni, gondoltam, lerajzolom magamnak. Hát így kezdődött, mert a sikerélményen felbuzdulva ezt követték a többi rajzok, főleg zenészportrék, később a ceruzáról szénre váltva. Nagyobb lépés ezután az első olajfesték-vászon beszerzése volt, s örömmel merültem el kedvenc impresszionista festőim műveinek a másolásával a festészet tanulásában is. Később az üvegfestékek színes világa varázsolt el. Főként Alphonse Mucha művei után alkottam, új módszereket is kitalálva ehhez a technikához. Ekkor már Újpesten éltem akkor egyetemista öcsémmel, majd később Újpalotán. Évek múltán itt már párommal, és később ide született gyermekünk is.

Szüleink nyugdíjazásuk után visszatértek édesapám szülőfalujába, Szihalomra, később átköltöztek Szentistvánra. Mi a jobb életkörülmények és családi kötődés okán néhány év múlva követtük őket, s élünk a mai napig is e szép helyen. Szeretem e hely nyugalmát, a természet közelségét, sok kedves embert ismerhettünk meg e rövid idő alatt.

Első önálló kiállításom is e vidékhez kötődik. 2008-ban kaptam lehetőséget Mezőkövesden a Művelődési Házban bemutatni addig született műveimet.

(folytatás 10. oldalon)

Későbbi nyilvános megjelenéseim (a teljesség igénye nélkül):

Merengő

2009. Szentistván,
2011. Szentistván,
2012. Mezőnyárad,
2013. Budapest,
2013. Rózsa Étterem
Zsóry-fürdő,
2014. Szentistván,
2016. Mezőnagymihály,
2016. Vatta,
2017. Szentistván,
2017. Szerencs,
2023. Mezőkövesd.

Szentistvánra költözésünk után nem sokkal fedeztem fel egy új médiumot, technikát, a Paverpol nevű textil keményítőt-ragasztót. Ennek az anyagnak a segítségével természetes anyagokból rövid idő alatt az ötleteimből kézzel fogható tárgyak születtek, születnek. Az ötletek szinte bármiből jönnek-jöhetnek. Sokan kérdezték már, „hogyan jut ilyesmi az eszedbe?” Erre a válaszom, nem tudom, csak úgy beugranak a fejembe maguktól. Egy könyvet olvasva, egy zeneszámot hallgatva, egy érdekes üvegcserepet találva, már látom is a fejemben a kész művet. Legtöbbször éjjel-hajnalban, ébredés előtt jönnek az ötletek, de ébren is működik ez. Ezután már csak asztalhoz kell ülni. Ha ez idejében sikerül, akkor elkezdem a 'munkát', de hamarosan már úgy érzem, „kikapcsolok”, és a mű magától alkotódik, én csak a kéz vagyok. Sokszor, ha elkészültem, úgy tudok egy-egy darabban gyönyörködni, mintha nem is én csináltam volna. Ezt az érzést nagyon szeretem, persze az alkotás folyamatával egyetemben. Még egy dolog, ami alapfeltétel az alkotáshoz nálam, ez a jókedv, a boldogság. Kedvetlenül, bánatosan nem tudok asztalhoz ülni. Ahogyan nem tudom, mint sokan mások, a fájdalmakat, félelmeket, rossz érzéseket sem a munkával kiadni magamból. Számomra ez mindig az örömről, a bizakodásról és a humorról szól, mely megmosolyogtat, felvidít. Műveim sokféle anyagból készülnek, felhasználok a textilen kívül papírt, fát, fémet, gyurmát, köveket és mindenféle használati tárgyat.

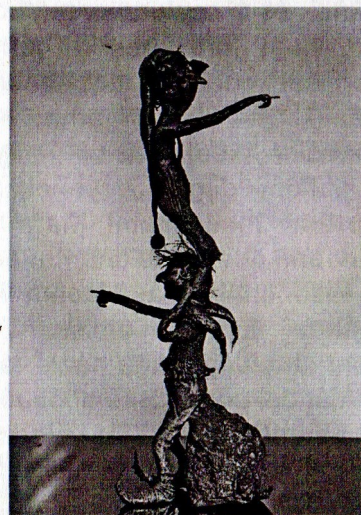
A festészet is lassacskán a háttérbe szorult, mert a szobrok, kisplasztikák alkotása több örömet okoz, mivel ebben a saját gondolataimat, ezáltal magamat tudom megmutatni, kifejezni. Mint a kertészek, én is optimista vagyok, valamint kísérletező, önmagam határait feszegető alkat. Szeretem, hogy minden nap tanulhatok valami újat (magamról, a környezetemről, új anyagokról, eszközökről...)

S ha az elkészült tárgy látványa másokban gondolatokat ébreszt, esetleg megnevettet, gyönyörködtet, mond valamit, az plusz öröm forrása számomra.

Szerencsés vagyok, hogy nyugodt környezetben, családom, párom támogatását élvezve 'játszani engedhetem magamat'.

Magányos nemzedék

Útkeresők

Mint ahogy dr. Bagdy Emőke írta: „Az álmok tényleg nem hazudnak - mindent elraktározunk. (...) Ha tudjuk, hogy egy negatív élmény lenyomata, üzeneti feszültsége nagyobb, erősebben kell törekednünk, hogy úgy szemléljük a világot, olyan optimizmussal, derűvel fűtötten, hogy legyen olyan erős készségünk, hogy még a nehéz helyzeteken is túl tudjunk jutni.”

Kovács Ildikó

Kisplasztika művész

<https://www.facebook.com/kovacs.ildiko.165/>

CÉLKERESZTBE NEMZETI KULTÚRÁNK

„Ment-e a könyvek által a világ előrébb?” – címmel ünnepelte meg a Matyóföldi Alkotók és Művészetpártoló Egyesülete (MAME) – már hagyományosan – az idén is a magyar kultúra napját január 21-én a Hajdu Ráfi János alapító nevét viselő Gépmúzeumban.

A kultúra tágabb értelemben mindent magába foglal, amit az ember maga alkot, és az is szerves része, amit örökre kapott az emberiség a Teremtőtől.

A 40 perces műsor a „Summáját írom Eger várának” c. históriás énekkel vette kezdetét, amelyet a Mezőkövesdi Dalos Pacsirták adtak elő. A MAME elnöke, Csirmazné Cserenyák Ilona nyitotta meg a rendezvényt és átadta a szót Tóth Erikának, aki – mint mondta – gondolatébresztő szándékkal készítette a prezentációt, amely keresztmetszetét adja a magyar kultúra főbb alkotóelemeinek. A vetítés után ismét a Dalos Pacsirták énekeltek a magyar népzene gyöngyszemeiből. Ezt követően Dinyési János narrátor ismertette: „A szellemi értékek összessége: egy közösség, társadalom életmódja, életfelfogása, szokásai, a hétköznapi munkájában alkalmazott módszerek, műszaki és tudományos ismeretek együttese, építészete, zenéje, irodalmi alkotásai stb. A műsor címének megfelelően, mi most az írott kultúránkra összpontosítunk.”

Budai Károly tolmácsolásában elhangzott Vörösmarty Mihály Gondolatok a könyvtárban c. verse, amely a mai műsor alapgondolatát adta. A költő felteszi a kérdést: van-e értelme a könyveknek, ha a sok ezer tudomány közt is csak elhenyéljük az Isten napját, s a tudást nem az emberiség jövőjéért való munkálkodásra használjuk? Egy másik verse szintén ehhez a gondolatkörhöz tartozik, tovább gondolva azt – a Guttenberg albuma című, melyet Kisné Dudás Mária szavalt el. A költemény sommázata: a könyv és a benne foglalt tudás csak akkor tölti be hivatását, és csak akkor lehet ünnepelni Gutenberg találmányát, a könyvnyomtatást, amely a kultúra terjesztésének eszköze, ha a világ jobb, szebb, emberségesebb és igazságosabb lesz.

Az 1830-as években a magyar nemesi ellenzék és a bécsi udvar között kialakult ellentét során felmerült kérdésre Vörösmarty „himnusza”, a Szózat adta meg a választ: „Hazádnak rendületlenül légy híve, oh magyar...” Ez a

vers összefoglalja nemzeti önazonosságunk és kultúránk lényegét. A vers elemzése után a közönséggel együtt elénekeltük a Szózatot.

A narrátor ezután sorra vette azokat a költőket, írókat, akik a reformkor előtt is sokat tettek a magyar kultúra, a magyar nyelv ügyéért. Szó volt főként Kazinczyról és Kölcsey Ferencről, továbbá megemlítette a színészeket is, akik szintén foglalkoztak a magyar nyelvvel, mint a kultúra hordozójával.

Arany János bírálta azokat a kortársait, akik buzgalmukban átestek a ló túloldalára. Ennek versben is hangot adott, melynek címe: Az orthológusokra. A költemény versszakait az Egyesület tagjai felváltva mondták el. Kozmopolita költészet c. versében aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a „világpolgárság” eszméit hirdetők a nemzeti szellemet, érzést és gondolkodást idejétműltnak tekintik. A verset Kisné Dudás Mária szavalta el; „Légy, ha bírsz, te világ-költő! / Rázd fel a rest nyugatot: Nekem áldott az a bölcső, / Mely magyarrá ringatott. ...” (A magyar irodalomtörténet külön is foglalkozik az Arany és Reviczky között kialakult szellemi harccal, mely a „nemzeti” és az „általános emberi” értékrend kapcsán került célkeresztbe.) Ez a csatározás napjainkban is zajlik.

A „Seregesen senkik jönnek” c. Ady-verset Budai Károly mondta el. A költő arra mutat rá, hogy minden korban vannak fanyalgók, akik csak azt tartják kultúrának, amit ők alkotnak, minden mást kigúnyolnak.

Reményik Sándor Templom és iskola c. versét Petrán Benedek szavalta el. A szerző szembe- száll azokkal, akik azon ügyködnek, hogy a magyar nyelvet és az emlékezet-kultúrát eltöröljék.

Márai Sándor Olyan világ jön c. versét Takács Istvánné mondta el, melyben a szerző kimondja, hogy a szépre, a tehetségre és nemes jellemre épült keresztény világot felváltja a rútra, a tehetségtelenségre és jellemtelenségre épülő világ.

Elhangzottak még idézetek Wass Alberttől és Sajó Sándortól is. Budai Károly elszavalta még Budai Gábor Hazug szabadság c. versét.

Az ünnepség a magyar himnusz eléneklésével zárult.

(folytatás 12. oldalon)

A rendezvény után kötetlen eszmecsere alakult ki, melynek során Kovács Istvánnal beszélgettem.

- Dr. Pázmándy László verset írt Rólad, az életedről, mely így kezdődik: „Világot járt matyó legény,/ Életed egy kalandregény,/ Pedig jöttél elég mélyből,/ Vándor-summás szegénységből.”

62 évet éltél Ausztráliában, ahová 27 éves korodban, 1956-ban vándoroltál ki. Mikor is jöttél véglegesen haza?

- 2018. november 21-én.

- Most 94 éves vagy, tehát az életed nagyobb részét Magyarországtól távol töltötted. Anyanyelvi szinten megtanultál angolul, és állampolgári jogot is szereztél idegen földön. Hogyan sikerült a magyarságodat megőrizni? Voltak ott magyar barátaid? Zajlott ott magyar kulturális élet?

- Amikor Ausztráliába érkeztem, egy soproni származású magyar család befogadott, szinte családtagnak számítottam náluk. Mindenben segítettek, támogattak. Ennek ellenére csak 6 hónapig laktam velük, pedig erősen marasztaltak. El akartam menni olyan környezetbe, ahol az angol nyelvet minél előbb megtanulhatom. A barátságunk azonban mindvégig megmaradt. Melbourne-ben éltem 60 évig. Itt több magyar kulturális közösség működött, amelyösszetartotta az ott élő 15 ezer magyart. Ez segítette az identitásunk megőrzését. Rendszeres programok zajlottak, amelyekre én is el-eljárogattam.

- Önéletírásodból tudom, hogy magyar feleséged volt, és magyar szerzőket olvastál; Wass Albertet, Márait... (Pista bácsi sűrűn bólogat.)

Mikor is jöttél haza legelőször?

- 1971-ben a cég, a General Motors, ahol én tervező mérnök voltam, engem és egy ausztrál kollégát elküldtek Németországba az OPEL GM-hez, hogy egy közös projekten dolgozva egy új

autó tervezésében mi is részt vegyünk. Tehát kiküldetésben voltam az akkori NSZK-ban. Úgy gondoltam, hogy onnan majd haza tudok menni Magyarországra. Így is történt, én meg is kaptam a vízumot, a feleségem azonban nem, ő otthon maradt a gyerekekkel, ezért egyedül jöttem haza Mezőkövesdre. Egy hetet tölthettem enyéimmal.

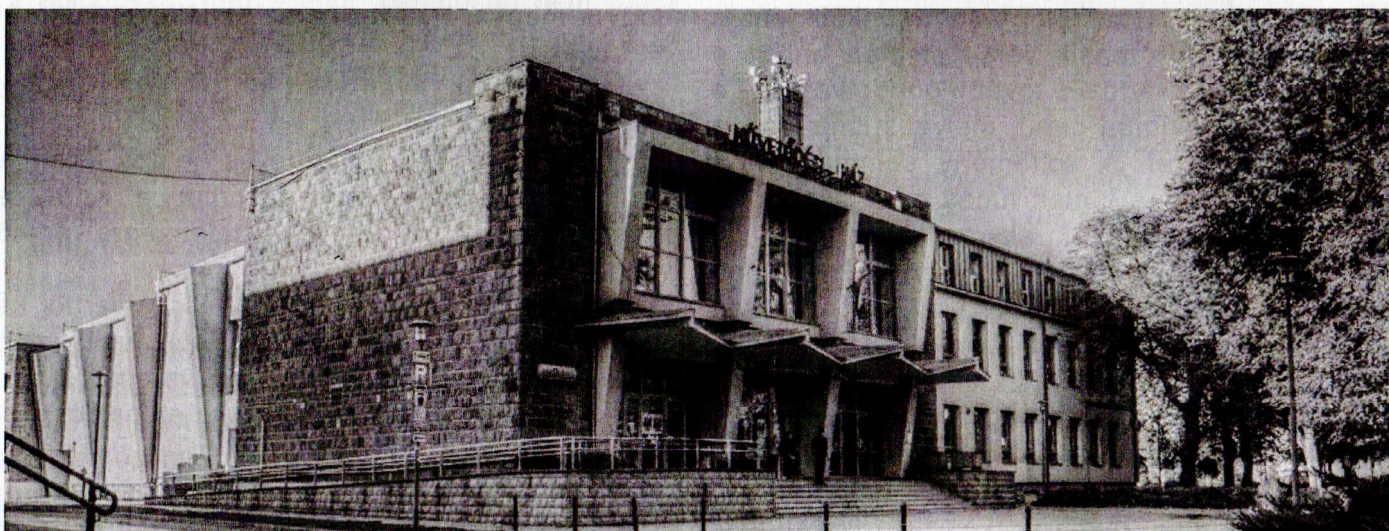
- Régi jó ismerősök vagyunk, emlékszem rá, hogy már a '80-as években is rendszeresen itthon töltötte a nyarakat. Pontosan, mikortól is?

- Miután saját kérésemre nyugdíjaztak, 1986-tól valóban örök nyárban éltem. Késő ősszel hazajöttem Ausztráliából, olyankor Magyarországon már a nyár készülődött; amikor pedig itt készülődött a tél, visszamentem a napsütéses Ausztráliába.

- Mit tapasztaltál az itthoni viszonyokról?

- Akkor láttam bele igazán az itthoni dolgokba, amikor 1993-ban megismerkedtem Pap János akkori polgármesterrel. Ekkor kapcsolódtam be a helyi közéletbe, és meglepődtem, hogy itt milyen pezsgő kulturális élet folyik Ausztráliához viszonyítva. Ekkortól kezdve érdekelt igazán a kultúra, amelynek részese lettem. Különösen megfogott engem, hogy itt milyen komolyan foglalkoznak a népi kultúrával. Sajnos napjainkban tapasztalom, nincs kultúráért felelőse az önkormányzatnál. Az is meglepő, hogy ma már a felújított Községi Ház nyitvatartása és programjai is erősen lecsökkentek.

- Györffy István írta egyik könyvében, hogy „A néphagyomány tart meg bennünket magyarnak s a nemzetközi műveltség tesz bennünket európaivá. Ha azonban csak az európaiságra törekszünk, lehetünk nagyműveltségű nép, de minél hamarabb megszűnünk magyarnak lenni.” Kodály Zoltán szerint pedig: „Ismert történeti fejlődés eredménye, hogy legelőkelőbb köreink

Mezőkövesdi Községi Ház

a nemzeti kultúra ápolásában rájuk váró feladat elől már jóideje következetesen kitérnek.”

- Igen! Nagyon dicséretes az is, amit a Matyó Népművészeti Egyesület tesz a népi kultúra megőrzése érdekében. A többi civilszervezet is, például a Mezőgazdasági Gépmúzeumért Alapítvány a paraszti kultúra emlékeinek gyűjtése és közkinccsá tétele érdekében elismerésre méltó munkát végez. Ezért támogatom szívesen a civilszervezeteket. Tagja vagyok a Matyóföldi Alkotók és Művészetpártolók Egyesületének. Könyvek kiadását is támogattam. Például a Dólyáról szólót, és az '56-os helyi eseményeket feltáró riportkönyvet is.

- Miért tartod fontosnak a könyvkiadás támogatását?

- Mert ha nem írják meg a történelmi eseményeket, elhalványul az emlékezet, és olyanná válik, mintha meg sem történt volna. A történelem ugyanis az, amit megírnak.

- Te is írtál könyvet „Egy matyó vándor életútja” címmel. Alapvetően a saját élettörténetedről szól. Viharos történelmi időkben éltél meg 27 éves korodig, amíg Magyarországon éltél. Miért ragadtál tollat?

- A könyvemet 2008-ban adtam ki. Azért írtam meg, mert mélységesen felhőborított az, ami 2006-ban Budapesten történt az '56-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján. A rendszerváltásnak nevezett fordulat idején szinte senki nem írt könyvet hitelesen az '56-os eseményekről, különösen nem a mezőkövesdiről. Ezért Pap Pállal közösen elhatároztuk, hogy ketten létrehozunk egy dokumentumértékű könyvet. Pali betegsége miatt azonban ez nem valósulhatott meg. Később Pázmándy Lászlóval úgy beszéltük meg, hogy felkérjük Szíki Károlyt, hogy írja meg ő. Elvállalta, és én többedmagammal anyagilag is támogattam a kétkötetes könyv megjelenését.

- Úgy tapasztaltam, hogy a „Kaptárkövek” c. búkkaljai folyóirat is a szíved csücske....

- Igen! Nagyon jó, hogy megszületett ez a lap, mert hiánypótló. Hamarosan megjelenik a 14. évfolyam 1. száma. A Pap János polgármestersége idején, és még később is, főként, amikor Pap Pál volt a Mezőkövesdi Újság főszerkesztője, a helyi sajtóban megjelentek irodalmi művek is. Mostanra ez már csaknem teljesen megszűnt. Ezért örültem annak, hogy Sebe Imre és Dr. Pázmándy László kezdeményezésére létrejött a „Kaptárkövek” c. lap. Mondhatni, ma már az egyetlen helyi orgánus, amely komolyabban foglalkozik kultúrával. Sajnos a „Matyóföld” periodika sem jelent meg 2014 óta. A MAME „zöld

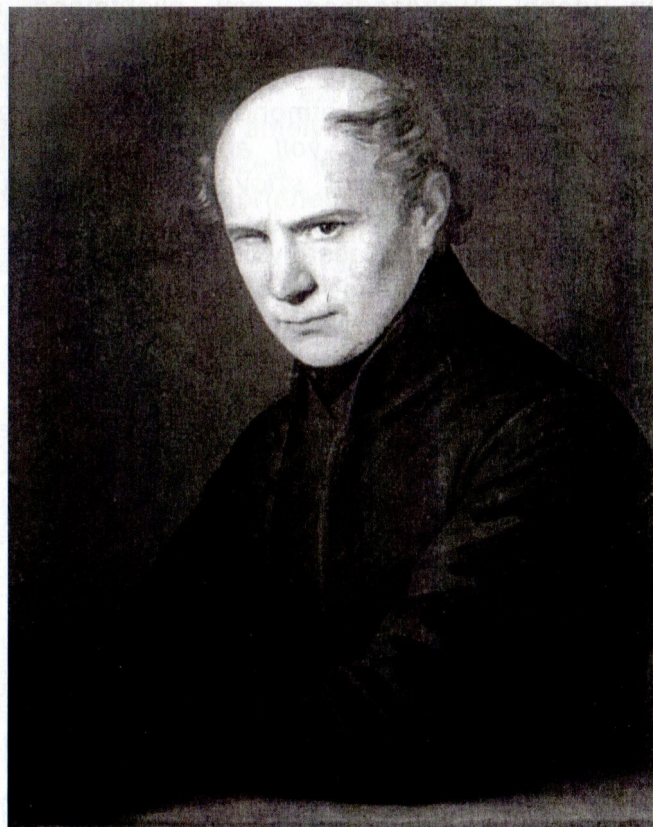
könyvek” sorozata is mindössze hat kötetből áll. A hetedik valahogy nem akar elkészülni. Úgy tapasztalom, hogy az utóbbi években a kulturális rendezvények száma is csökkenőben van. Nagyra értékelem viszont Hajdu Ráfi és Szlovák Sándor írói munkásságát. Sajnos nem látom azokat a személyeket, akik a nyomdokaikba lépnének.

A napjainkban zajló világpolitikai események, a háború, járványok, migráció sem kedvez a minőségi nemzeti kultúrának. Ami pedig a belpolitikát illeti, (ha ugyan van még olyan), nagyon elszomorít, hogy a politikusokban nincs meg az az alapvető készség sem, hogy legalább a legelemibb összefogást tanúsítsanak nemzetünk jövője érdekében. Itt lenne az ideje, hogy megállapodjanak egy nemzeti minimumban, amíg nem késő!

Én erkölcsi kötelességemnek tartom, hogy támogassak minden szép és jó ügyet, ami a kultúrát, és általában a magyarság ügyét jóírányba viszi.

- Köszönöm a beszélgetést!

K. Dudás Mária

Kőlcsey Ferenc

Közép - európai mérce

Párhuzamok Rudolf Schuster és Herkely György életében

Tamási Árontól tudjuk: *Az ember szíve mélyén örökké odavaló, ahol született...*, de azt is: *Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.* Tamási megjárta Amerikát, élt az anyaországban, de holtában kacifántosan „megutaztatta” őt a román vasút /CRF/, mert koporsója három nap után érkezett szülőhelyére, Farkaslakára, ami zarándokhely lett. Közép-Európát a nyelvek, kultúrák és hagyományok tarkasága jellemzi. Voltak és vannak olyanok, akik ezt a térséget a Monarchiával azonosítják /boldog, békeidők/; és vannak olyanok is, akik megkérdőjelezik mint tájegységet. A Párizsban élő neves cseh író, Milan Kundera szerint: *Közép-Európa létezik mint „kultúra vagy sors”.*

A közép-európai kulturális tér jellegzetessége a nyelvek sokszínűsége, a többnyelvűség, ami a szomszédos népek nyelvének az önkéntes elsajátítását jelenti; az autochton nemzeti kultúrák, a hagyományok csillagos ég sokasága, s azok közötti hasonlóság, rokonság és átjárhatóság. Etnikai határok kijelölése ebben a térségben lehetetlen, mert az egyes nyelvközösségek szinte egymásba ékelődtek, az egynyelvűség bűvöletében élő politika árkokat ás, célja a nyelvi kisebbségek asszimilációja, különösen az utóbbi évszázadban, ami ellentmond a korábbi toleranciának, empátiának. Mintha már elfelejtődött volna Ján Kalinčiak neves szlovák prózaíró sokatmondó megállapítása: *Magyarhonban mindig volt annyi magyar, aki szlovákul beszélt, mint szlovák, aki magyarul beszélt!*

Rudolf Schuster Kassa volt főpolgármestere, a Szlovák Köztársaság második, - első polgárok által választott államelnöke - gyermekkorát a Bódva menti Mecenžefen /szlovákul: Medzev/ töltötte, ahol a XIII. századi német telepések, a *mánták* archaikus nyelvén beszél, majd német iskolába kerül. Környezeti nyelvként megtanul magyarul, ami kezdetben szüleinek a titkos nyelvet jelentette, ha a gyerekek előtt valamit el akartak hallgatni. Nem sokáig, mert a kisiskolás saját szorgalomból megtanulta, majd a háború után a szlovák nyelvet, de a németek és magyarok kollektíve háborús bűnösöknek lettek nyilvánítva, nyelvük használata törvényileg be volt tiltva. Neki a *mánták földje* /Mecenžef, Stósz/ felnevelő otthona volt, családi házukat múzeumként a városnak adományozta, sokszor emlegette, hogy személyesen ismerte a mi Fábry Zoltánunkat, járt

a Fábry Zoltán Emlékházban, az író halálának ötvenedik évfordulóján megkoszorúzta a stószai emléktáblát; a Stósz-fürdőt, amely a múlt évben ünnepelte 140. évfordulóját pedig mindenütt népszerűsítette.

Herkely György felmenői az ország északi tájáról jöttek délebbi tájakra; a Felföld legészakibb vármegyéjéből az Alföld északi peremén lévő Mezőkövesdre, Matyóföldre. Többször is elmondta nekem, hogy a felmenők nyelvét, a szlovákot, nem sikerült neki olyan formában megőrizni, ahogyan szerette volna.

Mindketten népes családba születtek, Schusterék öten voltak testvérek, Herkelyék tízen. Az első világháború előtt és után még gyakoriak voltak a népes családok, csak a második világháború után állt be változás a gyermekvállalásban. A több gyereket vállaló családok hasznos közegnek bizonyultak a gyermeknevelésben, különösen a jellem, az egyéniség formálásában, de a kötelességek teljesítésében, és a mások iránti tolerancia, empátia és szeretet elmélyítésében. Mindkettőjük esetében jó starthelyzetnek bizonyult a családi közösség, az egymással versenyző, de egymásért aggódó testvéri szeretet. Talán itt vannak gyökerei annak a mindenben megnyilvánuló szerénységnek, amely később kiváltotta irántuk az emberek /polgárok/ szimpátiáját-szeretetét.

Építőmérnöki diplomát szereztek mindketten, ami később nagy segítségükre volt városvezetői tisztségükben. Herkely György büszkén vette, hogy a városi nagy beruházások a tervezési stádiumtól a megvalósításig személyes részvétele és felügyelete alatt történt. Rudolf Schuster pedig megharcolta harcait a tervezőkkel, kivitelezőkkel, de ha biztos volt igazságában, akkor nem engedett egy tapodtat sem, még ha az egész képviselői testülettel szemben kellett megvédeni álláspontját. Ez különösen Kassa Fő utcájának rekonstrukciója esetében ismétlődött meg többször is, amikor a kereszténydemokrata többségű képviselők nem hittek abban, hogy az egész megvalósítható egy évben: márciustól októberig. Márpedig ez a csoda Kassán megtörtént 1997-ben.

Talán egy, de inkább két példa a képviselők obstrukciójáról, amely a végén fordítva sült el:

Mivel közeledett a város születésnapja, Márai Sándornak a centenáriuma, tudatosítva azt, hogy a város keveset tett az író életének és munkásságának a megismertetéséért és

terjesztéséért, a főpolgármester előterjesztett egy javaslatot Márai Sándor Emlékszoba kialakítására a Mészáros utca 35-ben, ahol az akkor még Grosschmid Sándor gyermekkorát és ifjúságát töltötte. Minden indoklás és előkészület ellenére a képviselőtestület nem fogadta el, mert a kilencvenes évek derekán a tomboló nacionalista mečiarizmus igyekezett besározni az író emlékét. Schuster egy huszárvágással igyekezett kifogni a nacionalisták vitorlájából a szelet: Ha nem lehet Márai Sándor Emlékszoba, akkor legyen: Nemzeti Kisebbségek és Márai Sándor Emlékszoba a neve. Kassán ugyanis - akkor - tizenhárom hivatalosan bejegyzett nemzeti /nemzetiségi kisebbség fejtett ki tevékenységet, s így a Márai-házban otthonra leltek, ahol sok neves egyéniség megfordult, többek között Habsburg Ottó és Göncz Árpád.

A másik pedig a fent említett nemzeti/nemzetiségi kisebbségekkel kapcsolatos. Ha már mindenki mantraként használja: *Kassa toleráns, multikulturális város*, akkor miért ne lehetne a városi önkormányzati testület mellett egy nemzeti kisebbségi szakbizottság?... amelyben mind a tizenhárom kisebbségi közösség prezentálhatná magát. Ez sem jött be elsőként, mert olyan argumentumok hangzottak el, hogy minek az, és másutt sincs ilyen bizottság!... De másodszorra bejött, azóta is megvan, amit a mindenkori városvezetés érdemként könyvel el, sőt, más önkormányzatoknál is a kassai mintára hoztak létre ilyen bizottságot.

Életpályájuk hasonlóan alakul a városvezetőként is. A letűnt rendszerben ezt a tisztséget betöltötték tanácselnökként, majd a demokratikus körülmények között megrendezett választásokon újraválasztották őket. Nem volt könnyű egyik esetben sem, de a választók – mindenféle nemtelen támadások ellenére – mindkét esetben az eredmények alapján választottak, méltányolva a felkészültséget, szakmaiságot és a jellembeli tulajdonságokat.

Kassán Schuster főpolgármester komoly ellenszélben kezdte a tisztségét, mert az igaz, hogy független jelöltként indult, de a városi testületben kétharmados kereszténydemokrata többség sorakozott fel ellene. Kezdetben minden előterjesztését elutasították, csak lassan töredezett a sziklaszilárdnak hitt ellenzéki egység, mert a képviselők közül egyre többen látták, hogy a főpolgármester gondos gazdája a városnak, amit tettekkal is igazolt. Minden testületi ülésen újabb és újabb javaslatokkal rukkolt elő, amikkel a város polgárainak az életét igyekezett megoldani, helyzetükön könnyíteni. Még ott volt a polgárok emlékeztében a nyolcvanas évek második fele, amikor a híres szocialista tervgazdálkodás

csődöt mondott, mert az igaz, hogy sikerült a város lakosságát erőltetett iramban felturbózni negyedmillióra //, csak arról meglepedeztek, hogy a gombamód szaporodó panelházakban vízre is szükség van. Márpedig abból egyre kevesebb lett, veszélyeztetve a lakosok életét fertőző betegségek elterjedésével. Akkor éppen egy toronyház tizenkettedik emeletén laktunk, rendszeressé vált, hogy az esti órákban nem folyt a víz a csapból. Nem maradt más, mint a lakosok többségével várni, hogy mikor lesz víz, ami általában úgy éjfél tájban történt; a nyitott csapok korogva jelezték, hogy talán valami mégis lesz. Lett is, kezdetben sáros, sárga pocsolányi kotyvalék, aztán amikor kitisztult, akkor megtöltöttük az elkészített edényeket. Sokan biztonságból a fürdőkádat is tele engedték – legyen tartalék! -, növelve ezzel a veszélyt, hogy másoknak nem jut. A kilátástalan helyzetben csak egy megoldás tűnt reálisnak: Schuster. Akkor éppen a Kelet-szlovákiai Kerületi Tanács elnöke volt, s ennek része volt Kassa városa is. Vállalta, de teljes felhatalmazást kért. Megindult a roham, kezdetben a Bódva vize hozott enyhítést a vízhiányra, majd a starinai /cirókaófalui/ víztároló bekapcsolásával megoldódott Kassa város vízellátása. Akkor kezdett közszájon forogni: *Ha egy problémára mindenki azt mondja, hogy megoldhatatlan, akkor jön Schuster – és ő megoldja!*

A városrendezés elhanyagolt intézkedései mindkettőjüknek a legnagyobb problémát jelentették. Igaz, Kassának volt egy törvénye, amely a történelmi belváros védelmét volt hivatva védeni, de ez több mint háromszáz épületet jelentett, amelyek megóvása, rendezése csillagászati összeg lett volna. A Fő utcán elkezdődött a történelmi épületek felújítása, azok tetőzetének és homlokzatának renoválása. A minden lében kanál bírálók azt igyekeztek a városvezetőre rásütni, hogy Patyomkin megoldással igyekszik rendezni a Fő utcát, pedig még a legnagyobb falat hátra volt: a város szívének jelentő közel egy kilométeres utca rendezése közművekkel együtt: a közel százéves vízvezeték és csatornahálózat kicserélése, az energetikai és telekommunikációs vezetékek felújítása és a főterként szolgáló utca burkolatának a megoldása. Schuster főpolgármester többször hangsúlyozta, hogy a munkákat legalább úgy kell elvégezni, ahogy előtte közel száz éve elődeink elvégezték, ez is legyen időtálló: száz évig!

Herkely Györgyre és a mezőkövesdiekre a mezőváros átalakítása várt; a városrészek, városközpont /Fő tér/ kialakítása egy modern fürdőváros kulturális és turisztikai igényei szerint. (folytatás 16. oldalon)

Ma már igazi városközpontja van, múzeummal, táncpajttával /erről még szó lesz!/, kávézókkal, butikokkal és egyéb szolgáltatásokkal, amelyek a lakosok és a turisták minden igényeinek igyekeznek eleget tenni.

A rendszerváltás utáni idők egymás keresésével indultak az önkormányzatok, de az értelmiségiek között is. Akkor tudatosodott bennünk, hogy tágabb régióink 100 – 200 kilométeres sugárban több országra is kiterjed, s ha Miskolcot vesszük központnak, akkor ez magyarországi, romániai, ukrainai és szlovákiai területekre vonatkozik, amelyeknek azonos hátrányuk van: messze esnek a fővárosoktól. Kezdetben Kontaktusnak neveztük ezeket a találkozókat /ahogy az elítéltek is a börtön falán kopogtatnak egymásnak, hogy társat keressenek!/, később Dialógusok lett belőle, és több mint tíz találkozót jelentett Borsod-Abaúj-Zemplén megye jelentősebb városaiban, településeiben. Most pedig nem hiszem, hogy sikerül elsőre kimondani /leírni/ a tetőpontot jelentő kacifántos intézmény nevét: Borsod – Abaúj – Zemplén Megyei - Pedagógiai Szakmai Szakszolgálati és Közművelődésügyi Intézet. Hála Istennek, sikerült! És mindennek előtt az Intézet munkatársa, Bányiczki Lászlóné Mária, Marika, aki fáradhatatlan nyüzsgéssel összetrombitált 150 – 200 embert, zömében értelmiségi magyart, akik a nyelv, a kultúra, a közművelés területén új ismeretekre tettek szert, kapcsolatokat teremtettek a későbbi partnerekkel, illetve közös kulturális rendezvényeket szerveztek. Mária /Marika/ asszony a szervezés és menedzselés magas fokáról tett tanúságot, amikor sikerült elnyerni a támogatók széles sorát, és összegereblyézni a rendezvény kiadásait.

Hasonló partnerkeresésfolytaz önkormányzatok terén is. Rudolf Schuster, Kassa főpolgármestere elsősorban a szomszédos országokban keresett partnereket, igaz Miskolccal és Wuppertallal /Német Szövetségi Köztársaság/ már voltak korábbi kapcsolatok, de különösen fontosnak tartotta kibővíteni az együttműködést további magyarországi városok felé. Így került sor egy polgármesteri találkozásra Kassán, akkor még a reprezentációs célokra szolgáló híres Jakab palotában (közel harminc éve vagyoni jogi kérdések tisztázatlansága miatt bezárva áll az épület), s ott voltak a találkozózn Miskolc, Szeged, Mezőkövesd polgármesterei és Budapest főpolgármestere. A találkozót követően megélénkülték Kassa város kapcsolatai Miskolccal, Budapesttel és Mezőkövesddel, különösképpen az önkormányzatiság elmélyítése, és a kulturális rendezvények terén.

Mezőkövesd 1996-ban is felírta magát a

világ magyarságának a térképére, amikor a VIII. Anyanyelvi Konferencia (Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága) egri résztvevői kilátogattak a városba, és a város polgármestere, Herkely György a méltán híres Táncpajttában fogadta a több mint száz látogatót. A hivatalos beszámolók, majd az ünnepi ebéd után a vendégek megismerkedtek a város nevezetességeivel és a Zsóry fürdővel. Jómagam alig tudtam pár szót váltani a polgármesterrel, mert a vendégek többsége igyekezett a közelébe férközni - ami nem volt könnyű - és kérdéseket feltenni, illetve elismerését kifejezni Matyóország központjának a fejlődéséért, kultúrájának és hagyományainak a megőrzéséért és továbbviteléért.

Hasonló szellemben került sor később a Dialógusok mezőkövesdi találkozására, amelynek a diszvendége Rudolf Schuster, a Szlovák Köztársaság volt államelnöke volt, Herkely György utódjának, Tállai András polgármester ideje alatt. A több mint kétszáz résztvevő érdeklődéssel várta az Elnök bevezető előadását, amit rövid magyar üdvözlése után, amelyben ott szerepelt egy Márai idézet is: *Akkor volt mindkét nép nehéz helyzetben, amikor nem működtek együtt*, szlovákul folytatott. A feszes program miatt nem került sor kérdések feltevésére, miközben sokan kihasználták a szünetet arra, hogy az Elnök úr közelébe férközzenek ismerősként – ismeretlenül, esetleg valami figyelmességgel meglepjék a neves vendéget. Emlékszem, a Meczenzóf-házaspár Tályjáról (Bányiczki Máriának is a szülőhelye) egy kosáryi különféle tokaji borral köszöntötte Rudolf Schustert, akinek a felnevelője Meczenzéf városa volt, így szögről-végről a névrokonság is adott volt közöttük.

Rudolf Schuster főpolgármester Kassán olyan rendezvényeket honosított meg, amelyek harminc év után is életképesek. Ezek közül a legnevezetesebb Kassa Város Napja, amely május 7-re esik, ugyanis Nagy Lajos királyunk 1369. május 7-én – elsőként Európában – Diósgyőr várában címert adományozott Kassa városának, amelyet a későbbi utódok még kibővítettek, s teljes pompájában a Déli-kapu közelében tekinthető meg. A városi napok általában egy hétig tartanak, különféle járulékos programokkal, ahol a testvérvárosok is szereplési lehetőséget kapnak. De volt olyan is, hogy a város a címeradományozás kerek évfordulóját több mint hatszáz méternyi rétesel ünnepelte, ami a program után elfogyasztható lett, a Macarena keretében több ezer ember táncolt a város Fő utcáján, de még *tengeri* ütközetre is sor került a városrészek hajói között a Malomárok vizén és a Déli lakótelep taván.

A másik rendezvény Kassai Karácsonyként éli mindenévben sikeres napjait. Itt is szerepet kapnak a testvérvárosok kulturális és gasztronómiai kínálatai. Néhány éven át sor került a Pozsonyban és a szomszédos országok fővárosaiban delegált nagykövetek, diplomaták találkozóira azzal a céllal, hogy ne mindenben Pozsony legyen a központ, ismerkedjenek a diplomaták Kassa városával is, polgárainak az életével és a Kassai Karácsonnyal. Számomra emlékezetes marad (de a kassai magyarok számára is!), amikor a diplomaták a Fő utcán felállított pódiumról köszöntötték a több ezeres közönséget. Általában egy rövid köszöntőt mondtak szlovákul, esetleg angolul. Amikor a Kínai Népköztársaság budapesti nagykövete került sorra, a programot moderáló a főpolgármesternek jelezte, hogy magyarul/?/ kíván szólni. Ez a tapasztalt, showman-erényekkel rendelkező Schustert is meglepte. Megkérdezte tőle: *Nem tud angolul? Dehogynem* - válaszolta a végtelenül szimpatikus diplomata -, *de én magyarul akarok szólni!* Mivel én is ott voltam a pódiumon, a főpolgármester intett, hogy tolmácsoljam a köszöntőjét. Váratlanul is jól sikerült, és a tömeg kitörő tapsviharral köszöntötte a produkcióját, egy világhatalom képviselőjét, aki 1996 adventjén magyarul köszöntötte a kassaiakat. A nagykövet úr nekem egy névjegykártyát is adott, egyben meghívott a budapesti rezidenciájára, mert elmondtam, hogy én is a budapesti ELTE-n diplomáztam, hasonlóképpen mint ő. Itt a neve: Chen Guoyan, és legyen áldott az emléke: élteben - holtában!

Még a diplomaták látogatásához tartozik az is, hogy Rudolf Schuster támogatta a Kassa feletti Várhegyen lévő kassai vár maradványainak a feltárását, amely a történelmi emlékezetből kiveszett, de alapjai az ásatások után megmutatkoztak. Itt fogadott neves személyiségeket, pl. az USA Kongresszusának tagját, Tomáš Baťa cipőgyárost és másokat, akiknek megfelelő ceremónia mellett kassai díszpolgári címet adományozott. A várhely a közeli pompás kilátóval kedvelt turisztikai attrakció.

Aztán eljött Mezőkövesd bemutatkozásának az ideje Kassán, igaz már nem Herkely György városvezetése idején, hanem Tállai András polgármestersége alatt. A központi rendezvényre a Fő utcán lévő Szlovák Műszaki Múzeum épületében került sor. Komoly érdeklődéssel és mediális visszhanggal. Az ünnepélyes megnyitón megjelent Schuster elnök úr, Knapik kassai főpolgármester, Tállai András Mezőkövesd akkori polgármestere, Herkely György korábbi polgármester. A kiállítás szakmai megnyitóját Veres László megyei múzeumigazgató tartotta.

Kassa Fő utcájának a sikeres felújítása után érezhető volt, hogy a főpolgármesternek magasabb ambíciói vannak, mint a rendszerváltást követő fél esztendőben a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának elnöki tisztsége, amely alatt sikeresen sor került az első szabad választásokra. Pártot alapított / a Polgári Megértés Pártját/, amely részese lett a mečiarizmus megszüntetésének és kiiktatásának, mert igaz, hogy a Szlovákiát a „fekete lyuk” állapotában tartó Mečiar megnyerte a választásokat, de nem tudott többséget szerezni. A Dzurinda vezette Kék Koalíció - kormánytöbbség gyökeres változásokat hozott az ország életében, többek között azt is, hogy Schuster kezdeményezésére a kényszerből összeállt Magyar Koalíció Pártja ennek a kormánynak a tagja lett.

Két zenei rendezvény esik az ezt megelőző időkre: a Három szoprán, majd utána Luciano Pavarotti kassai történelmi koncertje, amelyeket országosan és nemzetközileg is jegyezték. Az előbbire a Város Fő terén került sor, elsőprő sikerrel, majd a Mester /Maestro/ lélekemelő és megismételhetetlen fellépésére a Kalvária-domb alatti Amfiteátrumban. A koncertek megrendezésében a főpolgármester nagy segítségére volt egy amerikai magyar impresszárió: Rudas Tibor.

Mivel az új kormánykoalíció a Parlamentben előterjesztette a köztársasági elnök közvetlen választásáról 46/1999-es törvénytervezetet, aminek elfogadása után a kormánytöbbség jelöltjét, Rudolf Schustert, aki Szlovákia első polgárok által választott köztársasági elnöke lett. A Magyar Koalíció Pártja is támogatta, második jelöltiségénél már bugyután kihátráltak mögüle / mások is/, s a politikai matematika mellőzése folytán Ivan Gašparovičot juttatták 10 évre a polgárok nyakába. Aki – mit mondjak? – bakijaival tette magát híressé, és az irántunk táplált ellenszenvvel. Amikor a 2004-es elnökválasztás után a magyar politikai triumvirátus egyik tagja találkozott Schusterral, mintha semmi sem történt volna, képmutatón a nyakába borult. Később megkérdeztem az Elnöktől: *Annyit sem mondott, hogy pardon?..* Ő csak egy sokat jelentő kézlegyintéssel intézte el az egészet, jelezve véleményét a kisebbségi magyar politikai vezetés állhatatosságáról és színvonaláról.

Rudolf Schuster köztársasági elnökként szívélyes, baráti kapcsolatokat tartott fenn a szolgálati idejében regnáló magyar köztársasági elnökökkel: Göncz Árpáddal és Mádl Ferencsel. Orbán Viktor miniszterelnökkel csak protokolláris találkozókra vett részt.

(folytatás 18. oldalon)

Emlékezetes marad fellépése az Országházban, ahol a két Márai idézet és beszéd befejező részének magyar nyelven történt elmondása spontán tapsvihart váltott ki a képviselők között, és felállva, percekig tartó ovációval fejezték ki elismerésüket.

Orbán Viktort a kezdetektől ígéretes politikusnak tartott, Schuster szerint kapcsolatuk barátsággá akkor alakult, amikor Orbán 2000-ben – a Magyar Köztársaság Kassai Főkonzulátusának felavatásakor – az otthon lábadozó Elnököt meglátogatta feleségével, Anikó asszonnyal. Előtte Kassán az egyetemi kórházban megoperálták, majd Pozsonyban a belügyminisztérium kórházában, de olyan válságosra fordult a helyzete, hogy nem volt remény a megmentésére. Ekkor döntött úgy a család, hogy Innsbruckba szállítják és az ottani Bodner orvosprofesszor, aki Václav Havelt is operálta, visszahozta őt az életbe. Pedig Szlovákia miniszterelnöke /Dzurinda/ és a Parlament elnöke /Migaš/a professzornál arról érdeklődtek, hogy a betegnek mennyi van még hátra, mert az utódlását intézik?!... A kassai lábadozás már reményt hozott, Orbán Viktor és felesége jelenléte biztatóan hatott rá, éltetve a reményt, hogy még vannak feladatok, amik várnak rá. Orbán Viktor ott volt a 80. születésnapja ünnepségén, amikor a kassai Állami Színházban bemutatták a Bocatus drámáját, majd a vendégek Mecenzéfre utaztak, ahol a még működő hámorban – idegen segítség nélkül – kikalapált egy ást, aztán újabb nem hivatalos-baráti találkozókra is sor került közöttük. A V4-ek kassai csúcstalálkozóján ott volt Orbán Viktor is, de az ülés elhúzódott, a közös sajtótájékoztató kettő és három között lett volna, amikor Orbán Viktor jelezte, hogy neki el kell menni, mert találkozója van Rudi bácsival..? Ki az a Rudi bácsi? – kérdezték..., hát Rudolf Schuster, az ország volt köztársasági elnöke, és Orbán Viktor három óra után valóban megjelent az elnöki könyvtárban /a számunkra rossz emlékü megyeház épületében, ahol elfogadásra került a diszkriminatív kassai kormányprogram/, a Beneš-dekrétumok előhírnöke. A két barát /Schuster – Orbán / szinte nem ejtett szót politikáról, hanem családról, egyéni tervekről, futballról beszélgettek. Amikor Orbán Viktor megtudta, hogy barátja 2024. január 4-én ünnepli kilencvenedik születésnapját, kijelentette: *Nekem öt unokám van / tudomásom szerint azóta már: hat/, felpakolom őket. és eljövünk Rudi bácsit megköszönteni...* Schuster kilencvenese egész évben tart, ahogy szokták mondani: *Ami késik, nem múlik!*...

De még azt is mondják: *A vér nem válik /válhat?/*

vízzé..., ami Schusteréknál érvényes. Édesapja Alojz Schuster fiatal legényként két mecenzéfi barátjával elhatározta, hogy elutaznak Brazíliába, s ott filmet készítenek az indiánok életéről: 1927 – 1928 fordulóján! Az útjuk eredményes volt, csak a fából készült kamerával a film kurtára sikeredett. Azóta Schuster a familia négy generációjával négyszer járt Brazíliában, minden útról könyvet írt, filmet készített! Amikor a Lumière-fivérek találmányának centenáriuma volt, Pozsonyban kisütötték, hogy a szlovák kinematográfiának is van múltja, felütötték a három mecenzéfi fiatal kalandos útját és elhatározták, hogy készítenek egy dokumentumfilmet a három közül egyedül életben lévő Alojz bácsival, aki már háta mögött tudta a kilencvenedik életévét. Ki is szállt a pozsonyi stáb Mecenzéfre, előkészítették a felvétel helyszínét: a fotelt, amelyben a főszereplő ül, a világítást és a kamera beállítását, Lojzi bácsi is felvette a fehér ingét és beült a fényárban úszó fotelbe. Akkor megszólalt: *Azt szeretném tudni, hogy milyen nyelven beszélünk?..., mert én csak németül vagy magyarul vagyok hajlandó beszélni?! No, ez az az esett, amire jeles erdélyi írónk, Sütő András azt szokta mondani: Megállt a kés a levegőben!* A rendező megállította az egész ceremóniát, az előszobában lévő fiának csak ennyit mondott: *Rudi, a te apád nem tud szlovákul? – Dehogynem, de németül, magyarul jobban tud.* Az már nem ment le a fővárosiak torkán, hogy a szlovák kinematográfia múltjáról németül vagy magyarul beszéljenek!... Összepakoltak és visszamentek a fővárosba. Mecenzéfen három nyelv fért meg egymás mellett: a német, a magyar, a szlovák. Schuster máig úgy érzi, hogy ennek a három népnek a portáján van otthon. Később megtanult más nyelveket is /angol/, és államfői látogatásai során a vendéglátok nyelvén mondott köszöntőt, beszédet. Még Kinában is. Számára természetes volt a szomszéd nyelvek megtanulása, a *tükkörkényelvűség*.

Rudolf Schuster bejárta a világot, útjairól vaskos albumokban számolt be, fotózott, filmet készített. Eddig kiadott könyveinek a száma meghaladja a hatvanat //!. A neves fotóművész Karol Kállay egyik fotókiállításának a megnyitóján ezt találta mondani: *Rudolf Schuster az amatőr fotósok között profi, a profik között a legjobb amatőr...*

Herkely György a családjával beutazta Európát, szívesen látogatott a Tátrába. Egyszer én is elkísértem. Amikor elszállásolták magukat a vendégházban, a teraszon egy kávé mellett beszélgettünk. Többek között arról, hogy a magyar turisták egyre jobban elmaradnak a Tátrából, inkább az Alpok irányába veszik útjukat, pedig a Tatra közös örökségünk része.

Schusternak pótolhatatlan veszteséget hozott Irenka asszony korai halála /2008/, aki Árva megye szülőtte volt, és szerénységével, alázatával szerzett magának és az országnak híveket. Ötven évet éltek együtt és két gyereket neveltek. Mária asszony 62 évig volt Herkely György méltó társa; három gyereket neveltek együtt. Több mint két évvel ezelőtt távozott, férje múlt év októberében követte. Végső - halottak napi - búcsúztatása méltó volt életéhez.

Rudolf Schuster azért, hogy az emberek többsége megértette, támogatta őt, köszönetet akart mondani. Zenés köszöntőre gondolt; először Mecenzéfen német /mánta/ dalokkal. Majd Kassán, a Slávia étteremben szlovákul, ami majdnem rosszul sült el, mert az előadás után a kassai szív-kórházban kötött ki, ahol két // baypasst kapott. Aztán szünet következett, és Tokaj térségében sor került a magyar koncertre, Szőlőskén, Nagykék borospincéjében, *Harmadszorra a legjobbat* címmel, amit rögzített a Szlovák Televízió, később a Duna World világtelevízió is sugárzott.

Év eleji kilencvenedik születésnapját méltó megemlékezéssel köszöntötte a sajtó, rádió, televízió, Kassa város önkormányzata pedig egy reprezentatív irodát szavazott meg neki a történelmi városházán /az ő szolgálati idejében lett felújítva/, ahol minden évben az emberi jogok világnapján megrendezik a Kassai Nemzeti Kisebbségek Estjét, immár a harminchoz közeledve, illetve saját zsöllyét színházban. A kegyeletteljes megemlékezések között kiemelkedett a köszöntés a kassai Nemzeti Színházban, ahol Brazília nagykövete átadta neki országának a legmagasabb kitüntetését, a Rio Branco Rend Nagykeresztjét. A diplomata értékelésében nem felejtette kiemelni, hogy Rudolf Schuster háromnyelvű könyvei, filmjei és fotói jelentik a brazil állam népszerűsítését több mint száz külképviseleti kirendeltségükön. A programmal összekötött átadást ünnepi vacsora követte, amelyen szintén részt vettek az ország vezetői, a diplomáciai testületek képviselői és az ünnepi program vendégei, több száz személy,

Rudolf Schuster és Herkely György a közép-európai térség hagyományainak a megtestesítői, mondhatni: *közép-európai emberek*, akiket a közösség nevelt és emelt ki vezetőnek. Mindketten a feltarisznyázott hagyományokat igyekeztek megtartani és továbbadni. Ennek fontos része volt az állandó kommunikáció, a kommunikatív készség, amit lépten-nyomon gyakoroltak. Rudolf Schuster megjelenése az utcán arra készteti az embereket, hogy megszólítsák, kezet nyújtsanak neki, elbeszélgessenek vele. /

Varázslatos kommunikatív képességeire példa a látogatása a Fehér Házban. Kezdetben minden a protokoll szerint zajlott, de a búcsúzásnál az Ovális Irodában már kart-karba öltve vettek búcsút egymástól, és a fiatalabb Bush elnökkel összeölelkeztek..., Schuster elnöksége alatt lett Szlovákia a NATO és EU tagja! Ha néha figyelmeztettem az idő szorítására, mindig azzal felelt: *Ez a legjobb feltöltődés, mert az emberektől sokat tanultam, néha ötleteiket meg is valósítottam, mint a sajátomat.* Hasonló emlékeim vannak Herkely Györgyről, A Zsóry fürdőben voltam a családommal. Utánunk jött a fürdő területére /még nem voltak mobiltelefonok!/, és a medencéből többen is kijöttek, hogy köszöntsék, kezet nyújtsanak neki. De mindkettőjüknek egyformán jellemzője volt a vasakarát, a szívósság -, és alázat, amik a nehézségeken és problémákon mindig átsegítették őket.

Mert a szülőhely, és az emberekért vállalt szolgálat kötelez!

Kassa, 2024. január 31.

Máté László

Rudolf Schuster

Emléktábla-avatás Dólyán

2023. december 10-én ismét jeles eseményre került sor Dólyán. Emléktáblát avattunk Borzási Erzsébet tiszteletére.

A megemlékezés már a templomban elkezdődött. A szentmise előtt Szíki Károly színművész, nemzetőrezredes elmondta, hogy 27 könyve után megírta Dólya történetét „A kettőtört kenyér – Dólya” címmel, melyet átadott a Széchényi könyvtárnak és ez mostmár örökké megmarad. Most legújabb könyvéről a „Direktor” –ról beszélt, amit barátjáról, Elek Elemérről írt. Hangsúlyozta, hogy ezzel nem ér véget a történet, mert visszük tovább, hiszen, amit kitalálunk azt tovább is kell vinni, oda kell figyelni a példaképekre, pedagógusokra, nővérekre.

A szentmisén Rajna József atya prédikált. „A mai napon emlékezünk, visszatekintünk Borzási Erzsébetre, aki sokszor eljött ebbe a templomba. Ma őrá emlékezünk, érte imádkozunk”. Az adventi várakozási időszakról beszélt, „Készítsétek el az Úr útját” - hangzott a felhívás. A sikeres készítésnél sok mindent figyelembe kell vegyünk a lelki életünkben is... Legjobb felkészülés az Úr érkezésére a megtérés, bűnünk beismerése, megvallása. Karácsonyra is a legjobb előkészítés a megtérés. Naponta szükségünk van a kisebb, nagyobb megtérésre.” Befejezésül Szemlér Ferenc – Könyörgés szelídségért című verse hangzott el.

A szentmise végén Maskara János esperes úr is szólt néhány szót „büszke vagyok rá, hogy Erzsike nénit, ahogyan mindenki szólította, én is személyesen ismerhettem. Ő volt az orvos itt Dólyán, és ide jöttek hozzá nemcsak az itteniek, hanem az egész környék. Ismerek eseteket, akik elmondták „elmegek Erzsike nénihez, aki jó gyógymódokat tud nekem adni, jó tanácsokkal lát el”, tehát ezért vagyok hálás én is, hogy ismertem őt, és ezért áldott legyen az ő emléke. Persze nem hiányzott a templomból sem, minden szentmisén itt volt, ez is nagyon nagy dolog, aki így tudja elvégezni, ami a lelki életét illeti, ezért is megérdemli azt, hogy megemlékezzünk róla. Ezekkel a gondolatokkal fogunk a kultúrházba menni, ott, ahol az ő emlékére megszenteljük az emléktáblát. Erzsike néni, ott, ahol vagy, a Jóisten adjon neked örök nyugodalmat és az örök világosság fényeskedjék neked”

Atáblaavatás a kultúrotthon előtt folytatódott. Szíki Károly Ady: Kis karácsonyi versét szavalta el, majd Borzási Erzsébet fia, Borzási Ferenc köszöntötte a vendégeket és elérzékenyülve szólt néhány szót édesanyjáról. „Szeretettel köszöntök mindenkit, akik megjelentek ezen az ünnepségen, különösképpen Szíki Károlyt, aki a beszélgetések, riportok alapján méltónak tartotta, hogy édesanyámnak emléktáblát

emeljünk. Köszöntöm a mezőkövesdi polgármesteri hivatal képviselőit, akik támogatták, eljöttek, hogy megünnepeljük ezt az emléktábla-avatást. Köszöntöm a dólyaiakat, a vendégeket, akik eljöttek, hogy édesanyámra, édesanyánkra emlékezzenek, hiszen sok mindenkinek volt édesanyja.”

Életpályáját Borzási Erzsébet, Erzsike néni lánya, elevenítette fel: „Nehezen találok megfelelő szavakat, hogy az édesanyámról, Dólya falu Erzsikéjéről, Erzsike nénijéről reális képet fessek. Történeteit olvasva, könnyek szöknek a szemembe. Mentségemre szolgáljon, hogy az édesanyámról van szó, aki igen korán, 67 évesen hagyott itt örökre bennünket. „Anyaszív” „Hanna” „Az apám hegedűje” „A jóbarát” „Tavaszi”, újra olvasom a sorokat, ő köszönt vissza rám. Emlékszem Hannára, Sűrű Antal bácsira, nagymamám házában szegen lógó hegedűre, a temetőre. Novellák, elbeszélések ezek? Egyik sem. Igaz történetek egyszerű emberi sorsokról, amiket anyu igazán kifinomult érzéssel vett észre és írt meg saját szemszögéből, ki-kiszínesítve az egyéniségéből áradó látásmóddal. Mi tette őt a mások szenvedése iránt érzékeny, beleérző emberré? Próbálok megfejtetni, megmagyarázni.

1935. június 25-én született a Vámos családban... Édesapja, Péter, orvost szeretett volna nevelni a lányából... A földdel, cséplőgéppel is rendelkező, sokat dolgozó apa anyagilag is mindent meg tudott adni, a háttér is biztosítva volt. A könyv szeretete, a hegedűszó is hozzátartozott a családhoz... Az álommesének, a család boldogulásának véget vetett az államosítás. A kuláklistára kerültek. Még a padlást is leseperték. Minden elveszett. A cséplőgéppel, a földdel együtt az apa egészsége is, aki 1951-ben 41 évesen végleg elköltözött az élők sorából, itt hagyva szegényen tengődő özvegyét és két gyermekét.

Édesanyám 16 évesen hazakerült, nem végezhetette tovább tanulmányait. Mi lesz velünk? Gyakran ismétlődő kérdés volt a nagymamámtól. Nem könnyű évek következtek. Az alapvető megélhetés küzdelmei, a hétköznapiak, a korán kötött házasság nehézségei szomorúvá, majd erőssé, edzetté tették édesanyámat, ugyanakkor érzékennyé mások baja iránt... Munkát keresett és talált a berettyószéplaki orvosi rendelőben, majd a margittai kórházban ápolta a betegeket. Gyakran járt terepre: Fogásra, Baromlakra, Cserpatakra csecsemőket látogatni. Egy ilyen apró látogattotja volt Hanna gyermeke is...

Már megvultunk az öcsémmel, amikor magánúton tanult tovább, leérettségizett. Minket is a könyv szeretetére nevelt, fontosnak

tartotta, hogy tovább tanuljunk. Gyerekként azt is tapasztaltam, hogy siet valahova, vagy őt keresik otthonunkban. Nagyon szívén viselte az emberek bajait, meg-megkönnyezett egy-egy súlyos beteget. Hol gyógyszerrel, injekcióval, gyakrabban jó szóval, vigasztalással enyhített a hozzá fordulóknak a fájdalmait. Hihetetlen energiával áldotta meg az Istent! Előfordult, hogy éjszaka hívták lázas gyerekekhez. Nem emlékszem, hogy valaha is nemet mondott volna a hozzá fordulóknak, pedig néha elfáradt, de ilyenkor is hurcolta tovább a mások lelki szenvedéseit, tépelődött a megoldásokon, a testi és lelki bajok enyhítésén.

2002. június 12-én végleg megpihent, távozott a földi létből, űrt hagyva családjában, a kis falu életében. Ha kint járok a dólyai temetőben, a sírkő fényképén a tekintete megnyugvást, derűt sugároz és üzen: nem szabad feladni a nehézségek közepette sem."

Majd a három tagú küldöttség vezetője, Csiger Lajos osztotta meg gondolatait: „Borzási Erzsébet Dólyán egy köztisztelőben álló személy volt. Szegénységből küzdötte fel magát, magánúton tanult tovább, ez család mellett nem lehetett könnyű. Hivatásának tekintette a másokon való segítést, az egészségügyi ápoló szakmát is ezért tanulta ki. Segített mindenkinek, aki kérte, akinek szüksége volt rá. Én is falun nőttem fel, nálunk nem volt ilyen segítő, és nem is tudok olyan települést, ahol volt. Legyenek rá nagyon büszkéek, mert ő szaktudással és szeretettel fordult Önökhöz. Bárhol a világon megállta volna a helyét, de ő itt akart és tudott dolgozni a közösségért. A Magyar Nemzeti Digitális Archívumban találtam róla egy képet, de mást sajnos nem. Úgy őrizhetjük az emlékét, hogyha beszélünk róla, ha írunk róla. Aki jól ismerte az ő személyét, azzal tehet érte, ha megírja azt, amit tud Erzsébet életéről. Mezőkövesden sok emberről jelent már meg könyv, ők így kerültek be a köztudatba. Borzási Erzsébetnek helye van a Matyó történelemben, tegyük érte, hogy alakja megjelenjen a Matyó Archívumban!”

Agócs Anita olvasta fel a „Hannát”, egy nagyon megható történetet az Erzsike néni írásai közül.

Ezt követően váratlanul unokája, Borzási Csaba szólalt meg: „Nagymamám tényleg egy nagyon különleges ember volt, és számomra, és úgy gondolom mindenki számára egy szimbólum. Nagymama az odaadásnak, az önfeláldozásnak, a gyógyításnak is a szimbóluma. Számomra a tudásvágynak volt leginkább a szimbóluma. Sosem felejttem el, hogy mentünk szénát szedni és mama mesélt nekem a világ működéséről. Ez vált később életem egyik kulcsfontosságú motivációjává, ami az, hogy minnél közelebb jussak ahhoz, hogy megismerjem hogyan működik a világ”.

A táblát Rajna József és Maskara János atya szentelték fel, koszorút helyeztek el a mezőkövesdi képviselők, valamint a mezőkövesdről érkező nemzetőrök is. Végül pedig közösen elénekeltük a Himnuszot.

Agócs Anita

Cserépváralja leglátványosabb nevezetességei az ún. kaptárkövek

Van, amikor fel sem fogjuk, hogy mennyi szépség vesz körül bennünket, hogy tulajdonképpen minden egy óriási csoda, milyen gyönyörű hely, ahol vagyunk, ahol élünk. Főleg gyerekként nem így tekintünk rá, hanem úgy természetes számunkra, ahogyan van. Úgy gondolom, hogy sokunknak jelentheti a csodát a szülőhelye. Számomra Cserépváralja jelentette, jelenti ma is ezt a rendkívüli gyönyörű helyet. A bükkaljai lenyűgöző völgyben elterülő kistalati dombokkal, erdőkkel hatalmas fák lombjaival takart rejtéshelyeket, az itt húzódó riolit tufa falba vájt pincéket, a régmúltban létező pinceházakat.

Nagyon szép volt itt gyerekeknek lenni, ahol a játéknak rengeteg formáját választhattuk télen-nyáron. Télen hatalmas hó esett, sok-sok lehetőség volt a szánkózásra. Fantasztikusan erős fémszánkókat készítettek az apukák a gyerekeiknek. Öten-hatan felfértünk, minél többen ültünk rajta, annál gyorsabban száguldott le velünk a dombról. Volt olyan lejtő is, amely síelésre volt alkalmas, sőt a patak egy részén még korcsolyázni is lehetett. Ezekben a játékokban a fél falu gyereke együtt volt. Azért írom csak, hogy a fél falu gyereke, mert ebből a szempontból két részre szakadt a település. Voltak az alvégi és a felvégi gyerekek. Ők télen -nyáron harcban álltak egymással. Még barátokat, barátnőket is így választottunk magunknak. Nyáron ez a csata valódivá vált, fából készült, hajlított íjakkal vívták egymással a dombokon, erdőkben a gyerekek. Ha esett az eső, sárból készített galacsinokat készítettünk, amelyeket botok végére tűztünk és azzal bombáztuk egymást. Mi, lányok a mezőn ragadókát szedtünk, ma sem tudom igazán ennek a növénynek a nevét, de a kis ragadó gubókat össze tudtuk tapasztani, és a babáknak bútorokat, ágyat, asztalt, foteleket, mindent tudtunk belőle készíteni a babaszobába. Gonoszkodásra is alkalmas volt. Ha megharagudtunk valakire, a hajába dobtuk, tapasztottuk ezt a ragadókát, és sokszor csak a hajlevágásával lehetett tőle megszabadulni. Rengeteg rejtély, mesébe illő, de a gyerekek számára félelmetes dolog létezett a faluban. Ilyen volt pl. a barlanglakások rejtélye. Akkor gyerekként még nem tudtuk, hogy a településünk egy riolit tufa sávhoz tartozik. A felszín alatti és feletti riolit tufa falakban a középkortól a mai időkig pincéket, gazdasági rendeltetésű helyiségeket, barlanglakásokat vágtak, kihasználva a tufa puhaságát, könnyű

faraghatóságát. Gyermekkorunkban csak néhány olyan barlanglakás maradt fenn, amit lakás céljára használtak, és ezeket általában elhanyagolt, bokrokkal benőtt helyeken lehetett megtalálni, és egyedülálló, idős emberek lakták, akiknek nem voltak hozzátartozói, és szinte remeteéletmódot folytattak. Mi, gyerekek messze elkerültük ezeket a helyeket, mert képzeletünkben gonosz boszorkányként jelentek meg, akik kemencében megégetik az arra tévedt gyerekeket, mint a Jancsi és Juliska című mesében. Csak egymás között beszéltünk róla, kitalált rémtörténeteket társítva hozzájuk. Ma is emlékszem, hogy egyszer, amikor már virított az orgona, az egyik ilyen barlang előtt vezetett gyalogúton lehetett eljutni az orgonával tele garádhhoz. A virágok szeretet nagyobb volt bennem, mint a félelem. Amikor a barlang előtt mentem el, éppen kint volt a ház előtt a boszorkánynak hitt néni. Láttam, hogy félek, és megszólított, kérdezte, hogy hová megyek és hoznék-e neki kenyeret a boltból. Dehogy mertem neki nemet mondani, azonnal a kenyérért indultam. Amikor visszaértem, behívott a házba. Félttem, de bementem. Valami pogácsafélével meg is kínált, és a kenyérből visszajáró pénzre azt mondta, hogy maradjon az enyém. Meglepődtem, mert belül egész takaros volt a ház és aránylag rend is volt. Azután mikor elkészöntem, kikísért és megmutatta a barlang környékét is. Kis kertje volt, ahol zöldségeket nevelt, és tényleg olyan volt, mint a mesében. A történet után gyakran meglátogattam, és véget ért az ezzel kapcsolatos rejtély s félelem. Több ilyen hasonló meseszerű, félelmetes, számomra még nem ismert dolog létezett e gyönyörű kis faluban.

Másik ilyen, gyerekként számomra izgalmas, megfektetésre érdemes dolog volt a kaptárkövek rejtélye. Gyerekként ugyanis sehol nem olvastam róluk, a szüleimtől és mástól sem kaptam, igaz nem is kértem magyarázatot. Úgy gondoltam, hogy valami félelmetes titok lappang körülöttük, mint a barlanglakások körül is. 4-5 éves koromban találkoztam először a kaptárkövekkel, amikor a szüleimmel a szőlőbe mentünk a szőlő megművelésére vagy szüretre. Amikor először a hátamra kötötték az ún. kicsi hátinak nevezett hordozó alkalmatosságot, ami hasonló volt, mint a mai hátizsák, csak nyitott és fonott, mint a fűzfa kosarak. A hátunkra lehetett venni, elől összekötni a rászerelt kötéllal, ami a hátán tartotta. Ennek a hordozó eszköznek volt

a nagy, a felnőttek számára készített változata, amiben mindent, gyümölcsöt, gombát stb. lehetett szállítani a háton, ami könnyebbé tette a terhet, mintha a kézben cipelték volna. Mindig boldog voltam, amikor a hátamra vehettem vagy a hátamra adták néhány könnyű gyümölccsel - ettől nagyon erősnek éreztem magam. Ezt a háti nevű kosárkát a nem túl távoli Noszvajról hozták és hangos szóval árulták nálunk is a kosárfonók.

Visszatérve a kaptárkövekhez: Mindig nagyon vártam az indulást a szőlőbe, mert az az út, amit az eléréséig megtettünk, gyönyörű volt. Megmászunk az erdőben egy egészen magasan lévő dombot egy kis gyalogösvényen, amely az egykori Coburg herceg kastélyának maradványaihoz is vezetett, ahonnan könnyen megközelíthetőek voltak a Cserépvár maradványai, melyben az előző számban már írtam. Amikor a tetőre felértünk, nagyon szép volt a látvány. Szemben egy fás rész, amely tele volt finomabbnál finomabb szilvát termő szilvafákkal. A szilvás melletti kicsit szélesebb úton haladtunk tovább, amely csodaszép óriás fákkal tele erdő mellett vezetett. Abban az időben az erdő még tele volt gyönyörű virágokkal, sok-sok énekes madárral és gyönyörű, színes pillangókkal, melyek, ha találtak egy apró tócsát, rengetegen pihentek körülötte. Kicsit tovább haladva, két oldalt óriás partfal között vitt egy keskeny út, melynek két oldala úgy nézett ki, mintha vízelvezető árok volna, de nem az volt, hanem kocsit, két oldalt a kerekek vágta nyomvályúval. Ahogyan ma már olvastam, ez volt a lehetőség arra, hogy ökor- vagy valamilyen más állat húzta szekérrel tudják szállítani az emberek az óriás tufafalon túli helyekről, földekről a termést. Ezen az úton kezdődött számomra az újabb csoda, amitől rettegtem ugyan, de mindig látni akartam. A mélységből néztem fel a magas falra, ahová mindig fel akartam kapaszkodni, s lentől is látható pici úton menni tovább. Sokat kellett könyörögnöm, amíg valamelyik felnőtt megsajnál és felrakott a „fali útra”, lentől fogta a kezemet, és úgy vezetett végig. Ott fent viszont láttam az óriás kúpokat, csúcsokat, ki akartam tépni a kezemet a kísérőm kezéből, és oda akartam rohanni megnézni a kúpos követ, de soha nem engedte el senki a kezemet, mondván, hogy veszélyes. Valószínű, még valami szörnyecskével vagy boszorkánnyal is ijesztgettek, akik a kő belsejében élnek. Persze erre már nem emlékszem, hogy ez így történt-e, de hogy bennem ez a kép élt nagyon sokáig, az biztos. Mégis borzasztóan vágytam arra, hogy a közelébe kerüljek. Végül volt egy rokon, aki velem együtt mászott fel a tufafalra és odakísért az óriáskövekhez. Látszott,

hogy nagyon sokan megnézték már, körbe volt járva, taposva. Alatta, körötte szintén gyönyörű erdő szép fákkal, de nagyon meredek lejtővel, mintha szakadék lett volna az óriáskövek alatt sziklával és újabb hasonló kúpokkal. Később, amikor nagyobb lettem, rájöttem, hogy nem a szörnyektől, boszorkányoktól féltetek a szüleim, hanem attól, nehogy megcsússzak és a mélybe zuhanjak. Aztán már úgy felbátorodtam, hogy a barátaimmal egyedül is elszöktünk a kaptárkövekhez. Lány létemre megmutattam, milyen bátor vagyok, és felmászam teljesen a csúcsára, megkapaszkodva a kis mélyedésekben, melyeket a kutatók a méhészethez vagy temetkezési helyekhez kötnek, de azt hiszem, hogy ez a rejtély még ma sincs megfejtve. Végül ezen a csodás környezeten át a gyönyörű erdőbe szaladgálva jutottunk el a Kisbábaszékre. Ez volt a neve a helynek, ahol a szüleim szőlője, azt is mondhatnám, gyümölcsöse volt. Hiszen a szőlőn kívül volt ott őszibarack a szőrös héjú, kissé kesernyés zamatú, de számomra ma is ez az igazi őszibarack, amit „parasztbaracknak” nevezünk. Volt egy nagy sárgabarackfa, rengeteg gyümölcsöt termelt, a korai májusi cseresznye, de meggy is és az apróbb gyümölcsök: ribizli, büszke, szőlő. Nagyon szerettem, de még ma is szeretem a napjainkra kivágásra ítélt othelo szőlőt, a gyönyörű kékes bordó színével és a semmihez sem hasonlítható ízével. Szeretek egy pohárka bort meginni egy finom vacsora után, de olyan finomat már nem tudok inni, mint az édesapám gyönyörű, a vörösből bordóba váltó, az átlátszó boros poharat gyönyörű bíborosan ragyogóvá tévő othelo borát. A vele való koccintás boldogságát soha nem felejttem el. Apámnak fia nem lévén, én voltam a legidősebb lány a családban, s tudta, hogy nem tudok neki ellentmondani. Időnként megkérdezte, hogy ugye megiszol velem egy pohár bort. Természetesen, koccintottunk.

Bocsánat, de már újra elkanyarodtam a kaptárkövektől. Akkoriban azt gondoltam, hogy a világon sehol sem léteznek ezek a csodák, csak az én gyönyörű Cserépváraljamon. Aztán később elkezdtem róluk olvasni, és bizony talán a legkevesebbet írtak az én falum kaptárköveiről. Viszont a monográfiánkban Mihály Péter Cserépváralja leglátványosabb nevezetességeiként említi. Amikor a lelőhelyeket mérték fel, kiderült, hogy ahhoz az északkelet-délnyugati irányú riolit tufa sávhoz kötődik, amely Demjén és Kács között húzódik, s a 15-20 millió évvel ezelőtti, miocénkori vulkáni tevékenység következtében jött létre.

(folytatás 24. oldalon)

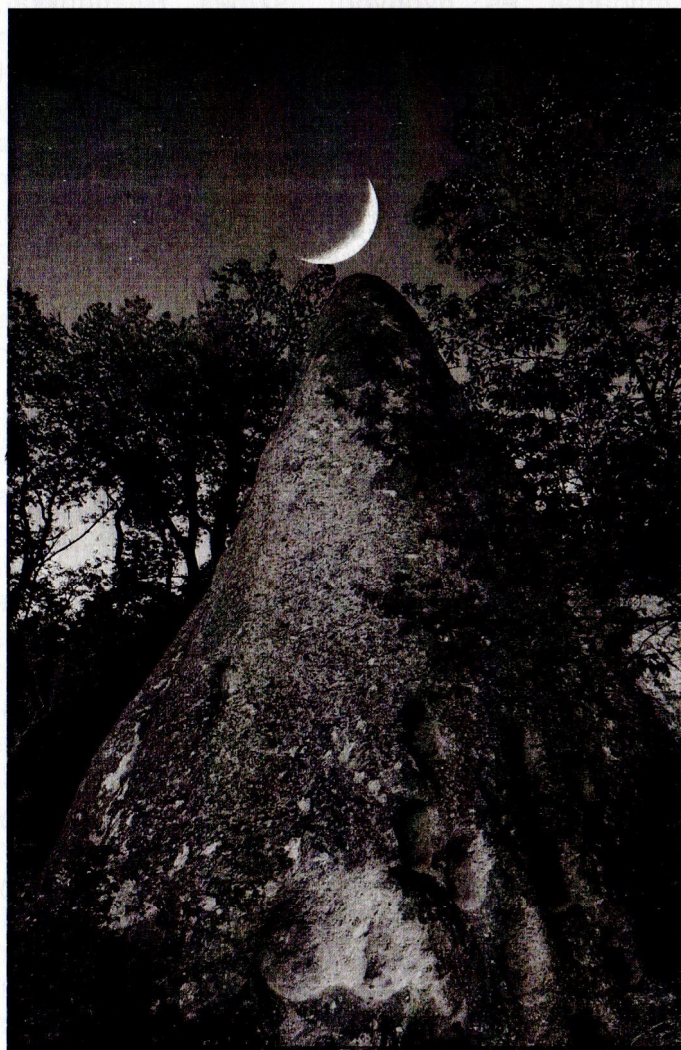
A felszínből kiemelkedő sziklák főleg a völgyoldalakban ritkábban a hegytetők peremén találhatók, s többnyire kúpos formájú tömböt vagy kúpos alakzatokkal tagolt vonulatokat alkotnak. A kiválasztott sziklába faragták bele a fülkéket, nyilván valamilyen célra. A fülkék koráról és rendeltetéséről nem maradt fenn írásos adat. A kaptárkö és kaptárfülke szó a néphagyományból ered, s a szavak jelentése egyértelműen a méhészetre mutat. A legelterjedtebb szájhagyomány Cserépváralján is, miszerint a fülkékben a török időkben méhészkedtek, a magyarok vagy a törökök, de a huszitákat is emlegetik. Valószínű, hogy a kaptárkö szó nem a szikla kúpos formájára utal, mert más alakú sziklába is vágtak fülkéket. Valószínűbb, hogy a befaragott fülkék rendeltetéséből eredt a névadás. Többen olyan nézetet vallottak, hogy a kaptárkövek kúp formáját is mesterségesen faragták ki, de ez nem fogadható el. Valójában évmilliók alatt a lepusztulás során jöttek létre az ilyen kúpformák, és ezek képződése még ma is tart. Cserépváralján találhatók a kúpformák legjellegzetesebb példái, amelyek itt egyben kaptárkövek is. A kaptárkövekre 1865-ben figyeltek fel először, és rejtélyük megoldására számos feltevés született. Bartalos Gyula 1891-ben egy cserépváraljai ember elmondását közölte, mely szerint a Pulykófarkán - a kocsút sziklába vágása közben - egy eltemetett fülkében korsónagyságú fekete színű edényt találtak, de mivel benne csak köpor volt, így darabokra törték. Más által a lelet nyomán terjedt el az urnatemetkezési feltevés, mely a bronzkori népek vagy vaskorban élő kelták hamvasztásos temetkezését vélte a fülkékben. Más feltevés szerint a honfoglalás idején beköltözött kis népcsoport készítette a fülkéket vallási célra áldozati ajándékok, szobrok tárolására.

1960-ban Korek József, a Magyar Nemzeti Múzeum régésze ásatásokat végzett több cserépváraljai kaptárkö előterében. Mivel addig az urnatemetkezési nézet volt elfogadott, nem véletlen, hogy őskoros szakterületű régész végezte a munkát. A feltárások meglepő eredményt hoztak. A megásott kaptárkövek fülkéinek előterében nem került elő őskori leletanyag, pedig sok urnatöredékre számítottak. Az áldozati fülke rendeltetést nem igazolta lelet vagy megfigyelés. XI.-XII. századi kerámiatöredékek kerültek elő. A talált leletek a fülkék készítési és használati idejét más megvilágításba helyezték, és a méhészeti rendeltetést valószínűsítették. A kaptárkö lábának lefutásán riolit tufába faragott csatornát méhitató és víztároló gödröt, előterében pedig több faragott kőlapot találtak, melyek az ásató szerint alsó

fülkék fedőlapjai lehettek. Mivel a középkorban a méhészet igen fontos tevékenység volt, a mézet cukor helyett használták, a mézrablás mellett a házasítás is fokozatosan kialakult. Saád A. és Korek J. tehát a méhészeti rendeltetést tekintették a legelfogadhatóbb megoldásnak. Munkájukat folytatva a fülkék rohamos pusztulása miatt végeztük el a magyarországi kaptárkö lelőhelyek felmérését, és tovább bővítettük a méhészeti rendeltetés mellett szóló adatokat. A cserépváraljai kaptárkövek felkutatásában jelentős segítséget nyújtott Molnár József barátom, a falu határának kiváló ismerője. A területünkön lévő kaptárköveknél tehát a XI-XII. század folyamán már méhészeti tevékenység folyt, amely vagy itteni településre vagy a szomszéd falvak lakóinak terület-kihasználására utal.

Dr. Bótáné Pongó Margit

Forrás: Mihály Péter-Petényi László Cserépváralja története az őskortól napjainkig

Cserépváraljai kaptárkövek

Kiss Gyula

1917-2023

Lokálpatrióta matyó költő, író, az északi régió literátora

1917. február 12-én született Mezőkövesden. Elemi iskolába és gimnáziumba szülővárosában járt. Egerben az Érseki Jogakadémián szerzett államtudományi doktorátust (1939). A mezőkövesdi Járási Szolgabírói Hivatalban kezdett dolgozni, ahol nagyon fiatalon kinevezték - sokáig rosszul csengő - tiszteletbeli szolgabírónak. 1941-ben néhány hónapig szerkesztette a Mezőkövesdi Újságot, majd 1945-ben rövid ideig járási főjegyző volt. Közben verseket és prózát írt.

A közigazgatási és szerkesztői munkásságáért a háború után Népbíráóság elé állították. A vád alól felmentették, de állását másfél évtizedre elvesztette. Előbb segédmunkásként, majd revizorként a megyét járva kereste a kenyerét. „Örökös szolgálatban állva, sokszor kerékpáron jártam a megye településeit, nemegyszer kétes tisztaságú szálláshelyen zuhantam olykor esténként álomba” - emlékezett vissza életének erre az időszakára. A vándorélete csak 1959-ben ért véget, amikor állást kapott a mezőkövesdi Járási Tanács Mezőgazdasági Osztályán, ahol jogi előadói munkakört betöltve nyugdíjba vonulásáig tevékenykedett.

ILLYÉS GYULÁVAL MEZŐKÖVESDEN

Verseit, prózáit joghallgató korától közzétették a lapok. Írásai a háború végéig több Borsod és Heves megyei és néhány országos lapban is olvashatók voltak. A „fordulat éve” (1948) után azonban, közel egy évtizedig csak egy-két publikációja jelent meg, mert nem vállalta az osztályharcos magatartást, és egyszer sem vette a tollára a „felszabadulás” és az „ellenforradalom” kifejezéseket. Így a jövedelmét kénytelen volt kiegészíteni a hazai és külföldi irodalom nagyjairól tartott előadásokkal és a Miskolci Nemzeti Színházban bemutatandó darabokat ajánló cikkek közlésével.

A vers- és prózaírásról viszont a mellőzés éveiben sem mondott le. Zaklatott mindennapjaiból mindig szakított időt erre. A példaképének tekintett Illyés Gyula munkásságát követve a „gályapadból laboratóriumot” csinált. Illyéssel, akinek arcképe a dolgozószobája falát díszítette, annak haláláig levelezésben állt. Elsősorban Kiss Gyulának köszönhető, hogy Illyés az 1968-os könyvnapon vendége volt Mezőkövesdnek.

Az irodalomtudomány Kiss Gyulát elsősorban mint költőt és drámaírórt tartja számon. Értékes szociográfiai és kulturális földrajzi munkáit csak

most kezdik felfedezni. Prózai írásait, úti jegyzeteit, könyv- és képzőművészeti kritikáit, műfordításait kevesen ismerik, szerkesztői munkáját pedig nem a jelentőségének megfelelően értékelik.

Legtöbb költeményének egyéni élmény a forrása, de mondanivalója mindig egyetemes és a közösségnek szól. Egyrészt a kisvárosi lét vállalása, másrészt a Kádár-rendszer elutasítása az oka, hogy csak három verseskötete jelent meg. A nyilvánosság elé a Béke című összeállítással lépett, ezt az Évek és tüzek címmel kiadott kötete követte, majd hosszú kényszerű hallgatás után a Bot nélkül - védtelenül című gyűjteményét tette közzé.

A Béke (1943) és az Évek és tüzek (1948) kötetében közölt verseinek nincs egységes mondanivalójuk, de a békevágy, a haza- és természetszeretet és a szülőföldhöz való kötődés gondolata több költeményében megjelenik csakúgy, mint a maradás és a távozás problémája. Ez utóbbival összecseng a pályafutását figyelemmel kíséző Illyés Gyula levele, aki az Évek és tüzek verseskötetének Előszavában többek között ezt írta: „... ha Pesten él, az irodalom központjában, már régen az ismert költők között van. Sorsa szinte iskolapéldája a vidéken küzdő tehetségeknek.”

Példaként idézzük Kiss Gyula Magyar vártán c. költeményének idevágó két sorát:

Ősi földön, ősi rögökön
úgy élek, mint bármely elődöm.

A Bot nélkül - védtelenül címmel megjelent gyűjteményében (1992) néhány jelentős helyi eseményhez kapcsolódó hosszabb költeményt filozofikus bölcsességről tanúskodó, epigrammatikus tömörségű, olykor ironikus versek követik, és a kötetet szlovák műfordítások csokra zárja le.

Az első két kötet Kiss Gyula magánkiadásában jelent meg, a harmadik pedig a Matyóföldi Alkotók és Művészetpártolók Egyesülete (MAME) gondozásában. Jelentőségének megfelelő méltatást csak a legutolsó kötete kapott.

Több, színházban bemutatott és rádióban elhangzott drámát írt. A legjobban sikerült drámáinak (Sötét mezők, Sereg András, Kazinczy) középpontjába hőseinek a koruk jobba tételéért folytatott megalkuvás nélküli harcát állította. A Kazinczy c. drámáját a Miskolci Nemzeti Színház művészei - akkor éppen ott játszó Latinovits Zoltán közreműködésével - rádiójátékként is bemutatták.

(folytatás 26. oldalon)

Szindarabot szentelt Comenius sárospataki éveinek, ez a Kazinczyról, továbbá a bibliafordító Károli Gáspárról írt – teljesen be nem fejezett – darabjával együtt trilógiát képez. A mezőkövesdi amatőr színtársulat által is többször bemutatott és nagytetszéssel fogadott Zászló című szindarabnak is sokszor tapsoltak a nézők. (A szindarabban Kiss Gyula az 1848/49-es forradalom és szabadságharc bukása után hadizsákmányként az Oroszországba „menekített” és 1941-ben visszaadott matyó himnuszokkal díszített zászló kálváriáját mutatta be.) Jelentős sikere volt a nyolc előadást megért Matyó rózsza c. táncos mesejátékának is. Összesen mintegy tucatnyi színpadi munkája látott napvilágot, volt hallható a rádióban, vagy látható a színpadon.

Jelentős a szociográfiai munkássága, amely végül is országos hírnevet szerzett számára. A mintegy 40 tényfeltáró munkájában nemcsak a mezőkövesdi járás településeinek, hanem Borsod és Heves megye több községének és kisvárosának gazdaságát, társadalmát és művelődését is bemutatta. Többek között Cserépfaluról szól. A mészhonában címmel közölt karkép, Szomolya mindennapjaiba nyújt bepillantást az Álom a megváltó cseresznyéről című tanulmány, Krasznokvajdáról és szomszédos településeiről pedig az Elillanó észak-borsodi falvak címmel jelentetett meg nagyon elgondolkodtató értekezést. A szentistváni mezőgazdasági termelészövetkezet kritikus „életrajza”, melyet a Kortárs irodalmi folyóirat folytatásokban közölt, országos és nemzetközi figyelmet keltett. Megjelenése után Veres Péter levelében gratulált a szerzőnek, a BBC magyar nyelvű adásában pedig fontos részleteket közölt az „életrajzból”.

Egyik első képviselője volt Észak-Magyarországon a kulturális földrajznak. Felkereste a megye irodalmi emlékhelyeit, és bemutatta azoknak az íróknak-költőknek a munkásságát, akik kapcsolatban voltak a településsel. Így egyebek mellett igazolta, hogy az egyik legrégebbi magyar nyelven írt szöveg, a Halotti beszéd valóban Boldván született. Többször foglalkozott Tompa Mihállyal, akinek nemcsak a Gömör megyei Kelemérrel, hanem a borsodi Igricével is volt kapcsolata. Megemlékezett a mezőcsáti születésű Kiss József költőről és szerkesztőről és a nyelvújító és irodalomszervező „széphalmi vezér” Kazinczyról.

A TOKAJI ÍRÓTÁBORBAN 1982-BEN

Egész tanulmányt szentelt az „izgága andornaki” Mocsáry Lajosnak, a neves függetlenségi és nemzetiségi politikusnak, elzarándokolt a stózi (ma Szlovákiában Štós) szülőházába visszavonult

Bal szélén Kiss Gyula

Fábry Zoltánhoz. Útleírásairól forgatókönyve alapján 1967-ben a Magyar Televízió A Halotti beszéd a tücsökzenéig címmel 25 perces filmet készített és sugárzott.

Feltárta és bemutatta Mezőkövesd és a járás irodalmi vonatkozásait. Legrészletesebben a Mezőkövesden született Harsányi Kálmán munkásságával foglalkozott. Ismertette Gárdonyi Géza kapcsolatát a tájjal. Megemlékezett Eötvös József sályi irodalmi működéséről. Szólt a vattai születésű Szemere Bertalan miniszterelnökről és közíróról. Írt Mezőkövesd íróvendégeiről, Móricz Zsigmondról, továbbá Kosztolányi Dezsőről, valamint Veres Péterről és Illyés Gyuláról. A tokaji írótáborban előadássorozatot tartott Mezőkövesd és a járás irodalmi emlékeiről.

Figyelemre érdemesek műfordításai is. Az Idegen tollakkal címen megjelent műfordításainak – főleg novelláknak – a gerincét francia szerzők művei képezik, de szép számmal olvashatunk a kiadványban olasz és szláv (főként szlovák és cseh) alkotóktól származó munkákat is. (Blancpain, Pirandello, Florin stb.)

Életének, munkásságának legnagyobb hatású, maradandó alkotása a Matyóföld történeti, irodalmi, néprajzi folyóirat megindítása 1959-ben. A sokoldalú Dala Józseffel együtt útjára bocsátott kiadvány szerkesztésének, lektorálásának felelősségteljes munkáját kezdettől fogva 80 éves koráig ingyen végezte. Elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy ez a kisvárosi folyóirat több mint fél évszázadot ért meg, és 2014-ig kétevenként megjelent.

Az Élet és Irodalomban Csák Gyula 1960-ban a következőket írta a Matyóföld megjelenéséről: „Bátor és okos kezdeményezés született Borsod megyében. Matyóföld címmel létrejött az ország első járási időszaki folyóirata. ... Az okos szerkesztési mód lehetővé teszi, hogy az országos kiadványokban el nem helyezhető, de a tájkultúra fejlődése szempontjából fontos híradások és vitaanyagok napvilágot lássanak.”

A periodikát a legkülönbözőbb témájú – népszerűségi, gazdasági, művelődési – Tanulmányok

és cikkek c. rovata vezeti be, a Táj és ember c. rovatban pedig megemlékezéseket és nekrológokat találunk jeles személyekről. Ezt a Szemle c. rovat követi, amely helyi szerzők tudományos munkáiról, könyveiről, kiállításairól tájékoztat. A Szépirodalom c. rovatot versek képviselik, csaknem minden számban található drámarészlet vagy elbeszélés. Nem hiányoznak az évkönyvből a grafikák, valamint fotók sem. A kiadvány jegyzetekkel, hírekkel zárul.

Tanácskozik a Matyófold szerkesztősége

Állandó munkatársa volt az 1988-ban újra megjelent Mezőkövesdi Újságnak. Sokan és szívesen olvasták az időszerű gondokkal, problémákkal foglalkozó Hónapról Hónapra (később Hetek) címmel közölt rovatát.

Verseit, jelentősebb prózai írásait, jegyzeteit és kritikáit a helyi lapokon kívül (Borsod, Mezőkövesdi Újság, Matyófold) közzétették megyei kiadványok (Szabad Szó, Napjaink, Észak-Magyarország, Borsodi Szemle, Hevesi Szemle) és az országos folyóiratok (Kortárs, Élet- és Irodalom) is.

Tagja volt a Magyar Írók Szövetségének és a Népköztársaság Művészeti Alapjának. A neve minden jelentősebb magyar lexikonban olvasható.

Sok műfajú irodalmár volt. Szeretáágazó, szétszórtan található munkáit azonban kevesen ismerik, mert azok összegyűjtésére és kiadására nem vállalkozott senki. Ezért gazdag életműve csak szűk körben ismert. Időszerű lenne műveit összegyűjteni és kiadni.

Kiss Gyula nemcsak testben, hanem lélekben is haláláig Mezőkövesd költője, írója maradt. A települést hosszabb időre csak egyszer hagyta el, akkor, amikor négyhetes „70 dolláros” nyugat-európai útra vállalkozott (1978). Számos verse (például Hunyadi Mátyás, Mezőkövesd 1944 novemberében, Este az uccán), prózai írása (többek között Asztalosék kapufája, Íróvendégek Mezőkövesden), drámája (Sereg András, Sötét mezők) és színdarabja (Zászlók) tanúskodik erről a kötődésről.

A Köszöntés című versében így vall szülőföldjéről:

Bölcs kotlósként, ki nézi az eget,
Hátha valami veszély fenyeget,
Cikázó villám, vagy falánk héja
leskelődik a pulya csirkehadra.
Így tartasz te is bennünket számon,
Kóboroljunk szerte a világon,
Honi tűznél, pernyés idegenben.

Munkásságát olyan neves kortársai, mint Veres Péter és Illyés Gyula is elismerték, de a magyar irodalom irányítói ezzel továbbra is adósak. Nem hallották meg a pályatárs Fekete Gyula írónak a következő üzenetét: „A Matyófold írója, költője az asztagot már összehordta”, és bízik abban, hogy „lesz idő... a gondos betetőzésre is”. Mezőkövesd a mulasztását részben pótolta azzal, hogy a szülőföldjéhez ragaszkodó és azt kiszolgáló Kiss Gyulát 1992-ben Pro Urbe díjjal tüntette ki.

A jobb sorsra és méltóbb elismerésre érdemes Kiss Gyula a végrendeletét a következő versben fogalmazta meg:

Sírvers

Szerette a napfényt, a vizet
És szerette szülőföldjét.
Utolsó kívánságként kérte,
Ha meghal, ide temessék.
Nyaranként túlvilági csendjét
Verjék fel vidám fürdőzők
Gyermekzsivaj s szerelmes párok
Többé már nem zavarják őt.

E sziget lett végső otthona
Ő tudta, mily boldogság volt itt –
az se baj, ha szeszélyes ár
Szétmossa s hordja csontjait.

Zsóry-fürdő, Sziget-lak, 1959.

Feleségét és egyetlen lányát elveszítve, magára hagyva az Idősek Otthonában halt meg 2003-ban. A város temetőjében, unokája által készíttetett sírban nyugszik.

Szlovák Sándor

Források:

1. Cseh Károly: Emlékezés példaképemre, Kiss Gyulára, Feljegyzések, 2003.
2. Kápolnai Iván: Az északi régió literátora, Matyófold, 2012.
3. Kiss Gyula: Levélváltás Illyés Gyulával és Fekete Gyulával, Kézirat, 1989.
4. Matyófold (1959-2009)
5. Mezőkövesdi Újság (1938-44 és 1988-2000)

A kánai menyegző

A kánai menyegző c. népi ájtatosságnak a bibliai gyökere János evangéliumában található.

Kána egy kis falucska volt Galileában, Názáret közelében. Egy alkalommal menyegzőre, lakodalomba hívták meg Jézust tanítványaival és édesanyjával, Máriával együtt. Itt történt Jézus első csodatétele, amely istenségének bizonyítása: hat kőkorsó vizet borrá változtatott. Ennek a bibliai történetnek az is fontos üzenete, hogy a férfi és a nő összetartozása, a szerelem az emberi kapcsolatok legnagyobb csodája.

Mint más tájegységeken, így Mezőkövesden is, a vallásos kötöttségek között élő matyók a Biblia történeteit a maguk közelségébe hozták, így a kánai menyegzőt is. E népi ájtatosság előadásának sokféle különböző dramaturgiája alakult ki.

Egy 1915-ben keletkezett feljegyzés szerint: „A kánai menyegzőt január harmadik vasárnapján végezték. A résztvevők néhány nappal előtte megbeszélték, hogy ki milyen süteményt visz, a bort közösen szerezték be. Másnap – mint a kövesdi matyó lakodalmaknál szokás – egy-egy matyó perecet, és egy lagzi-kalács szeletet küldtek – vittek – a környék betegeinek és az öregeknek.”

Idős emberek elmondása szerint Mezőkövesden a II. világháborúig általános szokás volt a kánai menyegző megtartása Vízkereszt után, a farsangi időszakban.

A rendszerváltásnak nevezett fordulat után, 1992-ben a Szervita Világi Rend mezőkövesdi közössége felelevenítette ezt a népi ájtatosságot, melyet azóta szinte minden évben megtartanak. Így történt ez az idén is.

2024. január 20-án délután a mezőkövesdi Szervita Kápolna harangja szentmisére hívta az embereket. A liturgiát dr. Medvegy János atya celebrálta. Ezután kezdődött a kánai menyegző, melynek bevezető éneke szerint úgy megforgatták Magdolnát a táncban, hogy lerepült a lábáról a papucs. Ezután kereszttetéssel kezdődött a tulajdonképpeni népi ájtatosság. Fügedi Gábor ifjú szervita, érces hangján zsoltár-szerűen előadta a kánai menyegző történetének verses-énekes népi változatát, amely így kezdődik: „Hallgassátok, mi történik kis Kánaánban, egy jó szívű szegény ember házában...”. Ezután közösen elénekeltük a Szentlelket hívó imádságos éneket, Medvegy atya pedig felolvasta János evangéliumából a kánai menyegző bibliai történetét.

A délután folyamán a népi ájtatosság még sok-sok imával, énekkel és prózai szöveggel

folytatódott. A vége felé Fügedi Gábor saját zongorakiséréstével előadta az „Ének az Úr Jézus első csodatételéről” c. dalt, miközben olyan sürgés-forgás támadt a kápolnában, mint egy igazi lagziban. A szervita asszonyok és férfiak asztalokat hoztak be, megterítették, s majd mikor az énekes ahhoz a strófához érkezett, hogy „Hát te szegény ember, miért jöttél? Talán bizony nyúlhúst ehethél? Jobb tenéked a káposztás hús...” – ekkor csodák-csodája, inycsiklandó székelykáposzta illata csapta meg az orrunkat. Szó sincs a Pavlov-féle második jelzőrendszeréről; valódi frissen főzött székelykáposztát táltaltak fel. Farsang lévén, eszegettünk, iszogattunk, énekelgettünk, nevetgeltünk. Ezen a mai kánai menyegzőn is történt csoda: magyar földön, magyar gazdák által termesztett valódi magyar szőlőből készült finom bort ittunk.

A napot imával fejeztük be: „Hálát zengünk végre, már most bevégezésre szálljon az egekbe dicséretünk...”

Végezetül rendet tettünk, elkészöntünk, szürkületkor - testben és lélekben - megerősödve hazamentünk.

Szükségünk van ilyen összejövetelekre azért, hogy testi-lelki tárházunkat feltölthessük munícióval. Hamarosan Húsvétra készülünk, akkor majd böjtölünk azért, hogy a Feltámadást bűnbánó, megtisztult lélekkel várhassuk.

A szervitákról azt kell tudni, hogy ők Mária szolgálói, Ave Maria-testvérek. Fő céljuk: Isten Anyja iránti hódolat, és főleg az Ő fájdalmainak gyengéd és ájtatos tisztelete. A 13. században alapított katolikus szerzetesrend. A mezőkövesdi világi közösségüknek is már több mint egy évszázados múltja van. Székházuk és Kápolnájuk a Rákóczi u. 2. sz. alatt található.

K. Dudás Mária

Szervita Kápolna

„Mese egy családról”

- avagy egy darabka történelem

Amikor elkezdünk anyagot gyűjteni a lányommal a hajdani Majthényi, majd Kerekes Kúriáról, amely ma már Dusza Kúria, találkoztam Paray Adriennel.

Nagyon hamar meg lett a „közös nevező”: Tibolddaróc, hiszen ő gyermekkorában minden nyarat itt töltötte a Kerekes nagymamánál. Sőt, mivel nagyon vallásos volt a család, a templomban is sokat találkozhattunk, de erre egyikünk sem emlékezett.

A Kúriával kapcsolatos beszélgetéseink során gyakran szóba kerültek a nagyszülők és az ő szülei. Lassan „megismerkedtem” velük. Mivel érdekesnek és tanulságosnak tartottam a hallottakat úgy gondoltam, hogy megosztom ezt a Kaptárkövek olvasóival. Így hát megkérdeztem, nem mesélne-e róluk az olvasóknak.

Adrienn: Örömmel, mert addig is velük vagyok.

Én: Először kezdjük a Kerekes nagyszülőkkel!

Adrienn: Abaújszántói Kerekes Ferenc nagypapám 1867-ben (a kiegyezés évében) született Nyíregyházán. Itt kezdte meg az iskoláit, majd Egerben végzett mint tanító. Innen került Tibolddarócra, a Péchy grófékhoz házitánítónak. Közben elvégezte a Gazdasági Akadémiát és átvette a Péchy birtok irányítását. Tízgyermekes nagycsaládban született, szülei korai halála után az árván maradt testvéreiről gondoskodott, taníttatta őket.

A nagymamám, Pelsőczi Polgáry Margit 1884-ben született Ároktőn hétgyermekes nagycsaládban. 1904-ben a tanítóképző elvégzése után került Tibolddarócra mint tanítónő. Itt ismerkedtek össze a nagyszüleim.

Én: Hadd kérdezzem már meg, mielőtt folytatnánk a „komoly” dolgokkal, hogy nem maradt-e fenn valamiféle családi anekdota arról, hogyan kezdte a nagypapa az udvarlást. Ez különösen érdekes lehet ma, közel 120 év távlatából főleg egy „5 kastély falujában”, ahogy Tibolddarócot akkortájt nevezték. Arról nem is beszélve, hogy akkor az 5 kastélyon kívül úgy 600-700 ember lakott hagyományos falusi házakban, és úgy 1400 ember lakott barlang lakásokban. Tehát vegyes a kép.

Adrienn: Nagypapámnak megtetszett Margit, de nem tudta, hogy fogadná a szép tanítónő a közeledését, és hogyan tudassa vele tetszését. Arra gondolt, hogy a virággal tett látogatás megfelelő alkalom lenne ennek a kifejezésére. Nagypapa csodálatos rózsákat nevelt a kertjében,

nagyon jól értett a virágokhoz is, nemcsak a haszonnövényekhez. Igen ám, de Margit a falu másik végében lakik, és mégse vonulhat végig a falun hatalmas virágcsokorral, mert mi van akkor, ha Margit kikoszarazza. Ezért az esernyőjébe rejtve vitte szépséges piros rózsáit, hogy azok beszéljenek helyette. Igaz, hogy hét ágra süttött a nap, egy darab felhő se volt az égen, ameddig a szem ellát, de nagypapám a hatalmas esernyőjével a kezében büszkén vonult végig a falun. Minden valószínűséggel nagymamának tetszett ez a nem mindennapi udvarlási forma, s 1905. március 28-án hozzá ment feleségül a nagypapámhoz.

Mindenesetre, volt mersz és kurázi a nagypapámban, meg persze romantika!

Én: Köszönöm neked ezt a történetet, hátha valaki még kedvet kap hozzá és továbbfejleszti, de főleg azt, hogy megosztottad velünk. De ha már itt tartunk! Milyen volt a házasságuk, már amit leszűrhetél abból, amit a nagymamádtól és az édesanyádtól hallottál?

Adrienn: Úgy gondolom, hogy még mai szemmel is jónak mondható. Nagymamám igen határozott természetű, családcentrikus, jó háziasszony és gondos gazda volt. Szeretett és tudott is nagyon jól főzni, sütni. Nagypapa csendes természetű, dolgos, becsületes ember volt, de ha valamit kimondott, akkor nem volt apelláta. Szerette a gyerekeit és taníttatta őket. Márta és Margit tisztelte a szüleit. A Kerekes és Polgáry testvérek gyakran meglátogatták őket. Mindenki szívesen jött Tibolddarócra, ebbe a festői fekvésű faluba, márcsak nagymama csodás főztjei és utánóztatatlan dobos tortája miatt is. Nagyszüleim közösen gondoskodtak a birtok fenntartásáról és bővítéséről. Nem éltek pazarló életet.

Én: De haladjunk sorjában! Megvolt a házasság, gondolom jöttek a gyerekek.

Adrienn: Az első gyermekük, Lacika 1907-ben született, sajnos 14 hónapos korában meghalt. Ebben az időben igen gyakori volt a gyermekkori halandóság. Második gyermekük, Margit 1910-ben született. Német nevelőnője volt, fiatal korától anyanyelvi szinten beszélt németül. Az elemi iskolát Tibolddarócon, a líceumot Bécsben végezte. Jól beszélt németül, szépen énekelt. A második világháború után, amikor a családtól mindent elvettek, az otthonukat is, Miskolcra költözött, és egészségügyi vonalon képezte magát.

(folytatás 30. oldalon)

Egész életében ezen a területen dolgozott. Nekem keresztmamám volt, nagyon szerettük egymást.

Én: Mesélj nekünk egy kicsit részletesebben az édesanyádról!

Adrienn: Édesanyám, Kerekes Márta 1913. október 19-én született a Kerekes család harmadik gyermekeként. Az általános iskolát Tíbolddarócon végezte, majd Egerben, az angol kisasszonyok iskolájában tanult. Jó zenei képességei, abszolút hallása volt. Kivételesen nagyon jó memóriával és nyelvérzékkel áldotta meg a jó Isten. Szépen zongorázott és énekelt. Már gyermekkorában jól beszélt németül. A 15 éves korában olvasott könyvből (Kincses sziget) a kalózos versikét elszavalta, a könyv tartalmát elmondta nekem, amikor hasonló korú voltam. Édesanyám szeretett volna egyetemre járni, ami abban az időben nem volt a nőkre jellemző. Akkoriban az volt a társadalmi szokás, hogy a nőknek nem kell dolgozniuk munkahelyen, csak a háztartást vezetni és jól férjhez menni. Gondolom, ezért volt, hogy nagymamám ellenezte édesanyám egyetemi tanulási szándékát. Nagyapám, talán életében először, szembeszegült nagymamám akaratával és azt mondta, Márti egyetemre megy – és nincs vita.

A német-francia nyelvszakot Budapesten, Münchenben (1937) és a párizsi Sorbonne Egyetemen (1938) végezte. Abban az időben az se volt szokás, hogy az egyetem mellett még dolgozzon is egy nő. Édesanyám ebben is megelőzte korát: amikor a Sorbonne-ra járt, mellette gyerekekre vigyázott, hogy a költségeit fedezni tudja. Nem lehetett könnyű dolga, főleg, amikor egy akaratos gyerekkel kellett boldogulnia. Mesélte nekem, hogy az Avenue des Champs-Élysées-n sétáltatta a rábízott fiúcskát, aki egyszer csak lekapta a cipőit és bevágta az autók közzé a 2x4 sávossal forgalom kellős közepébe, és mehetett érte. Minden egyetemen kitűnően vizsgázott. Beszélt még angolul, latinul, de értett olaszul is. A II. világháború után, hogy el tudjon helyezkedni, megtanult oroszul, a Debreceni Egyetemre járt és tanult család és munka mellett. A francia, német, angol és orosz szépirodalmi műveket eredetiben olvasta, komoly könyvtárunk volt, sok klasszikus és művészeti könyvvel. Szeretett lemezt hallgatni, kézimunkázni, sokat olvasott, finomakat főzött és süthött, nagymamámtól tanulta, de jó érzéke is volt hozzá.

Én: Most következzen az édesapád története!

Adrienn: Apám, Paray Ágoston Gusztáv az I. világháború kitörésekor, 1914. június 29-én született Feketebátorban (Erdély, Bihar megye). Négyen voltak testvérek, két testvére még gyermekkorban

meghalt. A csökmői református elemi iskola után Békésen a református reálgymnáziumban érettségizett 1932-ben. Szegeden a Magyar kir. Ferencz József Tudományegyetem matematika és természettudományi karán mennyiségtanból és természettanból dicséretes minősítéssel szerzett oklevelet 1937. május 24-én.

1940-től besorozott katonaként részt vett Erdély visszafoglalásában.

1942-ben magyar kir. százados, a kőszegi katonai reáliskolában tanít. Kezdetben matematikát és természettudományokat oktatott, majd osztályfőnök is lett.

Én: Hogyan ismerkedtek meg egy tibolddaróci, de világot látott, sokat tanult hölgy és egy Erdélyben született, és szintén sokat tanult, ráadásul Kőszegen tanító katonatiszt?

Adrienn: A szüleim Tibolddaróc szomszédságában, Kácson ismerkedtek meg, amikor édesapámat mint katonatisztet hosszabb időre Kácsra vezényelték.

Én: Úgy látszik, a szerelem terén a véletleneknek nemcsak a regényekben, de az életben is nagy szerepük van. Persze az is lehet, hogy az írók az életből vették az ötleteiket...! Hogyan tovább?

Adrienn: Édesapám 1944. április 1-jén feleségül vette Kerekes Mártát. Kőszegre költöztek, ahol a katonai reáliskolában tanított a háború alatt. 1945-ben, a kőszegi katonai reáliskola nyugatra költöztetésekor amerikai hadifogságba került. 1945. március 28-tól 1946. október 2-ig Franciaországban, Romiliben volt amerikai hadifogságban. Az amerikaiak szappant adtak nekik, de élelmiszert ritkán, mert azt inkább eladták a környék lakóinak. Édesanyám, aki törékeny, de nagy lelkierővel és bátorsággal megáldott teremtes volt, elindult a férje felkutatására. A hosszú utat vonaton, szekéren, és sokszor gyalog tette meg. Nyelvtudásának és kitartásának köszönhetően, mindenütt útbaigazításra talált. Amikor végre rátalált férjére a fogolytáborban, az amúgy se kövér ember elképesztően le volt soványodva. Az eredetileg passzentes katonai csizmája és a lába között annyi hely volt, hogy a kezét körbe vihette az ember. Hetekbe telt, amíg a felesége kijárta számára a szabadulást jelentő okmányokat. Nem volt annyi pénzük, hogy hazajöjjenek Magyarországra, így egy csokoládégyáros egyik Párizs melletti nyári kastélyában, Voiteur-ben láttak el háztartási feladatokat. Édesapám itt kicsit összeszedhette magát, és szeretett feleségével gyűjtöttek annyi pénzt, amivel hazautazhattak.

Én: Regénybe illő történet. Mindenesetre embert és szerelmet próbára tevő időszak volt. Kitűnő bizonyítványt szereztek! Gondolom, hogy nagy várakozással, reményekkel, tervekkel

indultak haza. Mi várta itthon őket?

Adrienn: Itthon a legdurvább kommunizmus várt rájuk. A hadifogságból hazajövet, egy évig Tibolddarócon éltek a nagyszüleimnél. Az államosítással elvették a nagypapa szántóföldjét („Kerekes-tanyáját”), szőlejét, pincéjét. Így a családnak nem volt miből megélni. Szüleim Miskolcra költöztek. Édesanyám orosz nyelvet, később földrajzot, édesapám matematikát tanított a Zrínyi Ilona Gimnáziumban, majd a Földes Ferenc Gimnáziumban, végül a Miskolci Gépipari Technikumban.

Édesapám 1962-től a budapesti Bánki Donát Műszaki Főiskola miskolci tagozatának docense volt, egészen a haláláig dolgozott. Diákjai szerették nyugodt és humoros egyéniségét, amivel mindig megszínésítette matematikaóráit. Hobbija volt a művészi fotózás. Először fekete-fehér technikával, majd a fotózás technikai fejlődését követve, színes diáival vett részt sok hazai és nemzetközi kiállításon Európától Japánig. Japánban a „Csipkés-kúti ménes” című képével első díjat nyert. Nagyon büszkéek voltunk rá.

Édesanyám nyugdíjba vonulása előtt súlyos beteg lett, és 1969. november 20-án visszaadta lelkét Teremtőjének. A tibolddaróci temetőben pihen.

Édesapám ezt a veszteséget soha nem tudta kiheverni, de nekem mindent megadott, hogy a műszaki egyetemet gond nélkül befejezzem és munkába állhassak. Úgy élte az életét, és törődött velem, hogy pótolja az anyai szeretetet is. Szeretett utazni, és vetített képes úti beszámolókat tartott baráti társaságoknak. A moldvai kolostorokról, Erdélyről, a Tátráról, Franciaországról, Tunéziáról, Mongóliáról, Indiáról. Nem sokkal az indiai útja után, 1980. szeptember 13-án szívinfarktust kapott, három nap múlva meghalt. Tibolddarócon van eltemetve szeretett felesége mellett. Akkor úgy éreztem, most nemcsak édesapám halt meg, hanem vele még egyszer édesanyám is. Azóta 43 év telt el, de mindketten tovább élnek az én szívemben. Az idő múlásával egyre jobban értékeltem azt a szeretetteljes gyerekkort, amelyben felneveltek, hálás vagyok, hogy sok mindenre megtanítottak, becsülöm emberi méltóságukat, nagy tudásukat és természetes szerénységüket. Öröm számomra, amikor régi tanítványaikkal, ismerősökkel beszélhetek róluk még most is! Külön öröm számomra, hogy Tibolddarócon is van egy kedves tanítványa édesanyámnak, Himer Ágnes, akivel felemlégethetjük a diákéveket, és szüleim iskolai dolgairól is beszélhetek vele. Tőle tudtam meg, milyen összefüggés volt Édesapám

szendvicse, az iskolai büfé kihagyása és Ágnes uzsonnája között.

Én: Köszönöm az olvasók nevében is ezt a több mint 130 évet átölelő családtörténetet.

Ez a 130 év a magyar és egyetemes történelemben is enyhén szólva, túl „zsúfolt” volt! Hogy csak a legjelentősebbeket emeljem ki: I. világháború, I. gazdasági világválság, majd a II. világháború, annak következményei, a leverte 1956-os forradalom, és még sorolhatnám tovább.

De nézzük az emberi oldalát! Azt, hogy ezen borzalmak elején útnak indult egy pedagógus házaspár, a nagyszülők, majd jön a lányuk, egy újabb pedagógus házaspár, ők már a borzalmak kellős közepén élnek. Ekkor fiatalok és bátrak! Sehol ekkor még az Európai Unió, az Erasmus-program, mégis irány Európa! Persze ehhez kellett a szüleik előrelátó gondolkodása, az akkori nehéz időkben (az első gazdasági világválság, majd annak hosszantartó utóhatása), az anyagi áldozat vállalása.

Én a szülőkkel kapcsolatos történetből azt tartom a legfontosabbnak, hogy ők a borzalmak, az átélt viszontagságok közepette is csak azzal törődtek, hogy minél többet tanuljanak, minél magasabb szinten tudjanak, és az így megszerzett tudást, emberséget maximálisan át tudják adni diákjaiknak, embertársaiknak, családjuknak. Nem az érdekelte őket, hogy milyen borzalmak, nehézségek közepette élnek, hanem az, hogy csak előre kell menni. Ők nagyon jól tudták és életükkel is példázták, hogy előre csak a tudás árán lehet jutni. Okkal sírhattak, panaszkodhattak volna. Be nem tették, mert tudták, hogy a tudást nem lehet elvenni, hogy csak ez visz előre, hogy a tudás hatalom, nemcsak a közmondás szerint. Kerekes Márta sem sírt, s nem panaszkodott amiatt, hogy hiába beszélt több világnyelvet, a megélhetésért, a jövő biztosításáért mégis megtanult oroszul. Ráadásul úgy, hogy magas szinten taníthasson. (A tananyagban nem egy órával járt a diákjai előtt).

Paray Ágoston még a hobbiját is magas szinten, profi módon művelte. Ezt az elnyert díjai is bizonyították.

De sok dél-borsodi volt diákjuk tudna róluk beszélni, főleg akik a miskolci gépipari technikumban végeztek.

Végezetül minden kommentár nélkül álljon itt egy volt diákjuk levélrészlete, mely még 2012-ben az eszakhirnok.com felületén jelent meg:

„Egy miskolci pedagógus házaspár emlékére: Akikről szeretnék most írni, ezek az emberek a sorsomra is és a gondolkodásmódomra is igen nagy hatást gyakoroltak.

(folytatás 32. oldalon)

Paray Ágoston és felesége, Márta néni, akik a középiskolai tanáraink voltak a miskolci Zalka Máté Gépipari Technikumban. Ők indítottak el az életutamon, mert amikor nyolcadikos lettem, drága apám akkor halt meg szeptemberben, és ekkor kellett rövidesen eldönteni, hogy ki hol fog tanulni tovább. Szegény anyám özvegyen maradt két kiskorú gyermekkel, nem sok pénzzel, és összetörvén a tragédiában, nemigen tudta átlátni, hogy mi is volna a legjobb nekem. /Sajnos azóta már-e levél írója is meghalt./

Mivel egy házban laktunk, egy őszi este feljöttek hozzánk Guszti bácsi és Márta néni, és meggyőzték anyámat, hogy ebben a nehéz helyzetben mindannyiunknak az lenne a legjobb, ha abban a technikumban tanulnék tovább, ahol ők tanítanak. Ezen kívül „szigorú szülői felügyelet” alatt is tartanának. Mert a műszaki pályának mindig van jövője a világ bármely pontján is. Ezen kívül technikus oklevéllel 18 éves koromban már dolgozhatok is, nem terhelvén tovább anyám gondjait az én eltartásommal is, sőt a későbbiekben segíthetek majd én is rajta. Ha pedig tovább szeretnék majd tanulni, a munka mellett megtehetem azt is. Valóban ez történt, de amikor elvégeztem ezt az iskolát tisztességgel, akkor már tudtam, hogy a gépipar nem az én világom, és kisebb pályamódosítást hajtottam végre, de maradtam a műszaki vonalon...

Guszti bácsi Erdélyből származott, Márta néni pedig egy Borsod megyei községből. Mind a kettőjük szülei jó nevű földbirtokosok voltak, ezért a háború utáni rendszerben nem tudtak úgy érvényesülni, ahogy azt megérdemelték volna. Igen nagy tudásuk és magas műveltségük alapján egyetemi katedra járhatott volna nekik, de még az is csoda, hogy egyáltalán középiskolai tanárok lehettek akkoriban. De igen nagy alázattal, odaadással végezték a munkájukat, elfogadva a sorsnak ezt a fajta kínálatát. Mind a ketten a hivatásuk szerelmesei voltak. Én, mint gyermek Guszti bácsit úgy ismertem, mint egy végtelenül zárkózott, kevés beszédű embert, aki a szabadidejében a hobbijának hódolt, azaz fotózott magas művészi szinten. Egy fotójával, amelyen a fivérem volt látható kisfiúként, a római fotó világkiállításon első díjat nyert 1958-ban.

Amikor bekerültem a középiskolába, ő tanított engem is a matematika rejtélyeire. Az előadásai alatt ez a férfi teljesen kicserélődött, átszellemülten, jó humorral, átéléssel magyarázta a tananyagot úgy, hogy nem lehetett nem oda figyelni az óráin. A tábla előtt

gyors tempóban vezette le az egyenleteket, a „kisujjában” volt a matematika és az algebra. Élvezet volt az óráit hallgatni, bár sok esetben csak „tátottuk a szánkat”, mert a mi agyunk azért jóval lassabban forgott, mint az övé. De aki nem értett meg jól valamit, annak türelemmel újból elmagyarázta.

A Márta néni az orosz nyelvet tanította nekünk. ...Az ő „szerelme” a francia nyelv volt, amelyet a világ legszebb nyelvének tartott, s a világ egyik legnagyobb kultúrnyelvének is. Ez az asszony végtelenül szerény, halk szavú, finom modorú nő volt, akiből hiányzott a gőg, az önteltség és a másik ember lenézése. Egyszerűen öltözött, nem volt kihívó a ruházata, a legkisebb feltűnést is kerülte. Szó szerint beleolvadt a környezetbe, de mégis vonzó, meghatározó egyéniség volt.

A fivérem mesélte, hogy egyszer jött haza és látta Márta nénit a kapunkban egy utcaseprővel beszélgetni. Majd ezután a testvérem megkérdezte tőle: „Márta néni, mit tetszik tudni beszélgetni egy egyszerű utcaseprővel?” Ő azt felelte erre: „Tudod, Öcsike, minden embert meg kell hallgatni, mert még egy ilyen egyszerű embertől is lehet tanulni valamit.” Szép emberi gesztus. Erősen vallásos is volt, bár ezt akkoriban titkolni kellett, de ő ennek ellenére minden vasárnap elment a Mindszenti templomba a misére. Egyszerűen éltek ők is, mint mindenki más akkoriban, de beosztóan és következetesen, némán, alázattal túrték a sorsukat.

Nagy tragédia, hogy az első öt éves érettségi találkozónkon Márta néni (Ő volt az osztályfőnökünk) már nem lehetett jelen, mert egy évvel korábban légúti rákban meghalt, az ötvenes évei közepén. Hosszú éveken át panasz nélkül viselte és tűrte a betegségét. Guszti bácsi kb. 13 évvel élte túl a feleségét. Hirtelen halt meg a 80-as évek elején.

Ilyen csodálatos emberekkel, hasonlókkal nagyon kevéssé találkoztam az életem folyamán. Ők adtak példát az igen sokrétű műveltség igényére, a minden irányú érdeklődésre, az életünk végéig frissítendő tanulás akarására, alázatra, emberségre, segíteni akarásra a gőg és önteltség hiányával. Ezt a példát követni teljességgel szinte lehetetlen.

Szívből örülök, hogy ismerhettem Őket, és egy kicsit az életükhöz én is hozzátartozhattam. Őszinte hálával és még nagyobb tisztelettel, örökre emlékezem Reájuk.

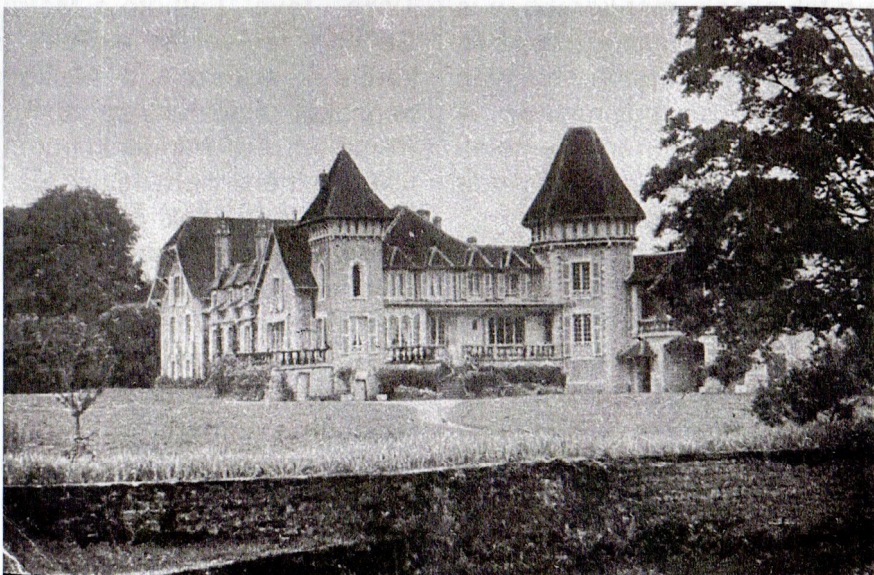
Dósa Sándor

Kerekes házaspár a két lányukkal

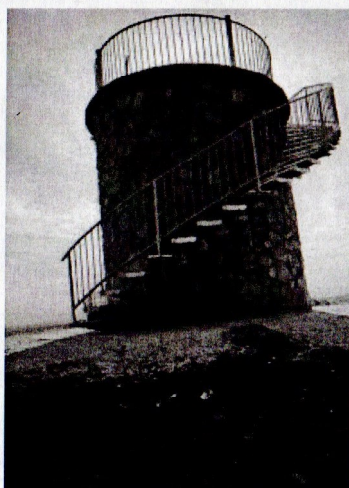
Több év házasság után, amikor már tanítottak...

Voiteur
hadifogság után

A kő örök marad

Az Óperenciás tengeren túl, de az üveghegyen innen, valahol a Bükk lábánál a Kánya patak mentén lévő kisfaluban élt valaha két ember. Itt születtek ebben a kis faluban, itt is akartak meghalni, de a sors szele a közeli városba, és még távolabbra az országunk fővárosába fújta életük vitorláját. Boldogságban öregedtek meg, de a szülőfalujukat soha nem feledték mert szívük és lelkük itt van otthon. Mindkét emberünk a Szomolya Község Díszpolgára címet is megkapta szorgalmas munkájuk elismerése, és szülőfalujukkal szembeni elkötelezettségük miatt. Somogyi Dénes bácsi szülőfaluja krónikása, mesemondója lett mert életének öreg éveit írással töltötte. A Magyar Kultúra Lovagja cím jogos viselője 2020-tól. Szíve minden szeretetével és őszinteségével állított emléket a könyveivel szülőfalujának. Örült, ha haza adhatott magából, kincseiből és örültek az otthoniak is, mert érezték, hogy ez mind a sajátjuk és róluk szólt. Munkás nyugdíjából megtakarított pénzével a falu templomába díszes ólomüveg ablakokat készíttetett és további terveket szövögetett, kisebbeket és nagyokat. Annak idején egy kőből épített kilátót álmodott meg a falujának egyik legmagasabb dombján. Kőből kell lennie, hiszen ez a táj jellegzetes építőanyaga. Magasnak kell lennie, hogy az, aki fel megyen rá közelebb érezze magát Istenhez, így gyönyörködhesen ennek a tájnak csodáiban. Asztalos Miklós professzorral, aki szintén díszpolgára a falunknak, már korábban is beszéltek a kőkilátóról, hiszen gyermekkorukban sokszor játszottak a Nagyvölgy tetőn. Nagyon közel laktak a dombokhoz és egymáshoz. A mezőkövesdi gimnázium diákokthonának emeleti ablakából jól látszott a Nagyvölgy - tető és már ekkor szövögették az álmainkat egy kőkilátóról. Az álmak folytatásra már nem kellett sokat várni, mert a fiatalkori terveiben kitartó Dénes bácsi felkereste a barátját. Könnyen szót értettek, mert ő is szereti a szülőfaluját. Díszpolgárként és volt szomolyai lakosként szintén sokat adományozott a falunknak. A teljesség igénye nélkül a templomunkba harangot öntetett és kiegészítette a még hiányzó díszes ólomüveg ablakokat. Egyetértettek abban, hogy a kőkilátó remekül illeszkedne a szomolyai kőkultúrába, ezért megállapodtak abban, hogy egyenlő összeggel támogatják az építkezést. Tudták azt,

hogy nem csak ők, de a Szomolyán élő emberek unokái is büszkéek lesznek rá, mert a kő az kő marad hosszú évtizedekig. Figyelembe véve idős korukat és egészségi állapotukat, nagyon igyekeztek, azért, hogy az elképzelésüket, illetve annak megvalósítását még ők is élvezhessék, és láthassák még a kilátóról azt a tájat, ahol gyerekkorukat élték hajdanán. Dénes bácsi magára vállalta az előkészületeket és terveket készíttetett. Amikor elkészült, a sokat rejtő papír halmazzal elindult,

és kilincselte bürokráciák és paragrafusok kacskaringós útvesztőiben, azért, hogy megvalósítsák régen dédelgetett álmaikat. De ismerte a mai világ bürokratikus rendszerét egyéb akadályokba ütközött. Az idő telt, talán éveknek tűntek a napok, de az idő múlásával sem adta fel a reményt. Megmozgatott minden követ, melyben a közelálló barátai is támogatták. A vánszorgó időt maga mögött hagyva, egyszer csak felcsillant a remény, mert talán már egyenes út vezethet a megvalósításhoz. A tervek készen állnak a kivitelező rajtra kész, a sok segítő kézmozdulatra vár. Talán elkészülhet, igaz valamivel 'alacsonyabb lenne, de időtállóbb mert kőből épülne fel nem fából, melynek élettartama rövid. Több mint kétéves huzavona után 2023 őszén elkészült az álom, és valóságban is áll a Nagyvölgy tetőn a kő kilátó. A kilátó körpanorámás. Innen látható az Alföldi róna sok települése a Tisza - tóval. Látható a Mátra a Kékes - tetővel, Gallya - tetővel és a Bükk hegység hegyeinek karéja - egészen a Miskolci hegyekig. Saját pénzüket áldozták az álmuk megvalósítására. Remélem érte mindenki, nem kellett hozzá egy fillér közpénz sem, csak kissé több empátia. A Kánya menti, sok értékkel megáldott gyönyörű falunk értéke gyarapodott a közmegebecsülésnek örvendő két Díszpolgárunknak a szülőfalujuk iránti szeretetével, a falunk örökös javára. Erről a valóságos meséről, amely tényeken alapul, levonhatja mindenki a következtetést, hogy a mai világban is él még egy kis remény, azért, hogy az emberi szándék nem csak bennük él, hanem hogy egyformán tegyünk meg mindent a szeretetett szülőfalunkért.

Guczi István

Lukács Ernő

Téli erdő keringő

Tél fagya szózata
 fehérítő zúzmara,
 téridő térítő
 tiszta csend.
 Ködpára oltára
 selymet hint hátára,
 a világ mindent lát,...
 így mereng.
 Szarvas szól fák alól,
 bájával átkarol,
 vaddisznó nótaszó
 hozsanna.
 Bálványos fácánok
 csörrögnek át álmod,...
 csendet int már megint
 ajkamra.
 Hópihe ingerre
 zúzmara lehelte
 áttetsző álmod sző
 az erdő.
 Ág reccsen csendesen,
 Földanya megpihen,
 átéli a téli
 keringőt.

Fekete István

Szomolya

Szilvás volt a faluvégen
 Valamikor réges-régen
 S ültem veled utunk múlva
 Vidéked ölébe hullva,
 Egy kotyogós, vén szekéren.
 S megérkeztünk! Megérkeztünk?...
 Hát azóta mások lettünk,
 Hát van sír a nagyvilágon
 Dérvirág a száraz ágon
 Ami eltemethet bennünk?
 Vízkereszt volt, ünnep éppen,
 Nagy kád a torony tövében.
 Ablakodon által néztem
 És magamat megigéztem
 Alkonyatok szent tűzében.
 Vadásztunk is ímmel-ámmal
 Kevés ember, nem nagy számmal
 De a bort kupából ittuk,
 És a mámort híva-hívtuk
 Jött is az sokadmagával...
 Ez volt az ELSŐ Szomolya
 És utána jött még három.
 Mind a szívemet tapogatta,
 Mind a lelkem simogatta,
 Mind olyan volt, mint az álom.
 De amit most nemrég adtál
 A szívedből kifaragtál,
 Cserszaggból rám eresztettél,
 A TEMETŐN átvezettél...
 Gyurkám... több voltál magadnál.
 S most, hogy a lámpámba nézek
 Múltakat így felidézek
 Több vagy nekem minden másnál
 Szerelemnél s a halálnál
 MAJDNEM több vagy: Szomolyánál.

**

Keletkezési ideje ismeretlen.
 Megjelent a Gyurkának (2017) c. kötetben.

Szomolya madártávlatban

A francia kapcsolat

Az ember, a közösség életében nagyon fontosak a kapcsolatok, a másik ember megismerése, gondolatainak kicserélése, a tapasztalatok átadása.

Az önkormányzatok is építik kapcsolataikat, keresik a lehetőségeket egy másik közösség megismeréséhez. Szinte minden településnek vannak kapcsolatai egy másik faluval vagy várossal. Tardnak is vannak kapcsolatai Erdéllyel, magyar- lakta falvakkal. Van bennük valami közös, ami összehozza a lakosokat.

Amiről most szeretnék írni, az Szabó Zoltán nevével függ össze. Ki is volt ő? A sokfelé ágazó írói, kritikus pályát befutó Szabó Zoltán 1912-ben született Budapesten. A helyi piarista gimnázium cserkészcsapata élesztette fel benne a közéleti érdeklődést és a szociográfia iránti fogékonyságot.

A fiatal Szabó Zoltán azzal fordult a felfedező kedvű költőfejedelemhez, Babits Mihályhoz, hogy adjon tanácsot az írásaihoz. Babits azzal utasította el az olvasott verseket, hogy ez olyan emberre vall, akiből jó prózaíró lehet.

E beszélgetés után alig pár évvel 1936-ban a huszonnégy éves Szabó Zoltán már országosan nagy vihart kavart első, rögvest műfajteremtő könyvével, *A tardi helyzet* című irodalmi szociográfiájával.

Ebben a könyvben sötét képet fest a bükki hegyek alján meghúzódó faluról, Tardról.

Hogy jó vagy rossz volt ez a helybelieknek, ezt még ma is vitatják, de tény, hogy Tardból visszavonhatatlanul helyzet lett. Az újságok mindig arról cikkeztek, hogy milyen tardi vagy a tárgyi helyzet. Szabó Zoltán nem csupán szociográfiai felmérést végzett Tardon, hanem ez mozgósító erejű társadalomkép nemcsak Tardról, hanem az ország szinte minden településéről elmondható. Hogy miért ezt a falut választotta? Bizonyára azért is, mert segítőre talált Rózsa József személyében, a tanítóban, aki segítette a munkáját (később meg is hurcolták a tanítót), de közrejátszott az a népi kultúra is, amit itt látott, hallott (népviselét, népszokások, népdal). Későbbi munkái is jelentősek. Kiemelem a Szerelmes földrajz című írását, melyet a magyar irodalom legszebb prózaversének említene.

Szabó Zoltán a világháború idején a Hitler elleni szellemi fronton küzdött a Magyar Nemzet irodalmi szerkesztőjeként. Kulturális attaséként igyekezett Magyarországhoz közelebb hozni a nyugati demokráciák fő szellempolitikai gondolatait, de a

kommunista hatalomátvételt követően lemondott és emigrált. Angliában a Szabad Európa Rádió közép-európai kulturális szerkesztőjeként dolgozott. Angliában élt közel húsz évet, élete utolsó öt évét Franciaországban töltötte. A francia történelemben kitüntető szerepet vivő ROHAN grófok városkájában, a bretagne-i Josselinben telepedett le feleségével Szabó Zsuzsával. Itt született Ágnes nevű lánya.

A francia forradalom előtt termésköböl épült ház falán emléktábla jelzi, hogy itt élt az író, aki 72 éves korában 1984-ben halt meg, s a háza közelében kapott nyughelyet. A ház egyfajta zárandokhelyévé vált a magyaroknak, a tardiaknak.

Tardon 1998 őszén avatták fel Szabó Zoltán szobrát. Franciaországban élő, de magyar származású özvegyének kezdeményezésére készült el a szobor, melyet Borbás Márton fiatal szobrászművész alkotott. Innét datálódik a kapcsolat. Zsuzsa asszony ellátogatott Tardra, természetesen a Polgármesteri Hivatalba a részleteket megbeszélni. Az akkori polgármester, Czufor József (aki sajnos 2023 augusztus végén tragikus hirtelenséggel távozott el közülünk) partner volt a francia kapcsolatra. A polgármester nagyszerű ember volt, minden kezdeményezést szívesen vett. Örült ennek a lehetőségnek is. Mint iskolaigazgatót, engem is felkerestek. Kiválasztottuk a helyszínt, a két tájház közötti udvart.

Az avatásra 1998. szeptember 26-án került sor. A tájház udvarán összegyűlt sokaság között ott volt Göncz Árpád, az akkori köztársasági elnök, aki felavatta a szobrot, és Poudade budapesti-párizsi nagykövet is. A párizsiakat, budapestieket két busz hozta Tardra. Sokan személyképkocsikkal érkeztek. Természetesen itt voltak a tardiak is. Lányok, asszonyok egy csoportja népviseletbe öltözve tapsolták a vendégeket. Meghitt ünnepség volt.

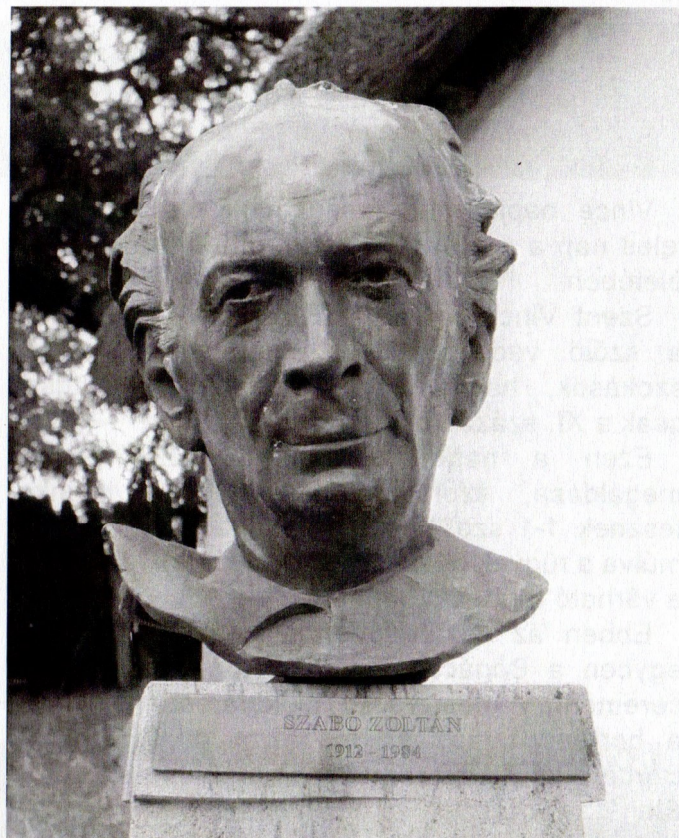
Most már a kapcsolatok megerősítésén volt a sor. A mozgatórugója az eseményeknek Zsuzsa asszony és a polgármester úr voltak.

Tard önkormányzata és a francia kisvárosi önkormányzat együttműködési megállapodást kötött. Ennek alapján a képviselőtestület látogatott Josselinbe, majd a tardiak fogadták a francia vendégeket. Több csoport utazott oda és vissza. Nagy élmény volt számunkra a több mint 2500 km-es út, a francia emberek, a táj és sok-

sok nevezetesség. Az út során érintettük Párizst is. Sokunknak ez volt az igazi élmény, az Eiffel-torony látványa. Persze fontos volt számunkra az író nyughelyének felkeresése is. Ott a sírnál beszédemben elmondtam, hogy a költőnköt követve, Adyt idézve, „az Értől az óceánig” eljutva fedeztük fel a világot.

Fiatalok, idősebbek jutottunk el Franciaországba, megtapasztalva a francia emberek barátságát, vendégszeretetét. Ez a látogatás összekötődött a kultúrával, a sporttal, a történelemmel. Legutóbb az elmúlt évben fiatal tardi sportolók vettek részt – Josselin németországi testvérvárosával, Alzey-vel együtt – egy megmérettetésen Franciaországban.

Ebben az évben arra készül az önkormányzat a lakosokkal, hogy május első felében fogadja a Tardra érkező 23 fős francia delegációt. Reméljük, nem csalódunk a látogatáskor. A cél nem kevesebb, mint egy tartalmas, kapcsolatok megerősítését szolgáló program összeállítása. Az önkormányzat igyekszik újabb és újabb elemeket belevinni ebbe a találkozóba, hiszen a közösségeket erősíteni kell, ápolni szükséges önmagunk és mások megelégedésére.

Szabó Zoltán-fejszobor

Szikszai Imre

Tardi Tájház

TIBOLDDARÓCI VINCE NAP

- 2024. január 26. -

Vince napja már évszázadok óta rendkívüli jeles nap a szőlészek, borászok és borkedvelők életében.

Szent Vince a III-IV. században élt, de mint a szőlő védőszentjének, a nevéhez kötődő szokások, hagyományok, hiedelmek kultusza csak a XI. századtól terjedt el.

Ezen a napon történik a szőlővesszők megáldása, szentelése. A gazdák ilyenkor tesznek 1-1 szál vesszőt vázába, majd 2-3 hét múlva a rügyek állapotából igyekeznek "kiolvasni" a várható termést.

Ebben az esztendőben Dusza Bertalan, aki egyben a Bogácsi Szent Márton Borlovagrend ceremónia mestere, Tibolddarócra invitálta a borrend tagjait és meghívta a Tibolddaróci Borbarátok Klubja tagjait is. A meghívás a Dusza Pincészet-be szólt, ahol a vendégeket forró tea, forralt bor /vörös és fehér/ és pogácsa várta. A fogasztás "reményteli" volt! Nos, ez úgy értendő, hogy ha Vince napján ködös az idő /sajnos Vince napján, január 22-én, egész nap az volt /, akkor a következő mondás érvényes: "Ha ködös Vince, üres pince!", de ilyenkor jön az egyszerű szőlős - boros gazdák évszázados tapasztalata: "ekkor kell a garatot öntözni!", hogy mégse legyen üres a pince!

Megállapítható volt, hogy a Pincészetben lévők, komolyan vették a mondást..., már ami a garatot illeti!

A pincészetből a jelenlévők kivonultak a Szent Donát szoborhoz, /ő is a szőlő védőszentje/, mely a valamikori barlanglakások /ebben laktak évszázadokon keresztül a mindenkori szőlő- és pincemunkások/ és a szőlők határmezsgyéjén állott és áll ma is.

A szobornál Dusza Bertalan köszöntötte a megjelenteket és néhány mondatban ecsetelte az elmúlt esztendő gondjait, nehézségeit és reményét fejezte ki az új esztendővel kapcsolatosan.

Majd Nagy Sándor polgármester felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy amióta az önkormányzat 2003-ban felállította az új Szent Donát szobrot /az eredetit a XVIII. században állították fel/, azóta Tibolddarócon jelentős jégkár nem volt. /Szent Donát teszi a dolgát !/

Rövid színes műsor és közös éneklést követően, Pálfi János plébános megáldotta a szőlővesszőket.

Ezt követően Dusza Bertalan mindenkit meghívott, a nem oly rég "beüzemelt" Kúriájába.

Persze nem is Ő lett volna, ha nem szolgál meglepetéssel! A Kúria bejárati ajtaja mellett sorakoztak az üres pezsgős poharak, majd jött az attrakció: eredetileg karddal, most egy hatalmas hófehér késsel Jakubik Viktor, ki ennek mestere, egy határozott csapással, sikeresen "levágta" a pezsgősüveg nyakát, óriási taps kísérette a mutatványát!

A pezsgős poharak megtöltése majd kiürítése után beléptünk a „szentélybe”, azaz a Kúriába, ahol kezdetét vette az állófogadás, miközben a házigazda elmesélte a Kúria történetét. Így minden jelenlévő megtudhatta, hogy ez Tibolddaróc legrégebbi és eredeti formájában felújított épülete, a XVIII. században épült Majthényi Károly jóvoltából.

Egy történelmi háttérrel biztosító épületben, egy színvonalas, jó hangulatú állófogadás részesei lehettünk, ahol a nótázáshoz a zenét Daragó Károly, nem mellesleg a borrend Nagymestere, szolgáltatta. /A borrend harmadik vezetője, a Kancellár Virág Tamás e rendezvényt követő borklubos foglalkozáson „lépett” fel, mint Encs leghíresebb borásza tartott prezentációt, a Virág Pincészet nevében./

Összegzésképpen megállapítható, hogy ha csak a mai rendezvény színvonalán, a jelenlévők hangulatán múlna az ez évi termés mennyisége és minősége, akkor nyugodtan aludhatnánk!

ISTEN ÁLDÁSA LEGYEN A DOLGOS KEZEKEN!

Dósa Sándor

SZERKESZTŐI GONDOLAT

A magyar szőlőbor ágazatban a hagyományok ápolása, ami némi fényt jelent a sötétségben. Örülünk, hogy térségünkben ez megjelenik még, de ez nem tudja felettetni a szőlőtermelők ellehetetlenülését, gazdasági csődjét és a kis borászatok tönkremenetelét. Szolgálja, a vesszőszentelés egy jobb év kezdetét - de ne feledjük minden érintettnek ebben feladata van, legfőképpen a hegyközségeknek, a hegyközségek tanácsának is. Tenni kell a magyar szőlőtermelés tragédiájának elkerülésének érdekében a borlovagrendeknek is.

Sebe Imre

Holló József

Ne Sirassatok!

Ha egyszer elbotlik gyarló léptem:
értem ne sírjon senki se
- nem voltam én csak percnyi csend
két sikoly közt, vagy annyi se.

Egy madárröpt árnya a szűz havon
mi a tompa fényben rávetült
és tovatűnt észrevétlenül,
nem hagyva maga mögött űrt.

Szívemben ezernyi harang kongott,
mégis csak én hallottam: én,
s mint elhallgatott metafora
csüngtem verseim egén -

ölelve kicsorbult álmaim:
mit eltékozoltam hajdanán,
amikkel annyiszor elsíratott
Anyám iszonyú bánatán.

Törékeny anyagú üveg voltam,
homok - s két kézzel szórt a szél,
ki élni és halni tudás nélkül,
mint lelökött váza földet ér.

Ennyi voltam én csupán:
vágyak, szándékok, végletek
ha elszegődtem a végtelenhez
ne sirassatok és ne ítéljete!

Megismerkedésünk egy igaz baráttal, matyóval, Köteles Jánossal...

Kiss Mátyás révén kezdődött minden...

Ő vette fel először a kapcsolatot néhai férjemmel,
az akkori alpolgármesterrel Bagosi Ferencz
Barnával.

Előzetes egyeztetésekkel megszerveztük a dólyai
templom-búcsút és falunapot 2011. májusában.

Akkor találkoztunk először a mezőkövesdi
néptánccsoporttal és küldöttséggel. A vendégeket
családoknál szállásoltuk el és a szerencse úgy
hozta, hogy Köteles Jánost épp mi szállásolhattuk
el.

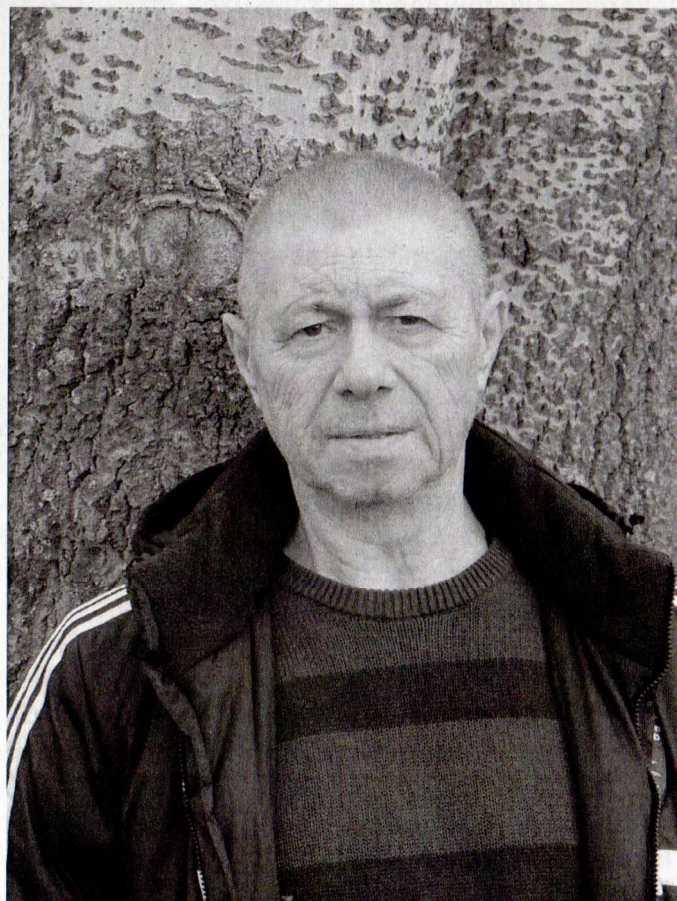
Csodálatos volt látni ennyi jó embert, idegent,
akikkel a múltunk közös. Köteles Jánossal is nagyon
hamar megtaláltuk a közös hangot, csodálatosan
érezte magát nálunk. Különösen férjemmel tudott
jókat beszélgetni. Azon a hétvégén mozgalmas
programok álltak előttünk, de mindenki, köztük
János is örömmel és kíváncsian fogadott minden
újdonságot.

2013-ban a szüreti bálon is jelen voltak és aztán
minden évben meglátogattuk egymást.

Annyira jól sikerült az első találkozás, hogy egy
felejthetetlen barátság született belőle, mely túlélte
férjem halálát is.

Ha barátomra Köteles Jánosra gondolok, mindig
elszorul a szívem és elszomorodom, hogy ilyen
kegyetlen volt vele a sors, de remélem, hogy
családja erős marad és rajtuk keresztül barátságunk
tovább élni fog.

Bagosi Éva
Dólya

Köteles János

...2023. november 29-én vettünk végső búcsút Köteles János nyugállományú rendőr őrnagytól nagy részvétellel és részvétellel a mezőkövesdi temetőben. Leróta tiszteletét városunk polgármestere és a járási Kormányhivatal vezetője és munkatársai. A civil szövetségek tagjai, köztük a néptánc egyesület. Sokan megjelentek aktív és nyugállományú kollégái közül, megjelent a polgárőrség teljes állománya, valamint a megyei polgárőr szövetség képviselői. Sírjánál a rendőrség részéről életútját méltatta Dr. Pázmándy László nyugállományú rendőr alezredes, volt bűnügyi osztályvezető tartott búcsúbeszédet. A negyedik matyó település részéről Dólyáról megjelentek barátai. A méltatásban elhangzott, hogy nyugállományba vonulása után bekapcsolódott a

bűnmegelőzésbe, mint a polgárőrség helyi vezetője. Kiváló patriótaként aktív és jó szervező készségeért az ORFK vezetése nyugállományú őrnaggyá léptette elő. Ilyenkor jut eszünkbe, hogy életében talán több elismerést, baráti és kollegális biztatást érdemelt volna. Ismerve személyiségét talán ezt válaszolta volna:

„Ennyi voltam én csupán,
Vágyak, szándékok, végletek,
Már elszegődtem a végtelenhez,
Ne sirassatok és ne ítéljete!”

A szerkesztőség nevében
Sebe Imre főszerkesztő

Kedves János, drága Barátunk, tisztelt Polgármesterünk!

Nincs rosszabb érzés, mint mikor búcsúzni kell. Megköszönni, lezárni, elválni majd elbúcsúzni. Nézel okosan és csak azt várod, hogy mondjon valaki valamit. Valami szépet. Valami jót. De erre nincsenek szavak.

Vagy mégis?

Büszkeséggel tölt el minket, hogy életünk része lehettél, nem is csak a miénk, de egymást követő generációk életének részese voltál.

Kis falunk fejlődése neked köszönhető, harcoltál értünk, segítettél nekünk.

Megvan a sírás ideje, de most már nem sírni kell, hanem felemelt fejjel, méltóan követni a példát. Mosolyogva továbbvinni, amit elkezdted, szorgalmasan építeni ezt az erős, összetartó közösséget.

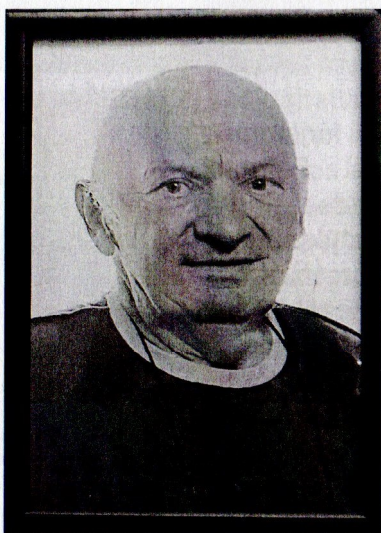
GOMBÁS JÁNOS ÉLETÚTJA:

1948. augusztus 11-én született Egerlövön, gyermekkorában szerető család vette körül, és élete végéig mellette állt testvére, Gombás Károly.

Tanulmányait az egerlövői Általános Iskolában kezdte, majd a mezőkövesdi I. László Gimnáziumban és Budapesten felsőfokú élelmiszeripari technikumban folytatta.

Jól tanuló, példás szorgalmú fiatal volt, az iskolákban kötött barátságai egész életét végigkísérték.

1970 szeptemberében feleségül vette Kovács

Gombás János

Juliannát, házasságukból két gyermek született, Julianna és János.

Gombás János életét két fontos dolog vezérelte: dolgozni a családjáért és tenni Egerlövőért.

A 80-as évek elején Egerlövő lakosai először tanácselnöknek, majd polgármesterüknek választották.

Egerlövő neki köszönheti többek között az idősek napközi otthonát, az óvodai konyha kibővítését, majd a szociális étkeztetés beindítását.

1986-ban megépült az önkormányzat lövői ABC áruháza. 1991 évben kiépítette Egerlövő földgázvezeték-hálózatát.

Legkedvesebb szabadidős tevékenysége és szenvedélye a vadászat volt, évtizedekig aktívan részt vett a helyi vadásztársaság életében.

János földi útja 2024 januárjában ért véget.

De csak az hal meg, kit elfelejtenek. Gombás János élete, személyisége, tettei örökké velünk maradnak.

Kedves János!

Köszönjük, hogy voltál nekünk, emlékedet szívünkbe zártuk, a szív pedig pedig sosem felejt!

Tisztelettel,
Egerlövő Lakosai nevében,

Szepesi Péter
Polgármester

„Találkozás” Rákóczy Jánossal

- csak úgy véletlenül

A Kaptárkövek decemberi számát olvasgatva, találkoztunk a „Telepi György, a hazafi” írással, mely Szikszai Imrétől származik.

Több szempontból is érdekesnek találtuk. Részben azért, mert érdekel bennünket a történelem, részben azért, mert szeretjük Jókait, az írásait, az abból készült filmeket. Persze ez magánügy, ez nem föltétlen „kiált” tollért és papírért.

Két konkrét oka van annak, hogy mégis írunk róla. Az egyik: Rákóczy János, akinek a neve azonnal feltűnt az írásban.

Rákóczy János alkalmazta Parócán, mint erdőkerülőt.

Lehet, hogy nincsenek véletlenek! Néhány héttel ezelőtt, amikor az „Egy Kúria története” írásunkhoz gyűjtöttük az anyagot, Madách Imrével kapcsolatban, a következőkre bukkantunk:

„...1852-ben a halálra ítélt Rákóczy Jánost, Kossuth titkárát alkalmazta Parócán, mint erdőkerülőt.

Szabadságharcosok rejtegetése vádjával Madáchot 1852 augusztusában elfogták, és előbb a pozsonyi vízi kaszárnnyában, 1853 március 6-tól pedig a pesti Újépületben szenvedett el majdnem egy évig tartó vizsgálati fogságot.”

Ezek után mondtam a lányomnak: milyen érdekes a történelem...

„Egy Kossuthnak egy Rákóczy a titkára, aki miatt egy Madách Imre börtönbe kerül.”

Ha már a véletlen kétszer is összehozott bennünket Rákóczy Jánossal, úgy gondoltuk, hogy megnézzük, az Arcanum mit is ír róla:

„Rákóczy János Tápiószelén született, úgy 1821 körül – és Rákócon, (Szlovákia, nagymihályi járás), 1878. márc. 8-án halt meg : 1848-ig ügyvéd, földbirtokos, politikus. 1849-ig Pest m. aljegyzője volt, 1848-ban pénzügymin. titkár, majd az Orsz. Honvédelmi Bizottmány elnöki titkára lett. 1849. ápr. 14-ét követően Kossuth Lajos titkára, min. tanácsos a belügymin.-ban, majd Pest és Csongrád vm.-k; valamint a Kiskunság és Kecskemét teljhatalmú kormánybiztosa lett.” A világosi fegyverletételt követően Ő is rákerült arra bizonyos „36- os” listára, bárhol halálra

ítélhetők és kivégezhetők voltak. Majd egy rövid ideig Madách Imrénél talált menedéket, amiért a költő 1852 – 1853-ban Pozsonyban és Pesten rabságot szenvedett. Rákóczy Jánosnak még idejében sikerült külföldre menekülnie. Mikor már hazajöhetett, 1861-ben és 1867-től Pest vm. főjegyzője lett. 1869-ben egy.-i képviselő.”

Ennek bizonyosságául szolgáljon Dr. Miklauzič István, A nemesi Rákóczy-család című könyvének Rákóczy János élettörténetének záró gondolatából egy részlet:

Záró gondolatok

Rákóczy János mindenképpen nagy ember volt. A sarkos megállapítás nemcsak azért állja meg a helyét, mert e mögött látjuk természetes alakját, amely leginkább Damjanich Jánoshoz hasonlítható, akinek mankója egy átlagmagasságú jóembernek majd' a feje búbjáig ér, akihez - minő véletlen - személyes barátság is fűzte, hanem azért is igaz, mert hírneve is azok közé magasodik, akik nemzeti elkötelezettségéből fakadó önzetlenségükkel, áldozatkészségükkel és bátorságukkal méltán váltak a magyarság példaképévé. Kettejük eszmei testvérisége a haza magaslatába emelte őket, miképpen azokat a vértanúkat és hősokeket is, akiknek életszemlélete a Kárpát-medence közfelfogásává vált és maradt máig - legalábbis a nemzeti kisebbség lelkében.”

Sajnos, Rákócon egy építkezés következtében még a sírja sem maradt meg; sem ott, sem Tápiószelén egy utca sem viseli a nevét! Ettől többet érdemelne! Tőle sokkal jelentéktlenebb személyek még szobrot is kaptak! Még szerencse, hogy Jókait, az író fejedelem két művében is megemlíti életének ezt a kalandos epizódját. A tengerszemű hölgy című regényében feldolgozta menekülése, bujdosása történetét. A X. fejezet címe: Ahol a világnak nincsen szája.

Az Egy napon Gyulán c. elbeszélésében ejtett szót Rákóczi Jánosról. Többek között a következőket írta: „...Volt egy jó barátom, Rákóczy János, Kossuth titkára. A halál kandidátusa mint én. Annak volt két lova, szekere. Menjünk együtt! Hová?

Ahol az asszonyomat feltaláljuk, Gyulára.”

Ez a Rákóczi család két dologban különbözött a fejedelmi ágtól: az „y” ban és abban, hogy gyermekeiknek nem adtak György, illetve Ferenc keresztnévet.

(folytatás 42. oldalon)

Megjegyzés: Sok-sok március 15-i beszédet hallgatva, azt tapasztaljuk, hogy szenvednek a szónokok. Nem igazán tudják, hogy mit mondjanak, ezért gyakran ismétlésekbe bocsátkoznak, és még gyakrabban a napi politikáról szónokolnak. Pedig számtalan lehetőségük volna témát, történetet, méltó példaképet találni!

A másik: férfiasan bevalljuk, hogy míg Szikszai Imrének ezt az írását nem olvastuk, nem tudtunk semmit Telepi Györgyről!

Telepi György

K ü l ö n ö s e n
akkor szégyelljük
el magunkat,
amikor olvastuk,
hogy a szomszéd
községben, Tardon
élte le életének utolsó
kilenc évét.

N o s ,
természetesen neki
is utána néztünk az
Arcanumban. Ekkor

jött a még nagyobb meglepetés számunkra, álljon itt bizonyoságul az a részlet a Wikipediából:

„Nyugdíjba vonulása után Miskolcra költözött, és Diósgyőr, később Tíbolddaróc elöljárója lett. Ezután Tardra vonult vissza Mária leányához.”

Az Arcanumban találtunk két életrajzot:

1. Magyar Lexikon 15. Soponya - Vezér (Budapest, 1884)T / Televény 327. oldal: Fia, Telepi Károly vette őt magához, s Újpesten élt vele.

2. Csorba Zoltán: Miskolc és Borsod az irodalomban (Miskolc, 1942) IV. Az irodalmi élet kezdete: „Végső éveit rokonságánál Tardonán töltötte, ott halt meg”

Magyar Színháztörténeti Lexikon:

“1874 márc. 26-án 50 éves színész jubileumára még egyszer fellépett a Nemzeti Színházban mint Hugli (Két pisztoly), mely alkalommal Szigligeti beszédben üdvözölte, és Felekyné a személyzet nevében ezüst serleget s babérkoszorút nyújtott neki át.”

A kutatás során azt is megtudtuk, hogy Tíbolddarócon községi bírává választották, több éven keresztül töltötte be ezt a tisztséget.

Szóval, így tudtuk meg, hogy ez az igen értékes, sokoldalú, a színházi világban akkor országosan ismert és elismert ember itt nálunk, Tíbolddarócon is fontos tisztséget töltött be. Így, egy ilyen tehetséges ember, sokat tehetett a községért, az akkor itt élőkért. Ezért örülünk, hogy nem vész a feledés homályába!

Köszönet még egyszer Szikszai Imrének!

Természetesen a KAPTÁRKÖVEKNEK is köszönet, mert ha nem lenne...

Dr. Dósa Viktória, Dósa Sándor

Forrás:

1. Dr. Miklauzič István: A nemesi Rákóczy-család Történelmi életutak, Mécses sorozat IV., (2013)
2. Wikipedia
3. Arcanum
4. Magyar Színháztörténeti Lexikon
5. Magyar Lexikon 15. Soponya - Vezér (Budapest, 1884)T / Televény
6. Csorba Zoltán: Miskolc és Borsod az irodalomban (Miskolc, 1942) IV. Az irodalmi élet kezdete

Dr. Pázmándy László

ÜZENET!?!...

A férfi mély világból jöttél,
Hol a magány és gőg volt veled.
Hitvány alkut sosem kötöttél,
Ezért árnyékban múlt életed.

Veszélyes vadász-mezőkön jársz,
Gyanútlanul, - mert rád is lőnek.
Ezért lépéseid gondold át,
Őrizd a maradék jövődet!

Hamutartódban talált hamu
A titkos házkutatás után,
A szándékosan keltett gyanú
Nyugalmadat törte át csupán.

Mikor éjszaka hazatértél,
Ott találtad az íróasztalon
Üzenetként, és rádöbbsentél,
Titkaidat tudják valahol.

Az aranykor ott ért véget,
Illúzióid elmaradtak.
Megőriztél néhány emléket,
Amelyek reggel erőt adtak.

Emeld fel az ember méltóságát,
A szabadságról írv levelet!
Tedd a hamuhoz!- ott megtalálják,
Mert megint jönnek a szellemek.

Ne engedd széthullni harmóniád!
Üzenj a sötét hatalmaknak,
Mert megkeres majd paranoiád,
És még álmodban is zaklat.

Képtelen mese

Idén már szeptemberben leesett az első hó. Elkezdődött a várva-várt szünidő. A szekrénybe eltettük a nagy, nehéz, bélelt kabátokat, a bundagalléros, kapucnis anorákokat amiket a nyári nagy hidegben hordtunk. Az iskolatáblán is ott díszelgett az ÁCIÓ-KÁCIÓ-VAKÁCIÓ! Valaki még díszítő sort is rajzolt hozzá; csupa - csupa apró színes virágok borították szinte az egész, máskor oly egyhangú, zöldre festett táblát.

Örömjongva szaladgáltunk mezítláb a frissen hullott, meleg hóban. Voltak gyerekek, akikre az anyjuk kis ingecskét adott nehogy kipirosodjon a hátuk, mert az nagyon fáj. Nekünk, nagyobbaknak nem volt szükségünk ilyesfajta védelemre, a mi bőrünk már edzett volt a Nap erejével szemben. Már egészen barnák voltunk s az alatt a két hónap alatt, amíg tanítás volt, nem fakúltunk ki.

November végére a hőség már szinte elviselhetetlenné vált.

Különösen az idősebbek szenvedték meg, akik már a 600. életévüket is betöltötték.

Tegnapelőtt a szomszéd néni születésnapját ünnepeltük. Neki már jobban kell az egészségére vigyázni, nehogy leessen a lábáról! Nem tudom ez pontosan mit jelent, még csak 30 éve járok iskolába, ezt a fogalmat még nem tanultam. Nem lehet jó dolog, ezt anyukámtól hallottam, aki még szintén nagyon fiatal. Ő jövőre lesz 425 éves.

A néni ajándékot is adott nekünk. Kaptam tőle egy smile-fordító programot. Így sokkal egyszerűbben tudok chetelni a barátommal.

Persze adott még azokból a buborék gömböcskékből, amikből minden születésnapján kapok egyet.

Ha megrázom, némelyikben hőesést látok; sivatagot sárga meg vörös homokkal, amelyben, ha megrázom homokvihar keletkezik, hogy nem látni át rajta. Ezt a mostanit is odatettem melléjük az ágyam fölött lévő polcra.

Ma korán lefeküdtem. Az a sok élmény és izgalom hamar kifárasztott. A vacsorámat is a szobámban óhajtottam elfogyasztani, viszont hiába díszítette szakácsunk világító algával a kedvenc ételemet. Mire Ádám, a robot szobainas behozta, addigra ólomsúlyu álmoság jött rám, hogy nem bírtam tovább ébren maradni.

Az éjszaka közepén ébredtem fel első álmomból. Fény volt a szobában, erősebb volt, mint a díszítő alga fénye. Lassan tudatosult bennem, hogy a legújabb gömböcskémből árad a fény és lassan erősödik.

- Nahát! Ez pont úgy néz ki, mint ahogy a valóságban a mi napunk világít!

Kezembe vettem és amit láttam nemigen felejttem el: fákat láttam és egy nőt aki egy másik ember felé ment. A kezében egy piros alma volt...

Szathmáry László

Tartalom

Hajdu Imre: Kossuth	1
Daruszögi H. Imre: Kései sirató... avagy eltörött a hegedű	5
Dr. Árvai Judit: Emlékezünk Orvosainkra	6
Dr. Árvai Judit: Kereslek... (vers)	7
Dr. Kriston Mihály: Te se fogd ki a nagy halat!	8
Kovács Ildikó: Életet adni az álmoknak	9
K. Dudás Mária: Célkeresztben Nemzeti Kultúránk	11
Máté László: Közép - európai mérce	14
Agócs Anita: Emléktábla-avatás Dólyán	20
Dr. Bótáné Pongó Margit: Cserépváralja leglátványosabb nevezetességei az un. kaptárkövek	22
Szlovák Sándor: Kiss Gyula	25
K. Dudás Mária: A kánai menyegző	28
Dósa Sándor: „Mese egy családról”	29
Guczi István: A kö örök marad	34
Lukács Ernő: Téli erdő keringő, Fekete István: Szomolya (versek)	35
Szikszai Imre: A francia kapcsolat	36
Dósa Sándor: Tibolddaróci Vince Nap	38
Holló József: Ne Sirassatok! (vers)	39
Bagosi Éva: Megismerkedésünk egy igaz baráttal, matyóval, Köteles Jánossal... ..	39
Szepesi Péter: Kedves János, drága Barátunk, tisztelt Polgármesterünk!	40
Dr. Dósa Viktória, Dósa Sándor: „Találkozás” Rákóczy Jánossal	41
Dr. Pázmándy László: Üzenet!?... (vers)	42
Szathmáry László: Képtelen mese	43
Tartalom, Impresszum	43
Sebe Imre: A gondolat szabad!	44

KAPTÁRKÖVEK

Bükkalja folyóirata

Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Felelős kiadó: Dr. Pázmándy László

Kiadó: Civil Szövetség Egyesület,
Mezőkövesd, Szent László tér 24.

Megjelenik: negyedévenként

Szerkesztőbizottság:

Sebe Imre főszerkesztő, Csirmaz István,
Rubóczky Éva olvasószerkesztő

Szerkesztés, tördelés: Török Antal

Nyomdai munkák: Lion-Gold-Company Kft.

Mezőkövesd, Hóvirág u. 39.

ISSN 2063-2606

“A KAPTÁRKÖVEK, amelyek szülőföldünk, a Bükkalja vidékére jellemzőek, különlegeseek, titkokat rejtenek. Ez a misztikus, az ember keze nyomát is magán viselő természeti képződmény jelképe lehet az összetartozás, a közösségi érzés kifejezésének mindennapi életünkben is.”

Előfizethető a 30/277-4037-es telefonszámon

A gondolat szabad!

A Magyar Kultúra Napján, de bármely fontos történelmi eseményen fennkölt érzés énekelni Himnuszunkat, hisz sokaknak még mindig ez nyújtja az együvé tartozás szimbólumát. De mint minden fontos kérdésben, ebben is vannak kételkedők, akik azt a véleményt fogalmazzák meg, hogy túllépett a történelem, a nemzet szimbólumán! Hisz végre elértünk a szabad nemzetek sorába, és eredményeink olyan utat mutatnak, ahol egy győztes nemzet a pattogós ritmusát is meg lehetne jeleníteni.

Mielőtt ezt a gondolatot rögtön elvetnénk, végezzünk egy kis elszámolást az elmúlt 500 éves magyar nemzet történelmi és kulturális állapotában. Gondoljuk át, ezen a hosszú időszakon volt néhány éve, összesen talán 5, amikor a kultúra szabad kinyilvánulását semmilyen diktatúra és elnyomás nem büntette. (Kivéve az 1990. év utáni, amely egy másik, teljesen más megközelítésű történet). El kell fogadnunk a tényt, hogy a török birodalom a Habsburg fennhatóság, a szovjet megszállás nem tűrte az önálló magyar kultúra szabadság iránti elkötelezettségét.

Természetesen készültek nagyszerű művek és alkotások, de a cenzúra elől csak gyönyörű történelmi példákba rejtve, mint Arany János Walesi bárdja, Pilinszky János (Költő vagyok és katolikus), vagy a nemrégiből Szörényi-Bródy István a király rockopera tudtak az utasításokból szabadulni.

Ez a közvetlen irányítási próbálkozás az 1980-as években lazult, hisz nem lehetett már meggátolni a nyugati új hullámok térnyerését. Ha kicsiben is, de hozzájárult a kelet-európai nemzetek szabadságához.

Mint ahogy egy gondolataiban kulturált, realitásokat felismerő szovjet vezető, Gorbacsov nélkül is lehetetlen vállalkozás lett volna a véráldozatok nélküli magyar szabadság.

És ránk szakadt az önálló gondolkodás, a döntés, és a kultúra művelés szabadsága, annak minden történelmi háttérével és az öt évszázad megrögzött reflexeivel. Úgy lépkedtünk bizonytalanul, mintha nem tudnánk a helyes utat, és abban sem voltunk biztosak, hogy lehet már a gondolatainkat szabadon közölni. Felvetődhet, miért kell ma ezt a kérdést boncolgatni - talán azért, hogy tiszteljük az elmúlt évszázad magyar kultúra harcosait: Petőfi Sándort, Arany Jánost, Ady Endrét, József Attilát, vagy Bartók Bélát,

Kodály Zoltánt, Jókai Mórt, Munkácsy Mihályt, Ybl Miklóst és a rendszerváltó könnyűzene kiválóságait, Szörényi Leventét, Bródy Jánost, Presser Gábort a teljesség igénye nélkül. De ilyen a népművészetünk is, amely sosem tudott semmilyen hatással a gyökereiktől elszakadni és a legviharosabb harcaink és bukásaink után is megőrizte néphagyományainkat.

Mert ők a napjainkban megszokott állami közpénzek nélkül is tették a dolgukat, és alkottak akkor is, amikor tudták, a császári és ideológiai apparátus tegnapi és mai irányítói teljesen mást szeretnének. Azt is tudták, mint a lapunkban megjelenő Pázmándi László verse írja:

hamutartóban talált hamu
a titkos házkutatás után
szándékosan keltett gyanú
nyugalmadat törte át csupán

Kopnak a 21. század igaz szavai, életre kel a kompromisszum!

Tudat alatt, gondolatban elindul az öncenzúra, amelynek már nem kell cenzúra sem, csak önfeladás és alkalmazkodás. Ebből csak az igazi kultúrát teremtek törnek ki ma is, és a felsorolt példák után ők maradnak majd meg a következő évszázad mintaképeinek.

Legyünk így büszkéek a magyar kultúrára, annak jelképére, a Himnuszunkra és mielőtt ennek kicsengését szomorúnak is érezzük, éljük át újra az elmúlt évszázadainkat és fogadjuk el, napjainkban mi is sokat tehetünk azért, hogy ne csak a gondolat legyen szabad.

Sebe Imre
a lap főszerkesztője

Tisztelt Olvasóink!

A Kaptárkövek szerkesztősége és a MAME egyesület 2024. március 15-én 16 órától a Hajdú Ráfi János Múzeum gazdaházában megemlékezést tart a szabadságharcról.

A rendezvényen adjuk át a Kaptárkövek vidék kultúrájáért elismerést. És egyben elbúcsúzunk elhunyt támogatóinktól.

A szerkesztőbizottság